

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Yritysvastuuraportointi pk-yrityksissä, Case: Yhtyneet Medix laboratoriot Oy

Pitkänen, Tomi

2016 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Yritysvastuuraportointi pk-yrityksissä, Case: Yhtyneet
Medix laboratoriot Oy

Tomi Pitkänen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2016

Tomi Pitkänen

Yritysvastuuraportointi pk-yrityksissä, Case: Yhtyneet Medix laboratoriot Oy

Vuosi 2016 Sivumäärä 91

Yhteiskuntavastuu on tärkeä aihepiiri, jonka merkitys on kasvanut niin liike-elämässä kuin myös kuluttajapuolella. Aiheena yhteiskuntavastuu on jo aika vanha, mutta 2000-luvulle tullessa vaatimukset eettisemmästä yritystoiminnasta ovat koventuneet. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa, miltä pienen tai keskisuuren yrityksen yritysraportti voisi mahdollisesti näyttää. Tätä varten opinnäytetyöhön kerättiin runsaasti teoriapohjaa, tutkittiin erilaisia ohjeita ja raportteja sekä toteutettiin laadullinen tutkimus yritysraporttia varten. Teoriaosuus käsittelee yhteiskuntavastuuta yleiseltä tasolta ja aiheelle tutustumaton lukija saa käsityksen mistä on kyse. Laadullisena tutkimuksena toteutettiin puolistrukturoitu haastattelu suomalaiselle pk-yhteistyöyritykselle.

Haastattelututkimus toteutettiin keskisuurelle suomalaisyritykselle, Yhtyneet Medix laboratoriot Oy:lle, joka oli kiinnostunut aiheesta ja suunnittelikin käsittelevänsä yhteiskuntavastuuta toiminnassaan jo lähitulevaisuudessa. Haastattelua varten luodut kysymykset pohjasivat yritysraportin osioihin, mutta kysymyksiä oli karsittu vastaamaan yrityksen kokoluokkaa ja toimialaa. Itse haastattelussa kysyttiin laadittujen kysymysten avulla yrityksen yhteiskuntavastuullisuudesta ja miten se konkreettisesti näkyy toiminnassa. Saatuja vastauksia hyödynnettiin malliraportin rakennuksessa.

Teoriapohjan, raporttien ja ohjeiden sekä tutkimuksesta saatujen tietojen pohjalta luotiin kaksi raporttipohjaa. Itse raporttipohjat tehtiin MS Officen Wordilla, sen helpon käytön vuoksi ja koska sillä pystyi hyödyntämään eri värejä ja fontteja raportin eri osioiden jaottelussa. Ensimmäisestä versiosta tehtiin tyhjä malli ohjeistuksineen, joka voidaan muokata kohdeyrityksen käyttöön. Toinen versio on yhteistyöyritykselle luotu muokattu kappale, jota on täydennetty yritykseltä saaduilla tiedoilla ja ylimääräiset kohdat on karsittu pois. Raporttipohjat luotiin Työ- ja elinkeinoministeriön ohjeistuksen mukaan, mutta sitä täydennettiin ja hiottiin GRI-ohjesääntöjen pohjalta kattavammaksi. Valmis malliraportti on vain yksi tulkinta pk-yrityksille suunnatuista raporttipohjista, mutta lopputuloksena se täytti hyvän raportin vaatimukset ja samalla opinnäytetyön tutkimusongelmaan.

Tomi Pitkänen

Corporate social reporting in SMEs, Case: Yhtyneet Medix laboratoriot Oy

Year	2016	Pages	91
------	------	-------	----

Corporate Social Responsibility is a very important topic which importance has grown in business life and consumers have started to require it as well. As a subject CSR is already quite old but reaching the 21st century demands for more ethical business has tighten. The purpose of this thesis is to find out what could small or medium sized enterprises corporate social report look like. A lot of theory was collected, reports and guidelines were inspected and a qualitative research was made for creating this thesis and the corporate social report model. The theory part discusses about CSR in general level so that a reader, not familiar with the topic, gets to know the basics. For the qualitative research a semi constructed interview was made for the finnish SME.

Interview research was performed to the medium sized finnish enterprise, Yhtyneet Medix laboratoriot Oy. The company was interested about the topic and was thinking about to start to implement CSR wider in its operations in the near future. The questions made for the interview were based on the topics of the CSR reporting guidelines but the questions were narrowed down to correspond co-operation company's size and industry. In the executed interview, a company's strategy and concrete operations considering the CSR was studied with the help of the pre formed questions. The answers gained from that interview was used in creation of the model report.

Using the studied theory materials, inspected reports and guidelines and the results gained from the interview two report layouts was created. Report model was created using MS Office's Word, for its easy use and to separate different sections with the use of colors and formatting. The first report created became as a blank model to be used and filled with the information needed by a requested company. The second model was constructed for the co-operation company filled with the data gathered from the company. Everything excessive parts was discarded and the report was honed for the company to use. These report models were created using guidelines from Työ- ja elinkeinoministeriö. These guidelines were included with extra parts and information from GRI guidelines and also unnecessary details were honed or completely removed. The finished report model is just a one interpretation of the possible CSR report model but in the end it met the report qualifications and answered in the thesis' research problem.

Keywords, Corporate Social Responsibility, Sustainability report, SMEs

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Tutkimusongelma ja tavoite	6
1.2	Rajaus ja rakenne	7
2	Yhteiskuntavastuu	8
2.1	Yhteiskuntavastuun historia ja nykytila	11
2.2	Yhteiskuntavastuun kolme osa-aluetta	13
2.2.1	Taloudellinen vastuu.....	15
2.2.2	Sosiaalinen vastuu ja sidosryhmäajattelu.....	17
2.2.3	Ympäristövastuu	22
2.3	Standardit, ohjeistukset ja seuranta	25
2.3.1	GRI	26
2.3.2	ISO 26000	28
2.3.3	ISO 14000	28
2.3.4	AA1000	29
2.3.5	Sosiaalinen auditointi.....	30
2.4	Yhteiskuntavastuun haasteet	31
3	Pk-yritykset	34
3.1	Pk-yritysten osuus yhteiskunnassa	34
3.2	Yhteiskuntavastuu pk-yrityksissä	35
3.3	Yhteiskuntavastuuraportoinnin edut ja haasteet pk-yrityksille.....	37
4	Tutkimus	39
4.1	Vertailuanalyysi (Benchmarking)	39
4.1.1	Kone Oyj	41
4.1.2	Kesko Oyj	42
4.2	Haastattelun teoriaa.....	45
4.3	Case-yrityksen haastattelu	46
5	Tulokset ja raporttipohja	47
5.1	Haastattelun tulokset	48
5.2	Case-yrityksen yritysvastuuraportti	48
6	Yhteenveto ja johtopäätökset	50
	Lähteet	52
	Kuvat	55
	Liitteet.....	56

1 Johdanto

Vastuu omasta ympäristöstämme resursseja säästämällä sekä kohdistamalla niitä oikeisiin tarkoituksiin kasvaa jatkuvasti. Huolehtimalla ympäristöstä ja yhteiskunnasta vähennetään ilmastomuutoksen riskiä ja osoitetaan vastuullisuutta elinpiiriä kohtaan. Yksityishenkilöitä on kehoitettu toimimaan ”vihreämmin”, mutta samaa odotetaan myös yrityksiltä, sillä suuret toimijat aiheuttavat päästöjä ja kuluttavat maapallon resursseja enemmän kuin yksi kuluttaja. Yritykset ovat myös vastuussa meidän yksityishenkilöiden hyvinvoinnista. Pelkkä huolehtiminen ympäristöstä ei riitä, vaan ihmisten hyvien elinolojen kehitys ja ylläpito on yhtä tärkeä tekijä.

Vastuu luonnon ja ihmisten hyvinvoinnista on muuttunut enemmän ja enemmän tärkeäksi vuosien saatossa. Ilmastomuutos on globaalisti edelleen suuri uhka ja se on johtanut yritykset ja valtiot tuottamaan eko-ystävällisiä ratkaisuja ongelmiin. Ihmiset ovat myös entistä tarkempia elämäntavoistaan ja ovat alkaneet vaatia eettisyyttä tuottajilta, aina huonekalujen ergonomiasta informaation tuotteiden alkuperään saakka. Hyvinvointia ja oikeuksia kaivataan yksityiselämän lisäksi työympäristöön.

Tässä opinnäytetyössä käyn läpi, mitä yritysvastuu tarkoittaa ja pitää sisällään. Pyrin avaamaan perustietoa aiheesta ja miten sitä voi nähdä yritys- kuin myös yhteiskuntatasolla. Lisäksi täydennän teoriapohjaa pk-yrityksistä ja miten yhteiskuntavastuu voidaan liittää myös tämän tasoiseen toimintaan. Opinnäytetyön teoriapohjalla pyrin avaamaan lukijalle perusteellisesti yhteiskuntavastuun aihepiiriä, niin että henkilö joka ei koskaan aiheesta ole kuullutkaan ymmärtäisi perusasiat. Opinnäytteeseen kuuluu vielä kvalitatiivinen tutkimus, jossa case-yrityksen avulla pyrin selvittämään kuinka yhteiskuntavastuu aihepiirinä toimii tai voisi toimia esimerkkiyrityksessä.

1.1 Tutkimusongelma ja tavoite

Opinnäytetyön aiheen lähtökohta on peräisin kasvavasta kiinnostuksesta yhteiskuntavastuullisten asioiden parantamiseen maailmalla. Yhteiskuntavastuun aihepiirit eivät ole mitään uusia ilmiöitä, mutta niihin suhtaudutaan vaihtelevalla mielenkiinnolla ja sääntely yritysten vastuullisuudesta on melko lailla vielä alkuvaiheessa. Aiheeseen pohjautuvia opinnäytetöitä on vielä suhteellisen vähän, joten tarvetta sekä vapautta aiheen käsittelemiseksi riittää hyvin.

Opinnäytetyön tutkimusongelmana on millainen **pk-yrityksen yritysvastuuraportti** voisi olla. Työtä varten on kaksi tavoitetta: luoda teoriapohjan, benchmarkauksen sekä laadullisen tutkimuksen avulla yleinen ykv-malliraportti ja raporttipohjasta muokattu versio yhteistyöyritykselle.

Pienten ja keskisuurien yritysten ei tarvitse tehdä yhteiskuntavastuuraporttia ja isoille yrityksille se on vielä osittain vapaaehtoinen (erilaiset tahot voivat painostaa yrityksiä kertomaan vastuullisesta toiminnastaan). Tutkimuksen avulla (ja vertailuanalyysillä) tulen selvittämään mitä tutkittava yhteistyöyritys tekee yhteiskuntavastuuta ajatellen ja kuinka näiden tietojen pohjalta luon raporttimallin heidän käyttöönsä.

Tavoitteena on opinnäytetyön aikana oppia syvällisemmin yhteiskuntavastuusta teoriatasolla sekä saada vastaus tutkimusongelmaan. Tutkimalla monia erilaisia teoreettisia lähteitä pystyn saamaan tietopohjaa aihetta varten. Itse haastattelusta saan kvalitatiivista sekä empiiristä aineistoa tukemaan teoriapohjaa. Vertailuanalysoinnilla, eli benchmarkauksella, pystyn vertailemaan eri yritysten yhteiskuntavastuuraportteja keskenään ja huomioimaan niiden vahvat puolet. Näitä kaikkia edellä mainittuja tekijöitä hyödyntäen pystyn luomaan karkean, mutta hyvinkin jatkokehittävän yritysvastuuraportin mallipohjan yhteistyöyritykselleni.

1.2 Rajaus ja rakenne

Yhteiskuntavastuun näkemys ja teoriapohja on rajattu koskemaan yrityksen ja yleisen linjan osuutta, ei niinkään yksittäisten toimijoiden näkökulmasta. Yritysvastuu on aihepiirinä erittäin laaja, joten tämän vuoksi käyn teoriaosuudessa läpi lähinnä ainoastaan perusteet. Samalla käymällä perustietoja läpi avaan asiaan perehtymättömille lukijoille aihepiiriä paremmin auki. Sidosryhmät ovat tietysti erittäin tärkeitä vaikuttajia ja heistäkin on runsaasti mainintaa tekstissä. Liian syväälle ei kuitenkaan sidosryhmävuorovaikutuksessa mennä, koska se laajentaisi liikaa teoriapohjaa eri näkökulmien takia, mutta ne on kuitenkin huomioitu osana isompaa kokonaisuutta. Teoriaosuudessa käsitellään siis lähinnä yhteiskuntavastuun perusteita, mutta kuitenkin että aihetta yritetään avata laajemmin ja kuinka yhteiskuntavastuutoiminnan pitäisi näkyä ideaalisessa tilanteessa.

Yhteiskuntavastuun historiallisesta kehityksestä käydään nopeasti läpi, mistä se on lähtöisin ja kuinka se kehittyi edelleen. Yhteiskuntavastuun ohjeistuksista ja standardeista mainitsen muutaman kertoakseni kuinka näitä käyttäen yritys voi seurata ja parantaa omaa vastuullista toimintaansa virallisten ohjeiden avulla. Teoria ei kuitenkaan aina toimi käytännössä, joten käsittelem myös yhteiskuntavastuun ongelmia erikseen. Ongelmakohtia on hyvin paljon, joten kaikkia ei voi käsitellä läpi, mutta huomionarvoisimmat kohteet pyritään mainitsemaan.

Pk-yrityksistä käyn läpi teoriaa aivan ruohonjuuritasolla, miten yritysten toiminta näkyy yhteiskunnassa ja miksi myös niiden kannattaisi hyödyntää yhteiskuntavastuun raportointia toiminnassaan. Käyn läpi miten yhteiskuntavastuu voi näkyä pk-yritysten toiminnassa ja mitä hyötyä tai haittaa vastuutekijöiden raportoinnista olisi yrityksille. Opinnäytetyön tutkimuk-

seen pohjaavat aiheet on rajattu koskemaan vain pk-yrityksiä. Kvalitatiivisen haastattelututkimuksen tekemisestä ja vertailuanalyysistä mainitaan perusteoriaa ja esitän miksi päädyin näihin valintoihin tutkimusosiossani.

2 Yhteiskuntavastuu

YK:n teollisen kehityksen organisaatio määrittelee yhteiskuntavastuun näin: ”Yritysten sosiaalinen vastuu on hallinnollinen käsite, jossa yritykset yhdistävät sosiaaliset ja ekologiset huolenaiheensa liiketoimintaansa ja vuorovaikutukseensa sidosryhmiensä kanssa.” Yhteiskuntavastuun ajatellaan olevan tapa, jolla yritys saavuttaa tasapainon taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten tekijöiden välillä (UNIDO 2015). Yhteiskuntavastuulla on monta eri nimeä ja käsitettä. Suomeksi näitä ovat muun muassa yritysvastuu tai vastuullinen yritystoiminta. Englanniksi yhteiskuntavastuu tunnetaan parhaiten nimellä CSR (Corporate Social Responsibility), mutta siitä on myös tarkennettuja nimiversioita kuten CR (Corporate Responsibility), CC (Corporate Citizenship) tai SRP (Sustainable Responsible Business). Nimityksestä huolimatta pääperiaate on kaikilla silti sama.

Yritykset pystyvät parhaiten kertomaan omasta vastuullisuudestaan yhteiskuntavastuuraportilla. Yhteiskuntavastuuraportti on täydennys yhtiön vuosikertomukselle, jota on laajennettu taloudellisen tilinpäätösoisiosion lisäksi myös muilla osa-alueilla. Yksi tapa kuvailla yhteiskuntavastuuraporttia on että sen avulla yritys voi osoittaa miten toimintatavat ovat, ainakin osittain, vaikuttaneet sen tulokseen, arvostukseen ja yhteiskunnalliseen kehittämiseen. Vähentämällä esimerkiksi jätteen määrää ja kierrättämällä voi olla merkitystä tulokselle, joka voikin heijastua pienemmissä kuluissa taloudellisessa vuosiraportissa.

Yleisesti hyväksyttyä yhteiskuntavastuun määritelmää ei ole olemassa. Sen ajatellaan kuitenkin olevan yrityksen muuta kuin lainsäädäntöön ja pakotteisiin perustuvaa vapaaehtoista toimintaa yhteisen hyvän saamiseksi. Joidenkin määritelmien mukaan yhteiskuntavastuun voi jakaa kolmeen tasoon: lainsäädäntöön perustuvaan, pakollisen toiminnan tasoon; yhteiskunnallisiin normeihin, arvoihin ja velvoitteisiin perustuviin tasoihin sekä täysin vapaaehtoiseen tasoon. Lainsäädännön noudattaminen on yrityksen yhteiskuntavastuun perustana ja vähimmäisvaatimus. Muu erillinen toiminta on yrityksen muuta vapaaehtoista toimimista. (Knuutinen 2014. 90-95). Tiivistettynä voidaan kuitenkin sanoa että yhteiskuntavastuulla yritys huomioi määrättyjen lakien lisäksi myös osakkeenomistajien sekä sidosryhmien taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset vaatimukset. (Knuutinen 2014. 102)

Vastuullisuus on isoille yrityksille sekä ennen kaikkea pk-yrityksille strateginen väline lisätä kilpailukykyä, edistää kestävästä kehitystä ja kehittää toimintaansa paremmaksi ja hiotummaksi. Vastuullisuus luo paljon mahdollisuuksia, joista kaikki voivat hyötyä. Aidosti vastuullisen yritystoiminnan pitäisi sisältää näitä seuraavia perustoimintoja ja periaatteita:

- Yrityksen toiminta pitäisi hyödyntää sen työntekijöitä, sidosryhmiä sekä ympäristöä.
- Lakien ja sopimusten noudattamisen lisäksi yrityksellä pitäisi olla myös vapaaehtoisesti aloitettuja toimia.
- Yrityksen toiminnan tulisi olla mahdollisimman läpinäkyvää ja viestinnän pitäisi olla avointa
- Yritystoiminta ei saisi pyöriä vain taloudellisten näkökohtien kautta, vaan sosiaaliset ja ympäristölliset tekijät tulee myös huomioida (Tripple Bottom Line).
- Toiminnan pitäisi pyöriä johdonmukaisesti kohti pidemmälle suunniteltua, kokonaisvaltaista tavoitetta. Yksittäiset ja kapeakatseiset toimet tulisi minimoida.
- Vastuullisuuden tulee olla osana koko liiketoimintastrategiaa, eikä irrallisena tekijänä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009, 4)

Vaikka yhteiskuntavastuu on monitahoinen kokonaisuus, sille on kuitenkin löydetty muutamia keskeisiä nimittäjiä. Etiikka, moraalit sekä normit ovat yhteiskuntavastuun toiminnan pohjimmaisia periaatteita, joita voi vielä tarkentaa neljällä tekijällä: toiminnan vapaaehtoisuudella, avoimuudella, toiminnan sitoutuneisuudella sekä jatkuvuudella. Yrityksissä jokaisella yrityksellä on omat arvonsa ja kulttuurinsa, joiden pohjalta toiminta koostuu. Yritysten arvopohjan taas voi jakaa kahteen osaan: taloudellisiin sekä eettisiin arvoihin. Taloudellisissa arvoissa huomioidaan toimet, joiden avulla saavutetaan paras mahdollinen taloudellinen hyöty, bisneksen perusajatus. Eettisissä arvoissa huomioidaan mitkä toimet ovat oikein tai väärin ja kuinka ne vaikuttavat ihmisiin sekä ympäristöön. Eettinen vastuu on se tärkeämpi osa-alue näistä kahdesta, jonka avulla yrityksen tulisi maksimoida taloudellinen hyöty, ei toisin päin. (Rohweder 2004. 78-79; Knuutinen 2014. 95)

Yhteiskuntavastuun tarkastelussa kannattaa aloittaa yrityksen eettisistä lähtökohdista ja mitkä eettiset tekijät heitä motivoivat. Taloudellinen puoli on kannattavan liiketoiminnan perusta, mutta eettisyys ei välttämättä kuulu yrityksen toimintatapoihin. Eettisten ja vastuullisten arvojen muodostuminen voi tulla sidosryhmiltä, työntekijöiltä tai yrityksen johdolta. Yritys lähtee yleensä mukaan vastuullisempaan toimintaan, jos johto näkee siinä erilaisia kannustimia, jos sidosryhmät alkavat painostamaan vastuullisuutta tai eettisyys on muuten hyvin vahvasti ohjaamassa yrityksen työntekijöitä ja strategista toimintaa. Yleensä toimintaympäristön muutosten pohjalta ja sidosryhmäpainostuksen seurauksena yritys alkaa viimeistään sisäistämään eettisiä arvoja ja päämääriä. Yhteiskuntavastuussa ainoastaan aito ja avoin

asenne tuottaa tulosta ja mahdollistaa yrityksen oikeanlaisen vastuullisen toimimisen. Päämääränä onkin että yrityksen oikeasti vastuullinen toiminta tuo suuren osan arvosta, ei pelkästään rahavirrat. (Rohweder 2004, 87-88)

Yhteiskuntavastuullisesta strategiasta ja raportoinnista on paljon positiivista hyötyä jo pelkästään yritykselle. Nykyään vastuullisen yritystoiminnan yhtenä keskeisenä kulmapilarina nähdään kestävyys ja sitoutuminen. Kestävällä strategialla yritys joutuu todella miettimään pitkän tähtäimen toimintaansa ja kuinka se vaikuttaa toimintaympäristöönsä. Pitkän kantaman vastuullinen strategia tuo lopulta vakautta yritystoimintaan, kestävyyttä jaksaa yli vaikeimpinakin aikoina ja ennen kaikkea taloudellista hyötyä. Sidosryhmätoiminta on yksi tärkeä kulmapilari lisää vastuullisessa yritystoiminnassa. Vastavuoroinen sidosryhmätoiminta hyödyntää sekä yrityksiä että sidosryhmiä ja toimintaympäristöä monin eri tavoin. Sidosryhmäläiset etenkin arvostavat pitkän tähtäimen yritystoimintaa ja jotkut sidosryhmäläiset jopa painostavat yritystä yhteiskuntavastuullisuuteen, joten osalle yrityksistä se on myös pakote markkinoilla pysymisessä.

Erityisesti positiivisten mielikuvien leviäminen on jo tärkeää yrityksen kannattavuudelle. Sidosryhmien arvostuksen kautta yritys pystyy saamaan pitkän ajan asiakaskumppaneita ja positiivista mainetta, jotka kasvattavat henkisen pääoman lisäksi taloudellista kannattavuutta. Voidaan sanoa sidosryhmien arvostuksen olevan elintärkeää yrityksen selviytymiselle. Vastuullinen pitkän aikavälin toiminta on myös kustannustehokasta. Maineen ja uusien vakioasiakkaiden lisäksi tuotantoa pystytään tarkkailemaan ja suunnittelemaan tehokkaammaksi. Energian ja vedenkulutuksen vähennyksen lisäksi vaihto ympäristöystävällisempiin ratkaisuihin pystyy karsimaan toiminnan kuluja jopa huomattavasti. (Hawkins 2006, 191-196; Husted, Allen 2011, 11)

Yhteiskuntavastuun raamit ovat globaalisti vielä epätarkat, mutta kuitenkin on olemassa useita organisaatioita, säätiöitä, standardeja sekä ohjeistuksia määrittämässä tietyt suunta-
viivat. Näistä tärkeimpiä ovat muun muassa YK ja sen Global Compact -aloite, OECD:n viitekehys monikansallisille yrityksille, Global Sullivan -periaatteet sekä lukuisat GRI, ISO, AA ja SA -standardit tai ohjeistukset (McIntosh 2003, 54). Nämä ohjeistukset, julistukset ja standardit ovat erittäin hyviä lähtökohtia ja saavutuksia mille tahansa yritykselle. Ne ovat kehittyneet yhteiskuntavastuullisten tarpeiden pohjalta. Ohjeita ja valvovia tahoja on vielä huomattavasti enemmän ja koko ajan tulee lisää. Mukaan liittyvien organisaatioiden määrä osoittaa kiinnostusta vastuullista toimintaa kohtaan, mikä on vain hyvä asia yhteiskuntavastuun kehityksen kannalta. Standardeista ja ohjeistuksista mainitaan myöhemmin lisää tässä opinnäytetyössä.

YK:n Global Compact -aloite määrittelee suuren osan yhteiskuntavastuun käsitteistä. Aloite sisältää kymmenen peruseriaatetta, joiden tulee toteutua ympäri maailmaa, oli kyseessä yritystoiminta tai paikalliset elinolosuhteet. Periaatteisiin kuuluu ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruptionvastaisuus (United Nations 2015). Näiden aihepiirien alle on yksityiskohdaisemmin jaettu tarkempia käsitteitä, teoriaa ja periaatteita. Global Compact -aloitteen periaatteet pohjautuvat YK:n tunnettuihin yleismaailmallisiin julistuksiin: YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, ILO:n työelämän peruseriaatteita ja -oikeuksia koskeva julistus, YK:n Rion ympäristöä ja kehitystä koskeva julistus sekä YK:n korruption vastainen yleissopimus. (Global Compact Network Nordic Countries 2010)

OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development) on maailman suurimpia organisaatioita YK:n lisäksi yhteiskuntavastuun edistämiseksi. Se tarjoaa suuntaviivoja ja tilastotietoa jäsenvaltioidensa ja ulkopuolisten valtioiden yhteiskunnallisista toimista ja kuinka niitä voitaisiin kehittää. Organisaatio koostuu jäsenvaltioista ja organisaation sihteeristöstä, joka käsittelee kerättyä aineistoa. Organisaation toiminta ja rakenne on samanlainen, kuin monen muunkin merkittävän globaalien organisaation. Jäsenvaltiot ja organisaation toimittajat tarjoavat informaatiota OECD:lle, jonka sihteeristö käsittelee kerätyn tiedon ja tasaisin väliajoin, kuin myös tarpeen vaatiessa, järjestön valiokunta kokoontuu keskustelemaan aiheellisista suuntaviivoista ja globaaleista toimenpiteistä. OECD:n raportit tarjoavat hyvin laadukkaasti tietoa erilaisten yhteiskuntavastuullisten aihepiirien tilanteesta ja kuinka valtiot yhdessä voivat muuttaa omaa ja globaalia lainsäädäntöä kohti parempaa. (OECD 2015)

YK:n ja OECD:n lisäksi The Global Sullivan Principles -aloite on myös mainitsemisen arvoinen periaatesäädös ihmisoikeuksia kohtaan. Aloite on lähtöisin yhdysvaltalaisen Leon Sullivanin kampanjoinnista 1900-luvun puolestavälistä alkaen. Tummaihoisen Sullivanin halusi lopettaa apartheid -politiikan liiketalouden kautta. Tummaihoisia syrjittiin Yhdysvalloissa 1900-luvulla paljon eri osa-alueissa, mutta Sullivanille suurin korjattava ongelma oli työelämään liittyvä syrjintä. Saavutustensa, maineensa ja aktiivisuutensa ansiosta Sullivan nimitettiin 1971 General Motorsin johtokuntaan, josta hän lähti ajamaan tätä omaa aloitettaan. Nykyään Sullivanin periaatteet on muokattu globaalimmaksi ohjeistukseksi ja se sisältää kahdeksan, pääosin ihmisoikeuksiin liittyvää alakohtaa, joita yritysten tulisi kunnioittaa omassa toiminnassaan aina. Nämä periaatteet sisältyvät myös YK:n ihmisoikeusjulistuksiin. (The Encyclopedia of Greater Philadelphia 2013)

2.1 Yhteiskuntavastuun historia ja nykytila

Archie B. Carroll mainitsee teoksessaan, kuinka yhteiskuntavastuun voi sanoa alkaneen muodostua 1950-luvusta lähtien. Tätä aikaisemminkin on ollut jo paljon yhteiskuntavastuullista

pohdintaa, joka juontaa juurensa jo teollistumisen aikaan 1800-luvulle. 1800-luvulla suurimmat yhteiskuntavastuullisten ongelmien taustat sijoittuivat Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen tehtaiden työelämään. Tehtaiden työntekijöillä oli toisinaan kurjat olot, koska työoikeussäädöksiä ei vielä tunnettu. Aikakauden lähteiden faktat vaihtelevat, mutta Carroll viittaa kirjassaan useisiin erilaisiin tapauksiin, joissa ajan ongelmiin on haettu ratkaisuja yhteisön tai yrityksen toimesta. Sosiaalisia ongelmia ja puutteita alettiin paremmin tiedostamaan ja sitä kautta lähdettiin hiljalleen edistämään elinolojen parannusta. (Academia.edu 2015, 20-24)

Carroll viittaa kirjassaan useisiin eri lähteisiin kuinka 1800-luvun lopusta aina 1900-luvun alkupuoliskoon elettiin niin sanotusti filantrooppista aikakautta. Sosiaalinen vastuu ilmeni erilaisina lahjoituksina ja avustuksina köyhemmille kansalaisille ja järjestöille. Yritykset tukeutuivat sosiaalisen vastuun toimiin, mikäli se kasvatti yrityksen omaa etua, tai avunpyytäjät olivat arvostettuja henkilöitä. Tietenkään kaikki eivät hyväksyneet ajatusta heikko-osaisten avustamisesta ja 1900-luvun alussa monet yritykset keskittyivät vain kasvattamaan omaa voittoa osuuttaan, vähät välittämättä muiden eduista. 1930-luvun lama ja maailmansodat muokkasivat kuitenkin yrityshallintojen ajatusmaailmaa hieman suopeammaksi. (Academia.edu 2015, 22-24)

1950-luvusta eteenpäin yhteiskuntavastuuseen alettiin panostaa huomattavasti enemmän. Ajankohtaisiksi kehityskohteiksi tulivat osallistuminen yhteisön kehittämiseen, yhteiskunnallisten ongelmien vähentäminen (mm. rasismi ja saasteet) sekä hallinnon kiinnostuksen kasvattaminen yhteiskunnallisten asioiden kehittämiseksi. Suurin osa kehitystyöstä tapahtui 1970-luvun aikana, mutta sen sijaan että tehtiin jotain konkreettista, keskityttiin enemmän suunnitteluun ja teorian määrittelyyn. 80-luvulla määrittelyä hiottiin lisää, mutta nyt kehitystä ryhdyttiin toteuttamaan käytännön tasolla. (Academia.edu 2015, 24-33)

Yritysvastuun voi varsinaisesti sanoa alkaneen 1990-luvulla, kun YK:n, kansalaisjärjestöjen sekä yritysmaailman toimijoiden kanssa haluttiin luoda yhtenäisemmät pelisäännöt globaalia toimintaa ajatellen. Aikaisemmin ei ajateltu yritystoimintojen vaikutuksia ympäröivään maailmaan kovinkaan laajasti tai niihin ei puututtu vielä aktiivisesti. Näissä neuvotteluissa lanseerattiin kestävän kehityksen käsite, jonka avulla pystyttäisiin luomaan konkreettisemmat tavoitteet ja vaatimukset yritysmaailman toiminnolle. Vuonna 1999 YK:n alainen UNEP -järjestö sai luotua ensimmäisen vastuullisen raportoinnin toimintaohjeistuksen, josta myöhemmin kehittyi GRI (Global Reporting Initiative) organisaatio ja vastuullisuusohje.

1990-luvulta lähtien yhteiskuntavastuun teoria ja viitekehys ovat kehittyneet nopeasti. 90-luvulla panostettiin käsitteiden ja teorian pohjustamiseen sekä aihepiirien luokitteluun. 2000-luvulla lähdettiin huomioimaan sidosryhmien osallisuutta yhteiskuntavastuuseen. Kun aiemmin

vielä keskityttiin ohjeistuksen lopputuloksiin, tuli tärkeäksi huomioida kuinka toiminnan tulokset vaikuttivat eri sidosryhmien toiveisiin. 2010-luvulle tultaessa painopiste on siirtynyt tarkastelemaan yhteiskuntavastuun johtamista ja kuinka yritysjohto suhtautuu vastuullisuuteen. Oli huomattu että yksittäiset ja pienet toimenpiteet eivät vaikuta pitkässä juoksussa toimintaan juuri lainkaan. Tärkeämmäksi tuli saada yrityksen johto ja osakkaat suhtautumaan yritysvastuuseen vakavasti ja määrätietoisesti, jotta yritys voisi saavuttaa vastuullisia lopputuloksia tulevaisuudessa. (Jussila 2010, 7-9)

2010-luvusta eteenpäin yhteiskuntavastuulta odotetaan jo hieman enemmän. Nyt ihmiset alkavat vaatimaan vastuullisuutta yritystoiminnan ytimeen saakka, ei vain erilliseksi osaksi. Yrityksiltä odotetaan tähän liittyen enemmän vastuunottoa, jottei vastuullisuus olisi enää suuria puheita ja vähäisiä tekoja. Läpinäkyvyys on yksi odotettava elementti raportoinnissa ja valvonnassa. Teknologian sekä viestintäkanavien kehittyessä raportoinnin ja yhteisten toimintalinjojen hallinnan uskotaan helpottuvan. Hallintaa aiotaan siirtää pois yrityksiltä, jotta vastuuta olisi enemmän sidosryhmillä. Kaikesta positiivisesta kehityksestä ja kiinnostuksesta huolimatta muutos näyttää olevan edelleen hidasta. (Forbes 2015, Global Reporting Initiative 2015c, 7, 13-15)

2.2 Yhteiskuntavastuun kolme osa-aluetta

Hyvän yhteiskuntavastuun määrittely on hankalaa vieläkin tänä päivänä. Yhteiskunnallisten normien, arvojen ja sääntöjen noudattaminen on minimivaatimus. Mutta se ei välttämättä riitä, vaan tarvitaan hieman enemmän kuin pelkkää lainkuuliaisuutta. Yrityksen tulisi olla itse omaehtoisesti vastuullinen ja kuunnella sidosryhmiään. Omaehtoisesti vastuullinen yritys aidosti pyrkii kohti yhteiskunnallisesti parempaa lopputulosta ja kuuntelemalla sidosryhmiään yritys pääsee tavoitteitaan kohti yhteisten päämäärien ja arvostuksen kautta. (Järvinen 2004, 132 Kari Neilimo)

Tarkempaa määrittelyä varten on kehitetty kolmeen osa-alueeseen jakautuva yhteiskuntavastuun malli. Siihen kuuluvat taloudellinen-, sosiaalinen- sekä ekologinen vastuu. Englanniksi termi tunnetaan pääasiassa nimellä Triple Bottom Line, koostuen näistä kolmesta hyvinkin olennaisesta vastuualueesta. Termin on alun perin kehittänyt John Elkington, joka jo alusta lähtien halusi, että sosiaalisia ja ekologisia tekijöitä voisi mitata taloudellisten mittarien tapaan. Tämä kolmijakoinen luokittelu ei ole globaalisti täysin vakiintunut käytäntö, mutta lähes kaikki organisaatiot käyttävät sitä sen melko yksinkertaisen jaottelun vuoksi. (Finnpartnership 2015, Talvio, Välimaa 2004, 40-41)

Taloudellinen vastuu käsittää periaatteessa yrityksen taloudellisen kannattavuuden ja taloudellisen hyödyn tuomisen sidosryhmilleen. Taloudellinen vastuu on siinä mielessä tärkeimpiä

osioita, koska vain taloudellisella vakaudella voidaan toteuttaa myös muita vastuualueita. Ekologiseen vastuuseen, tai tunnetummin ympäristövuastuuseen, kuuluvat pääasiassa yrityksen ympäristömuutosta torjuvat toimenpiteet sekä materiaalien, veden, energian ja jätteiden tuoton tai kulutuksen vähentäminen. Sosiaaliseen vastuuseen sisällytetään sisäiset sekä ulkoiset työolot ja -oikeudet, asiakastytyväisyys sekä tuoteturvallisuus. Sosiaalinen vastuu on hyvinkin laaja ja esimerkiksi työolot sisältävät alakategorioinaan myös koulutuksen ja työterveyden. Sosiaalisten tekijöiden huomioitavat kohteet vaihtelevat myös maasta toiseen, mutta globaalit sosiaaliset perusvaatimukset ovat määritelty YK:n ja OECD:n julistuksissa. (Knuutinen, 2014. 98-101)

Sosiaaliseen vastuuseen on lisätty osio sidosryhmävuorovaikutuksesta. Sidosryhmät ovat yksi yhteiskuntavastuun kulmakivistä ja siksi tärkeä huomion kohde. Ehkä parhaiten sidosryhmätoiminta voidaan sijoittaa sosiaalisen vastuun aihepiireihin, mutta se vaikuttaa samalla taloudellisen- ja ympäristövuastuun aihealueissa. Siksi se on tässä opinnäytetyössä sosiaalisen vastuun mukana.

Kuva 1: Tripple Bottom Line (Triple Bottom Line 2015)

Kuvasta 1 voi nähdä kuinka nämä osa-alueet eivät ole mitenkään irrallaan toisistaan, vaan linkittyvät toisiinsa eri aspekteissa. Yhteiskuntavastuullisesti onnistunut yritys on juuri sellainen, joka on saanut nämä kolme osa-alueetta tasapainoon omassa toiminnassaan. Osiot vaikuttavat yleensä jatkuvasti toisiinsa. Esimerkiksi vähentämällä paperin määrää säästetään luontoa ja raaka-aineresursseja, mikä puolestaan leikkaa yrityksen kuluja ja samalla työntekijöiden työhyvinvointi ei kärsi jatkuvasta paperitulvan käsitlemisestä.

2.2.1 Taloudellinen vastuu

Taloudellinen vastuu seuraa yrityksen taloudellista tilaa ja rahavirtojen liikettä. Vastuun voi jakaa kahteen tarkasteltavaan kokonaisuuteen: yrityksen pitkän tähtäimen taloudelliseen toimintaan sekä yrityksestä syntyvien rahavirtojen liikkeeseen sidosryhmille. Pitkän tähtäimen taloudellisen toiminnan seuraamisella halutaan tutkia onko yritys tarpeeksi kannattava jatkaamaan toimintaansa tulevaisuudessa ja auttamaan sitä kautta myös sidosryhmiään. Rahavirtojen tarkastelu puolestaan seuraa kuinka yritys jakaa omia rahavarojaan toimintaympäristölle sekä erilaisille sidosryhmilleen. Suuret rahavirtojen jaot usealle toimialan tekijälle mahdollistaa tasapuolisemman jaon ja paremmat edellytykset toimia alueella. Rahavirrat sisältävät voittovarojen lisäksi myös hankintoja, yrityksen kuluja sekä henkilöstön palkkoja. Raportoitaessa huomioidaan myös riskienhallinnan näkökulma. Tarkoituksena on taata yrityksen taloudellinen toiminnollisuus myös myöhemmin tulevaisuudessa, jos vaikka iskisi yhteiskunnallinen katastrofi. (Jussila 2010, 15, 60)

Taloudellisen vastuun raportointi ja seuranta toimii kuten normaali perinteinen taloushallinnon raportointi. Pienenä poikkeuksena on huomioida taustalla myöskin yrityksen sidosryhmät ja kuinka voitonjako saadaan toteutettua mahdollisimman reilusti. Kulurakenteen seuranta on tässä erittäin tärkeää. Kulurakenteen avulla pystytään seuraamaan sekä normaalia liiketoimintaa että kuinka mahdollisia rahavaroja voidaan jakaa toimintaympäristölle ja sidosryhmille. Jos kuluissa halutaan lähteä leikkaamaan, tulisi yrityksen huomioida sen vaikutus toimintaympäristöönsä. Esimerkiksi tuotannon ulkoistaminen saattaa poistaa paljon kuluja yritykseltä itseltään, mutta toimintaympäristö saattaa kärsiä siitä, vaikkapa työttömyyden kautta. Taloudellisen vastuun tärkeytenä on varmistaa yrityksen toiminnan kautta tuleva hyöty sen toimintaympäristölle ja sidosryhmille. (Jussila 2010, 60-61)

Vastuualueiden sidosryhmiin kuuluvat muun muassa omistajat, työntekijät, asiakkaat, valtio, julkiset yhteisöt ja yleishyödylliset järjestöt. Oikeudenmukaisuus on keskeinen käsite taloudellisen vastuun sidosryhmien välillä. Hyödyn jakautuminen tulee suhteuttaa sidosryhmän tärkeyden ja antaman panoksen määrään. Suhteuttaminen tuottaa usein ongelmia monenlaisilla vastakkainasetteluilla. Avoimuus sidosryhmien välillä, hyvä viestintä yrityksen sisällä ja jatkuva monitorointi varmistaa hyödyn jakautumisen oikeudenmukaisemmin. (Jussila 2010, 64-65)

Sidosryhmien lisäksi yrityksen taloudelliseen vastuun piiriin kuuluu oma toimintaympäristö. Toimintaympäristö on se alue, johon yrityksen toiminta tai rooli vaikuttaa merkittävästi. Pienillä yrityksillä se voi olla kaupunginosa, suurilla monikansallisilla osakeyhtiöillä monet eri maanosat ja niiden useat eri kaupungit. Oman toimintaympäristön määrittäminen voi olla käy-

tännössä hankalaa, varsinkin jos kyseessä on todella iso yritys. Toimintaympäristön taloudellisessa tarkastelussa huomioidaan työntekijöiden palkat, alihankkijat ja tavarantoimittajat, aluekohtaiset verot sekä alueelliset sidosryhmät. Yrityksen tulisi seurata toimintaympäristönsä tilanteita. Mitatuista tuloksista voidaan rakentaa vertailukelpoisia kaaviota, joiden avulla yrityksen johto pystyy seuraamaan varojen jakautumista. Lähtökohtana on jälleen oikeudenmukaisen jaottelun toteutuminen toimintaympäristöissä. Jos esimerkiksi alueiden välillä on selviä palkkaeroja, tulisi yrityksen muuttaa tilanne vastaamaan yleistä linjausta ja omia arvoja ja standardeja vastaaviksi. (Jussila 2010, 66-68)

Rahavirtojen tarkastelussa huomioidaan lisäksi yrityksen vapaaehtoiset kulut. Vapaaehtoiset kulut ovat siis riippumattomia yrityksen liiketoiminnasta ja niillä ei yleensä ole suoranaista vaikutusta yrityksen menestykseen. Tällaisista vapaaehtoisista kuluista yleisin on erilaiset hyväntekeväisyyslahjoitukset. Hyväntekeväisyyslahjoituksilla yritys yleensä pyrkii tukemaan jotain ulkopuolista tahoja täysin pyyteettömästi, siitä vaatimatta mitään takaisin. Lahjoituksiin luokitellaan myös yrityksen omaisuuden jakamisen tai lainaamisen ulkopuolisten käyttöön. Sponsorointia voi kanssa ajatella hyväntekeväisyyslahjoituksena, mutta siihen voi sisältyä tiettyjä taloudellisia odotuksia yrityksen puolelta (kuten mainontaa ja positiivista pr:ää), joten sponsorointia ei välttämättä voi lukea lahjoitukseksi.

Lahjoitukset ovat eettisesti hyväksyttäviä kun niillä pyritään aidosti tukemaan toimintaympäristöään. Yritykset ovat kuitenkin alkaneet käyttämään hyväntekeväisyyslahjoituksia ja sponsorointeja yhtenä mainonnan välineenä, jonka avulla mahdollisesti halutaan pelkäästään positiivisia mielikuvia yritykselle. Yhteiskuntavastuun kannalta tärkeintä hyväntekeväisyyslahjoituksissa on avoimuus. Yrityksen tulisi kertoa selkeästi onko kyseessä puhdas lahjoitus vai sponsorointi ja mille taholle se menee. Kaikenlaiset avustukset tulisi linjata yrityksen johdon kautta. (Jussila 2010, 61-63)

Taloudellisen vastuun piirissä pitää myös huomioida yritysverotuksen ja verojalanjäljen toteutuminen. Verojalanjälki on menetelmä, jolla yritykset voivat raportoida entistä läpinäkyvämmiin omiin verotoimenpiteisiin. Se on yhteiskuntavastuun tapaan vielä vapaaehtoista eikä selviä raporttimalleja ole luotu. Se on kuitenkin vahvasti linkitetty osaksi yhteiskuntavastuuta ja monet yritykset liittävätkin verojalanjälkiraporttinsa osaksi omaa yhteiskuntavastuuraporttiaan. Verojalanjäljen avulla yritys pystyy dokumentoimaan oman taloudellisen vaikutuksensa yhteiskuntaan ja pitämään avointa kirjaa kaikista veroistaan. Tarkoituksena verojalanjäljellä olisi että yritykset panostaisivat hyvin myös taloudellisella puolella yhteiskuntavastuun toteutumiseen ja että yhteiskunnan perimät verotulot eivät katoaisikaan veroparatiiseihin tai veroja ei yritettäisi vältellä liikaa erilaisilla aggressiivisilla verosuunniteluilla. (PWC 2015)

IFRS ja kansallinen kirjanpitolaki määrittelevät tietyt vaatimukset ja ohjeistukset kuinka yrityksen tulee kirjata omat veronsa. Nämä säädökset antavat jo osittain yhteiskuntavastuullisia suuntaviivoja yrityksen taloudelliseen toimintaan ja yritys pystyy itse myös säätämään verotuksestaan omalla suunnittelullaan lain puitteissa. Mutta monet tekijät jäävät siitä huolimatta täysin tulkinnanvaraisiksi (Knuutinen 2014, 116-117). Kaikki tulkinnanvaraisuudet, porsaanreiät ja kikkailu voi johtaa aggressiivisempaan verosuunnitteluun, joka pahimmassa tapauksessa etenee verovilppiin asti. Kaikenlainen verovilppi on rikollista toimintaa, joka hyödyntää kyllä yrityksen taloudellista puolta, mutta haittaa suuresti yhteiskuntaa, jopa useita valtioita saamattomien verotulojen vuoksi.

Mikä tahansa yritys tai yksityishenkilö haluaisi välttyä verotuksen tuomilta kustannuksilta. Yritykset yrittävätkin verosuunnittelulla vähentää liiallisia veroja ja välillä se voi mennä liian pitkälle. Verolainsäädäntö määrittelee tietyt vaatimukset ja tietyillä sananmuodoilla, jolloin verosuunnittelu on vielä lainmukaista, mutta ongelmaksi tulevatkin tulkinnanvaraiset tilanteet ja eettinen hyväksyttävyyys. Yrityksen verosuunnittelu voi olla lainsäädännön mukaista, mutta se ei välttämättä ole eettisesti korrektia, jolloin ollaan veronkierron ongelman ytimessä. Ongelmatekijöiksi nousevatkin eri osapuolten moraalitekijät ja lainsäädännön lopullinen tulkinta. Yritykset voivat veronkiertoa tehdessään esittää oman moraalisen kantansa, joka voi olla erittäin hyvin perusteltu ja omassa mielessään oikea. Veroviranomaisten ja lainsäädännön näkökulmasta asia ei välttämättä olekaan moraalisesti näin. Joskus tulkinnat voivat myös olla päinvastaisia. Verojen kiertäminen ei ole rikoslainmukaisesti lainvastaista, mutta verolainsäädännön tarkoitukseen ja eettisyyttä huomioidessa se taas on. Jos muistetaan että verotus on olemassa julkisen sektorin rasitteiden jakamiseksi, jolla pyritään luomaan yhteistä hyvää kansalaisille, verokikkailu haittaa yhteiskunnallisesti lähes kaikkia ja on siksi eettisesti väärin. (Knuutinen 2014, 172-177, 182-185)

2.2.2 Sosiaalinen vastuu ja sidosryhmäajattelu

Sosiaalinen vastuu on aihepiireiltään ehkä laajin vastuualue, sillä siinä huomioidaan useita ihmisten hyvinvointiin liittyviä seikkoja. Monet niistä huomioivat työhyvinvointia ja -turvallisuutta, mutta myös sidosryhmien hyvinvointi on huomioitu. Sosiaalisessa vastuussa huomio kohteet on luokiteltu usean ison kategorian alle, joita ovat henkilövastuu, ihmisoikeudet, tuotevastuu, toimialueen hyvinvointi sekä sidosryhmävuorovaikutus.

Henkilövastuussa tarkastellaan pääsääntöisesti työntekijöiden työhyvinvointia. Huomioitavia työhyvinvoinnin kategorioita ovat työntekijöiden jakautuminen, työehdot ja työntekijöiden oikeudet, palkkaus, työterveys ja työturvallisuus, osaamisen kehittäminen ja koulutus sekä tasa-arvoisuus ja monimuotoisuus. Näitä osa-alueita tarkastellaan usein keskenään toisiinsa verraten ja tarpeen vaatiessa esimerkiksi eritellään eri alueiden perusteella.

Työntekijöiden jakautumisella kuvataan sitä, kuinka henkilöt ovat jakautuneet yrityksessä työtehtävien ja vastuiden perusteella. Näiden perusteella henkilöstö yleensä jaotellaan joko johtotehtäviin, asiantuntijatehtäviin, toimitteijätehtäviin ja suoritustehtäviin. Monet luokat sisältävät vieläkin yksityiskohtaisempia jaotteluja, kuten jako ylempään- ja keskijohtoon, toimienkuvien ja työtehtävien perusteella. Tavoite henkilöstöjakautumisessa on tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus. Epätasainen rakenne kuormittaa eri tehtävänimikkeitä eri lailla ja vaikuttaa hyvin paljon niin eettisestä hyvinvoinnin näkökulmasta kuin myös taloudellisesta aspektista.

Työehdoissa ja työntekijöiden oikeuksissa tarkastellaan työehtojen oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoisuutta eri työryhmien kesken. Työntekijöiden oikeuksissa seurataan onko työntekijöillä mahdollisuutta neuvotella ja vaikuttaa omiin työehtoihin. Aihe on erityisen tärkeä köyhissä maissa, joissa ihmisoikeuksien valvominen ja noudattaminen on kyseenalaista. Suomessa ja muissa länsimaissa tarkastelu kohdistuu enemmän pieniin yksityiskohtiin. Palkkoja katsotaan työntekijäryhmien välisillä keskipalkoilla ja onko suhteelliset palkkaerot kuinka suuria, esimerkiksi johdon ja työntekijöiden välillä. Palkkakulut ja palkkasummien kehitys ei sen sijaan kuulu henkilöstövastuun piiriin, vaan taloudelliseen vastuuseen. Työterveys ja työturvallisuuden osio seuraa sairauspoissaoloja, työturvallisuutta ja työtapaturmia. Näitä kolmea muuttujaa käytetään usein työhyvinvoinnin mittareina ja ne ovat siihen erittäin keskeisiä.

Koulutus ja osaamisen kehittäminen ei ole ensisijaisesti valvottava vastuualue. Jos yrityksen työturvallisuus, työterveydenhuolto ja työoikeusasiat ovat kunnossa, niin sen lisäksi voidaan seurata millä lailla yritys on mukana työntekijöidensä osaamisen kehittämisessä. Olennaista on seurata, minkälaista koulutusta työntekijöille on tarjolla ja onko kaikilla kiinnostuneilla mahdollisuudet osallistua oikeudenmukaisesti haluamiinsa tilaisuuksiin. Monimuotoisuus ja tasa-arvo ovat länsimaissa hyvin keskeisiä henkilöstövastuun osa-alueita. Tarkastelussa katsotaan tasa-arvoisen kohtelun ja monipuolisten mahdollisuuksien tarjoamisen eri sukupuolisille, erikäisille, erilaisista etnisistä taustoista tuleville sekä eri rajoitteista kärsiville henkilöille. Kuten edellisistä kappaleista huomaa, niin tasa-arvoa käytetään tarkasteltavana mittarina kaikissa henkilöstövastuun osa-alueissa. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006, 17-20, 26-28; Jussila 2010, 98-100)

Ihmisoikeuksien globaali toteutuminen on iso ja haastava työ. Yritysvastuuta ajatellen ihmisoikeuksien valvominen ja noudattaminen omassa toiminnassa on ehdoton vaatimus jo YK:n julistusten pohjalta. Yhteiskuntavastuullisesti yritysten odotetaan vähintään noudattavan ihmisoikeuksia työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Erillisaatimukset ovat laajentuneet nyt myös koskemaan yrityksen yhteistyökumppanien ja tavarantoimijoiden ihmisoikeuksien valvontaan.

Ensisijaisesti ihmisoikeuksia tarkastellaan yrityksen työntekijöiden kautta. Tarkkailukohteet ovat aika samanlaisia kuin henkilöstövastuun osiossa. Aiheeseen liittyen tarkastellaan syrjintää, yhdistymisvapautta ja ammattiyhdistystoimintaa, lapsityövoimaa, pakkotyötä, työturvallisuutta ja harvoissa tapauksissa alkuperäisväestöjen oikeuksia. Yrityksen tulee seurata näitä vaatimuksia erityisesti omassa toiminnassaan, mutta myös tehdessään investointipäätöksiä, erinäköisiä hankkeita ja henkilöstön koulutusta ajatellen. Investoinneissa ja hankinnoissa tulee olla selkeät pelisäännöt yrityksen ja yhteistyökumppanien kanssa, jotta tarvittaessa voidaan selvittää hankkeisiin liittyviä ihmisoikeuskysymyksiä. Yrityksellä täytyy olla mahdollisuus kysyä ihmisoikeusasioista yhteistyökumppanilta ja mahdollisuus tarkistaa tietojen paikkansapitävyys. Yritys on ihmisoikeusasioissa vastuussa siitä, että ongelmatapauksia varten on olemassa selvät raportointi- sekä korjaustoimenpiteet. (Jussila 2010, 105-106)

Tuotevastuu tutkii yrityksen tuottamien tuotteiden tai palveluiden käytön vaikutuksia asiakkaille. Huomioina ovat erityisesti terveysvaikutukset, mutta myös muut mahdolliset hyvinvointivaikutukset. Tuotevastuu liitetään osaksi sosiaalista vastuuta, vaikkakin sen sisältöä on vaikea yhdistää pelkästään sosiaaliseen vastuuseen. Usein tuotevastuuta käsitellään omana aihepiirinään. Tuoteturvallisuus on ensisijainen tarkastelukohde. Siinä seurataan tuotteiden käytöstä syntyviä terveyshaittoja ja mahdollisia käytöstä johtuvia tapaturmia. Yrityksen tulee kuvata sattuneet terveyshaitat ja tapaturmat ja pyrkiä välittömästi parantamaan tuotteiden tai palveluiden laatua. Turvallisuuteen liittyen yrityksen tulee tarkastella tuotteen/palvelun markkinointia, viestintää ja käytön ohjeistusta. Markkinoinnissa tulee lisäksi huomioida markkinoinnin oikeellisuus, asiallisuus ja eettisyys. Oikealla ja riittävällä ohjeistuksella ennaltaehkäistään väärinkäytön aiheuttamia terveyshaittoja ja tapaturmia.

Uusina tekijöinä ovat tuotteen tai palvelun käytön yksityisyydensuoja ja saavutettavuus. Yrityksen on taattava aina asiakkaan yksityisyydensuoja. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus vaikuttaa siihen kuinka paljon häneltä saa kerätä tietoja esimerkiksi tuotteen käytön yhteydessä. Lainsäädännöllä ja asetuksilla pyritään pitämään asiakkaan yksityisyydensuoja mahdollisimman hyvänä ja yritykseltä vaaditaan ehdottomasti näiden lakien noudattamista. Tuotteiden saavutettavuus valvoo tuotteiden tai palveluiden käytettävyyttä ja jakelua. Erityiskohderyhmille, kuten vanhukset ja liikuntarajoitteiset, tulee taata yhtä hyvä tuotteiden ja palveluiden saavutettavuus sekä mahdolliset vaihtoehdot, mikäli erikoiskohderyhmät eivät normaalia tuotetta tai palvelua pysty käyttämään. Erityiskohderyhmillä ei aina ole mahdollisuutta päästä tuotteen/palvelun käytön piiriin, joten yrityksen tulisi taata sen verran monipuoliset jakelukanavat, että sen tuotteet saavuttavat myös nämä kohderyhmät. (Jussila 2010, 112-113)

Toimialueen hyvinvoinnissa tarkastellaan yrityksen sekä asiakkaiden lähialueita. Yrityksen toimialueen hyvinvoinnissa on tärkeää rajata, mitkä alueet kuuluvat yrityksen toimipaikkojen ja

mitkä asiakkaiden asuinympäristöön. Usein asiakkaat asuvat kaukana yrityksen omista toimipaikoista, joten toimipaikkojen suoraa vaikutusta hyvinvointiin pitää siksi tutkia tarkasti. Hyvinvoinnin käsite on terminä hyvinkin laaja ja sisältää paljon erilaisia mielipiteitä asiasta. Toimialueen hyvinvoinnissa aihe on tarkennettu koskemaan pääpiirteittäin kuinka yritys vaikuttaa toiminnallaan tai olemassaolollaan asukkaiden terveyteen, mielenterveyteen sekä vapaaajan toimintaan. Jotta hyvinvointia voisi toteuttaa, pitää yrityksen olla aidosti mukana edistämässä sen levitystä alueella. Sitä varten yritys voi hakea tietoa alueensa haasteista tai mahdollisuuksista ja vahvistaa sitä kautta käsitystään tilanteesta. Tapoja on esimerkiksi osallistamalla aluekehitystä harrastavan järjestön tapaamisiin tai yhteistyö toisen lähialueen hyvinvointia vaikuttavan yrityksen kanssa. Tällaiset sidosryhmävuorovaikutukset ovat tärkeitä informaationvaihtokanavia eri tahojen kesken.

Kehitystoimenpiteiden pitäisi olla toiminnallisia, jossa yritys käyttää omia resurssejaan ja osaamistaan alueen hyvinvoinnin edistämiseksi. Toimenpiteitä voi olla yrityksen omien tilojen, kaluston tai henkilöstön käyttämistä tai ohjaamista kehittämishankkeita varten, kunhan resurssien lainaaminen on puhtaasti vilpittöntä. Hyväntekeväisyyslahjoituksia ei lasketa hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteisiin, vaan se on taloudellisen vastuun alainen toiminta. Lisäksi jotkut resurssien lainaamiset hyvinvoinnin edistämistä kohtaan voidaan myös tulkita kuuluvan enemmän taloudellisen vastuun piiriin. (Jussila 2010, 119-121)

Sidosryhmävuorovaikutus on yhteiskuntavastuun ydintoimintaa. Vastuullinen toiminta tulisi tehdä sidosryhmien toiveiden pohjalta ja vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. Sidosryhmäläisiä ovat kaikki ne toimijat, jotka ovat oleellisesti sidoksissa yrityksen toimintaan tai vaikutukseen (esimerkiksi osakkaat, asiakkaat ja tavarantoimittajat). Sidosryhmävuorovaikutuksessa on tunnistettava sidosryhmät, selvitettävä heidän toiveet ja vaatimukset sekä sopia kommunikointiasioista yrityksen ja sidosryhmien välillä. Tässä osiossa painopiste on erilaisten julkisyhteisöjen ja yhteiskuntavastuullisen yrityksen välillä, mutta vastuulliset toimet pätevät myös yrityksen toimintakumppaneihin, kuten vaikkapa alihankkijoihin. (Talvio, Välimaa 2004, 49)

Yhteiskuntavastuun näkökulmasta seurataan vain niitä yrityksen sidosryhmiä, jotka ovat yhteiskuntavastuun kannalta merkittäviä toimijoita. Puhtaasti bisnesmielessä toimivat sidosryhmät, joilla ei ole osuutta, tarpeita tai toiveita yhteiskuntavastuusta, eivät periaatteessa kuulu tarkasteltavien joukkoon, mutta ovat tietenkin silti osana yrityksen toimintaympäristöä. Keskeistä kaikille tarkasteltaville sidosryhmäläisille on kiinnostus, toiminta sekä yhteiset tavoitteet yhteiskuntavastuun osa-alueita kohtaan. Monilla tahoilla voi olla samanlaisia toiveita sekä pyyntöjä ja samaa asiaa ajavat tahot voidaan luokitella yhteiseen toimintapiiriin. Näiden kanssa voidaan keskenään kommunikoida ja toimia toiveiden edistämiseksi. Yhtä lailla kaikkia samankaltaisia ryhmittymiä ei voi luokitella samaan kategoriaan, sillä tahojen välillä voi olla hyvinkin rajuja eroja vaatimuksissa.

Sidosryhmien tunnistaminen lähtee liikkeelle yleensä perussidosryhmistä. Nämä ovat yleensä osana myös muussakin yritystoiminnassa. Perusryhmään kuuluu julkishallinto, omistajat, asiakkaat, henkilöstö, yhteistyökumppanit, kilpailijat, media ja kansalaisjärjestöt. Ryhmää voi tarvittaessa tietoenkin pilkkoa tai täydentää muilla ehdokkailla. Erilaisten verkostojen, tilaisuuksien ja internet-keskustelujen kautta yrityksen asiantuntijat voivat etsiä tietoa sidosryhmäläisistä ja niiden tietojen pohjalta voidaan rakentaa yrityksen sidosryhmälistaa. Järjestöt voidaan jakaa pienempiin kokonaisuuksiin agendojen mukaan, esimerkiksi ympäristöjärjestöihin ja kansalaisjärjestöihin. Toimialueen asukkaita voidaan tarkastella heidän muodostamien yhteisöjen kautta. Asukkaat voidaan jakaa esimerkiksi lapsien, nuorten, aikuisten tai vanhu väestön perusteella erilaisiin demograafisiin ryhmiin. Myöskin epäviralliset yhteisöt, kuten asukasyhteisöt tai harrasteyhteisöt, voidaan huomioida yrityksen sidosryhminä, mikäli ryhmien toiminta liittyy yhteiskuntavastuullisiin aiheisiin.

Uusien sidosryhmien tunnistamisessa on tärkeää olla alati aktiivinen, jotta yritys voi tunnistaa apua kaipaavia tai yhteistyötä tarjoavia ryhmiä ja aloittaa nopeasti vastuuyhteistyön niiden kanssa. Sidosryhmiä ei tulisi luokitella tai eriarvoistaa koon tai organisaatiomuodon perusteella, vaan kaikki muutostarpeita pyytävät ovat yhteiskuntakehityksessä yhtä arvokkaita. Esimerkiksi virallisia yhdistyksiä ei saisi yksipuolisesti suosia epävirallisten kerhojen sijasta.

Sidosryhmien tulisi määritellä itselle tärkeimmät osa-alueet ja toiveet niihin liittyen. Onko ryhmä kiinnostunut taloudellisista näkökohdista, ympäristöasioista tai vaikkapa henkilökohtaiseen terveyteen liittyvistä asioista. Kiinnostusten avulla voidaan määrittää heidän aiheidensa ja toiveidensa painoarvo. Isoilla sidosryhmäläisillä on yleensä vähän yhteiskuntavastuuta kehitettävistä toiveista ja vaatimuksista. Pienemmällä ryhmällä taas on usein hyvinkin selkeät ja mittaavat toiveet yhteiskuntavastuun kehittämistä kohtaan. Yleensä toiveiden merkitys sidosryhmissä riippuu siitä, kuinka hyvin oma aihealue tunnetaan. Mitä vähemmän aihealueesta tiedetään, sitä vaikeampi on esittää mitään toiveita. (Talvio, Välimaa 2004, 52-53, Jussila 2010, 125-131)

Muutokset toimintaympäristössä aiheuttavat kanssa muutoksia sidosryhmävuorovaikutukseen. Odotukset ja vaatimukset saattavat vaihdella trendien ja uusien haasteiden tai mahdollisuuksien ilmentyessä. Erilaiset odotukset ja muutokset luovat väistämättä ristiriitoja vuorovaikutuksessa. Eri tahojen odotukset saattavat mennä ristiin keskenään ja yrityksen pitää siksi itse olla varautunut tekemään kompromisseja ja kuuntelemaan jokaista osapuolta päästäkseen sekä itselle että eri osapuolille sopivaan ratkaisuun. Kaikkia ei voi miellyttää ratkaisulla ja yrityksenkin pitää ennen kaikkea varmistaa oman liiketoiminnan kannattavuus. Päätöksistä, tilanteesta ja mahdollisista kehitysratkaisuista yrityksen kannattaakin olla jatkuvassa vuorovaikutuksessa sidosryhmäläisiinsä, osoittaakseen aktiivisuutta. (Talvio, Välimaa 2004, 55-57)

Säännöllinen, aito keskustelu sidosryhmien toiveista ja yhteistyön tilanteesta usein kelpaa pitämään vuorovaikutuksen tason hyvänä. Osalle kelpaa yksipuolinen tiedottaminen sen hetkestä tilanteesta, mutta välillä on tarvetta laajemmalle keskustelulle ja tilannearviolle. Tärkeää syvällisemmässä vuorovaikutuksessa on kuunteleminen, kunnioittaminen ja ilmaisu. Osa-puolet kuuntelevat toisiaan, kunnioittavat toistensa mielipiteitä ja osaavat tuoda perustellusti sekä avoimesti mieltymyksensä esiin. Aitous, avoimuus sekä luottamus ovat avainarvoja yhteiskuntavastuussa ja samat arvot pätevät tietenkin sidosryhmävuorovaikutuksessa. Vain avoimella ja luottamuksellisella dialogilla päästään eteenpäin keskusteluissa.

Jotta vuorovaikutuksesta saataisiin vieläkin syvempää ja aidompaa, yrityksen kannattaisi tarjota sidosryhmilleen erilaisia keskustelutilaisuuksia, tapahtumia jne. joissa se pystyy tuomaan esille vahvan kiinnostuksensa sidosryhmien yhteiskuntavastuullisista odotuksista. Jos sidosryhmien kanssa päästään tarpeeksi syvään yhteistyöhön, niin yritys voi pyytää näitä ryhmiä osallistumaan yrityksen kehittämistyöhön. Sidoryhmät voivat edistää omalla toiminnallaan ja kommentoinnillaan yrityksen tuotteiden, palveluiden tai prosessien yhteisvastuullista kehittämistä. (Talvio, Välimaa 2004, 58-63)

Pelkät avoimet keskustelut tilanteesta ja toiveista eivät aina riitä, vaan yritystä voidaan vaatia esittämään vastauksia sidosryhmien kysymyksiin. Jotkut tahot voivat pyytää jopa konkreettisia tuloksia. Yrityksen tulee pystyä vastaamaan mihin se pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan ja pyrkii käyttämään resurssiaan tavoitteen saavuttamiseksi. Sidoryhmälle esitetään tuloksia yrityksen toimenpiteistä ja niitä arvioidaan yhteiskuntavastuun näkökulmasta. Yrityksen oman aktiivisuuden esittäminen sidoryhmälle on avoimen sidoryhmäyhteistyön perustaso. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006, 21-25, Jussila 2010, 125-131)

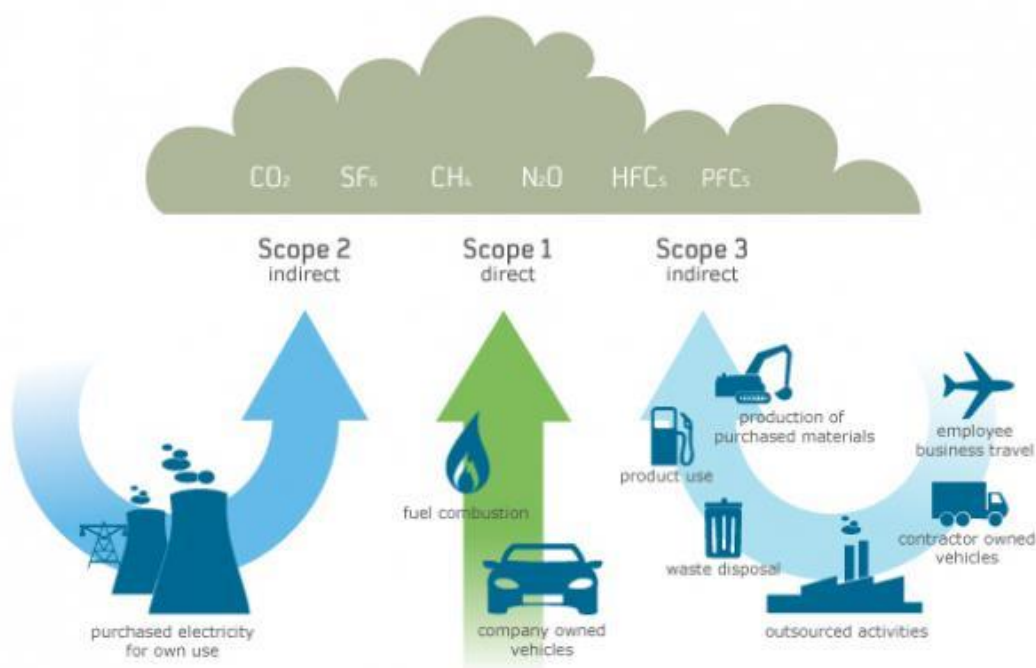
2.2.3 Ympäristövastuu

Ympäristövastuu käsittelee yrityksen toiminnan vaikutuksia ympäristölle. Ympäristön seurannassa huomioidaan vesistöt, maaperä, ilmasto, luonnonvarat ja niiden käyttö sekä päästöt. Yrityksen toiminnan ympäristövaikutuksia seurataan sekä yrityksen omista suorista vaikutuksista että välillisesti yhteistyökumppaneiden, alihankkijoiden sekä tuotteiden tai palvelujen käytön kautta. Yhteiskuntavastuun konsepti on osittain lähtöisin ympäristöasioista, joten aiheella on hyvinkin kiinteä ja tärkeä suhde osana yhteiskuntavastuuta. Kiinnostus on alkanut jo 1900-luvun puolivälin aikoihin, kun alettiin huomioida ympäristöongelmien vaikutuksia globaaliin maailmaan, ja se on vain kasvanut mitä pidemmälle tulevaisuuteen mennään. Ympäristövastuusta löytyy runsaasti tutkimus- sekä kehittymateriaalia ja jatkuvasti ilmenee uusia trendejä, joiden kautta uusia käytäntöjä ja tietoja voidaan hyödyntää myös muissa vastuualueissa. (Jussila 2010, 78-79)

Ympäristövastuun tarkastelun voi jakaa kahteen osioon: yrityksen toiminnan tarkastelu ja ympäristötekijöiden tarkastelu. Yrityksen toiminnan tarkastelussa havainnoidaan miten yrityksen eri osa-alueiden toiminnot vaikuttavat ympäristöön. Osio sisältää niin yrityksen omat toiminnot, kuin myös yrityksen yhteistyökumppanien, tuotteiden ja palveluiden sekä välillisten toimintojen ympäristövaikutukset. Omien toimintojen ympäristövaikutukset syntyvät, kun yritys pitää yllä tuotantoaan, oli kyseessä sitten tehtaiden ylläpito tai hallinnon työntekijöiden rutinit. Yrityksen omassa ympäristövaikutuksien seurannassa tarkastellaan muun muassa energiankulutusta, raaka-aineiden kulutusta sekä syntyviä jätteitä ja päästöjä. Nämä ympäristövaikutukset ovat yrityksen itse aiheuttamia joko tehtaiden tai rakennusten läheisyydessä. (Jussila 2010, 79)

Yrityksen yhteistyökumppanien ympäristövaikutusten tarkastelu on täsmälleen samanlaista, mutta tässä tapauksessa yhteistyökumppanien toimintojen kautta. Yhteistyökumppanit ovat pääasiallisesti itse vastuussa oman tuotantonsa ympäristövaikutuksista, mutta vastuuta on siirretty nykyään myös yritykselle itselle. Yritys voi yhteistuumin yhteistyökumppanin kanssa määritellä hyvät tuotantoarvot ympäristöasioita ajatellen. Kuljetusten ympäristövaikutukset ovat jakaantuneet molempien vastuulle. Muuttuneet liikennepäästörajoitukset ohjaavat nyt yrityksiä suunnittelemaan omia kuljetuksiaan. Tavoitteena on saada kuljetettua suurempia määriä kerralla mahdollisimman vähäpäästöisesti. (Jussila 2010, 79-80)

Tuotteiden ympäristövaikutuksia seurataan tuotannon ja tuotteen elinkaaren kautta. Ennen pelkästään tuotannon aiheuttamat ympäristövaikutukset huomioitiin, mutta nykyään seuranta on laajentunut käsittämään tuotteen elinkaarta aina tuotannosta ostotapahtumaan ja lopulliseen käyttöön asti. Tuotannon aiheuttamista ympäristövaikutuksista on tehty säädös- ja raportointimalleja, joiden mukaan voidaan seurata tuotteen valmistuksesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Greenhouse Gas -protokolla on jakanut päästöt kolmeen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä (Scope 1) seurataan yrityksen suoran tuotannon kasvihuonepäästöjä. Toisessa ryhmässä (Scope 2) seurataan yrityksen suoran tuotannon lisäksi energiantuotannon vaikutuksia. Ryhmä kolme (Scope 3) huomioi edellisten lisäksi yhteistyökumppaneiden aiheuttamat päästöt. Nämä kolme eri ryhmää eivät huomioi tuotteen lopullista elinkaarta ja sen mahdollisia ympäristövaikutuksia. Lopullisen käytön aiheuttamia päästöjä nimitetään usein epäsuoriksi ympäristövaikutuksiksi, sillä niistä johtuvat ympäristöhaitat eivät vaikuta yrityksen toimintaan. Näitä kuluttajan käytöstä johtuvia päästöjä voisi nimittää neljänneksi ryhmäksi ympäristövaikutusten seurannassa. (Greenhouse Gas Protocol 2004, Jussila 2010, 80-81)

Kuva 2: Greenhouse Gas Protocol (Greenhouse Gas Protocol 2015)

Ympäristövaikutusten tarkastelun on jaettu pienempiin osiin. Tuotannon kulutus ja päästöt vaikuttavat erilailla ympäristöön. Lisäksi tulee huomioida suorien ja epäsuorien päästöjen vaikutuksia. Seurannan helpottamiseksi ympäristövaikutukset kannattaa jakaa pienempiin osioihin. Osioita ovat raaka-aineet ja materiaalit, energia, vesi, maaperä, päästöt ilmaan ja vesistöihin ja muut syntyneet jätteet. Raaka-aineiden käytön seurannassa kannattaa huomioida niiden saatavuus maailmanmarkkinoilla ja kulutuksen kestävyys, eli onko raaka-aine uusiutuva luonnonvara. Uusiutumattomien raaka-aineiden käyttöä tulisi välttää tai käyttää vain erityisen tarpeen vaatiessa. Uusiutuvia luonnonvaroja käyttäessä täytyy muistaa luonnon kantokyky, eli resursseja ei saisi käyttää enempää kuin maapallo pystyy niitä tiettyssä ajanjaksossa tuottamaan.

Energian voi luokitella raaka-aineiden kaltaiseksi hyödykkeeksi. Energian käytössä selvitetään samalla tavalla raaka-aineiden tapaan saatavuus globaaleilla markkinoilla ja uusiutuvuus. Näiden lisäksi huomioidaan energiankulutus. Vähäisellä kulutuksella on toisinaan jopa arvokkaampi merkitys kuin pelkällä energialähteellä. Veden käyttö voidaan rinnastaa raaka-aineiden ja energian käytön kanssa samaan kategoriaan. Globaalisti vedenkulutus on hyvin tärkeää, koska sen saatavuus monissa paikoissa on hyvin heikkoa, toisin kuin esimerkiksi meillä Suomessa. Veden lähteitä ja sen käyttöä tuotannossa kannattaa huomioida samalla tavalla kuin raaka-aineiden käytön ja energiankulutuksen kanssa. Riittävän vähäisellä käytöllä on positiivisia vaikutuksia luonnon vesi varantoja ajatellen.

Maa-alueiden ja maaperän käytössä yrityksen tulee varmistaa maa-alueen biodiversiteetin pysyvyys. Puunkaadolla ja kaivuutyöllä voi olla pysyviä vaikutuksia maa-alueen ja maaperän kuntoon. Maaperän käyttöön liittyvät vastuut kuuluvat enimmäkseen maatalous- ja metsäalan yrityksille, jotka ovat melko lailla suoraan toiminnallaan vaikutuksissa maa-alueisiin. Kaikkien yritysten kannattaa myös huomioida mahdolliset välilliset vaikutukset toimintaympäristönsä maa-alueisiin. Näiden edellisten hyödykkeiden kulutus tulee aina suhteuttaa toimintaan. Esimerkkinä teollisuudessa puun ja paperin kulutus on aivan erilaista kuin pienessä tilitoimituksessa. (Jussila 2010, 82-83)

Päästöt ovat luokkana erilainen kuin edelliset ympäristövaikutteet. Raaka-aineet, energia, vesi ja maaperä ovat käytettäviä resursseja, joiden kulutuksessa tulee huomioida niiden saatavuus myös myöhemmin tulevaisuudessa. Päästöt sen sijaan ovat ympäristöön vaikuttavia muuttujia, jotka vaikuttavat myös maapallon resursseihin. Päästöjä tulee tarkastella niiden haitallisuuden mukaan. Ilmaan leviävät päästöt ovat pääasiassa kasvihuonekaasuja. Näille on tehty omat luokituksensa ja päästörajoitteet ilmastonmuutoksen estämiseksi. Vesistöihin leviävät päästöt ovat vaikeammin seurattavia ja luokiteltavia. Jätevesien määrä ja sisältö vaihtelevat hyvinkin suuresti riippuen alueesta ja päästöjen tekijästä. Teollisuusyrityksissä jätevesien määrä ja sen haittapitoisuudet ovat huomattavasti suurempia kuin esimerkiksi hotellien ja ravintoloiden jätevesipäästöt.

Syntyneiden jätteiden määrä ja laatu vaihtelee suuresti eri toimialoilla. Teollisuusyrityksissä syntyy runsaasti erilaisia teollisuusjätteitä, kun taas toimisto- tai palveluyrityksissä jättemäärät ovat selvästi pienempiä ja yksipuolisempia. Keskeiseksi aiheeksi on noussut vähentää omassa tuotannossa syntyvien jätteiden määrää. Esimerkiksi teollisessa tuotannossa on pyritty keskittymään tuotannonprosessien kehittämiseen niin, että syntyvä jättemäärä olisi vähäisempää. Jälkikäsittely sekä lajittelu ovat toinen jättemäärän vähentämiskeino. Pelkästään teollisuudessa saadaan rajoitettua turhaa jätettä käsittelyllä ja kierrätyksellä, mutta myös palveluyrityksissä voidaan seurata ja säädellä sitä pientä määrää jätettä, jota syntyy yrityksen pyörittämisessä. (Jussila 2010, 83-85)

2.3 Standardit, ohjeistukset ja seuranta

Tässä osiossa käydään läpi erilaisia laatusertifikaatteja ja raportointiohjeistuksia. Yhteiskuntavastuullisen toiminnan ohjaamiseen tarvitaan kansainvälisiä suuntaviivoja ja valvojia, jotta vastuullinen yritystoiminta ympäri maailmaa olisi jollain lailla seurattavissa, käsitteet olisivat kaikille ymmärrettäviä sekä raportoinnin tulokset mitattavissa keskenään. Osio käy läpi lyhyesti eri standardin tai ohjeistavan organisaatioiden toimintaa ja mitä kyseinen standardi tai ohje käsittää. Lukuisia muitakin oikein hyödyllisiä standardeja ja ohjeita on olemassa, mutta

yhteiskuntavastuullisuudessa nämä neljä mainittua ovat lähinnä ne tunnetuimmat. Alaotsikoiden lopussa on välillä mainintaa Suomessa toimivista standardijärjestöistä ja kuinka ne ovat linkittyneet suurempiin kansainvälisiin organisaatioihin.

Yhteiskuntavastuun raportoimista varten on luotu erilaisia standardeja ja mallipohjia, joita yritys voi hankkia käyttöönsä, mikäli näiden vaatimukset täytetään. Osa standardeista on sertifioitavissa, eli niiden käyttö organisaatiossa on kansainvälisesti mitattavissa, ja osa taas ei. Yhteiskuntavastuun standardeista ja raportointiohjeista monet eivät kelpaa sertifikaateiksi. Esimerkiksi GRI ja ISO 26000 eivät sovellu tähän, sillä molemmat tarjoavat vain opastusta yhteiskuntavastuullisempaan toimintaan. Lähes kaikki standardit sisältävät samoja periaatteita kuin kilpailijansa, ainoastaan määritelmät ja ohjeistus vaihtelevat. Monissa maissa on olemassa lisäksi omia standardeja määritteleviä ja jakavia järjestöjä, jotka myös toimivat yhteistyössä globaalisti muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

2.3.1 GRI

GRI (Global Reporting Initiative) on yhteiskuntavastuun raportointia ja valvontaa pyörittävä organisaatio. GRI perustettiin Yhdysvaltojen Bostonissa 1990-luvun lopussa, jossa voittoa tavoittelematon järjestö CERES (Coalition for Environmentally Responsible Economies) ja YK:n UNEP -järjestö (The United Nations Environmental Program) päättivät yhdessä luoda organisaation hoitamaan yhteiskuntavastuuseen liittyvää ohjeistamista ja raportointia. CERES oli luonut jo alustavan yhteiskuntavastuun raporttipohjan 90-luvun alkupuolella, mutta GRI:n tehtävien ja tavoitteiden kasvaessa aihetta päätettiin laajentaa käsittämään nykyisen ympäristövastuun lisäksi sosiaalisia ja taloudellisia vastuita. 2000-luvulla julkaistiin ensimmäinen GRI-ohjemalli. (Global Reporting Initiative 2015a)

GRI on yhteistyössä erilaisten järjestöjen ja valtioiden kanssa pyrkinyt kehittämään yhteiskuntavastuun raportointia ja valvontaa kohti johdonmukaisempaa mallia. Standardien mukaisia tuloksia olisi helpompi mitata ja yrityksiä voitaisiin vertailla keskenään taloudellisten raporttien lisäksi. GRI kerää informaatiota sen yhteistyökumppaneilta eri puolilta maailmaa. Muun muassa Suomessa järjestö nimeltä FIBS toimii GRI:n yhteistyökumppanina ja lähettää Suomeen liittyvistä yhteiskuntavastuullisista tapauksista informaatiota GRI:lle. Lisäksi GRI järjestää tai osallistuu useisiin erilaisiin yhteiskuntavastuuta käsitteleviin kokouksiin. Näiden yhteistyökumppaneilta saatujen tietojen, kansainvälisten kokousten ja omien osakkaiden ohjastamina GRI kehittää omia vastuullisuusohjeistuksiaan kohti yhtenäisempää linjaa. (Global Reporting Initiative 2015b)

GRI on luonut viitekehyksen, jonka mukaan yritysten olisi hyvä toimia ja laskea vaikutuksiaan liittyen omaan toimintaympäristöönsä. Raportin määritelmät ovat joltain osin melko yksityiskohtaisia, mutta taustalla on ajatus luoda globaali ja yhtenäinen raportointimalli kaikkien käyttöön alueesta riippumatta. GRI on julkaissut eri aikaväleillä paranneltuja raportointimalleja yritysten ja yhteisöjen käytettäväksi. Vuonna 2000 julkaistiin G1 raportti, joka oli ensimmäinen virallinen GRI -raporttimalli. Tällä hetkellä viimeisin uudistettu raportointimalli, G4, julkaistiin 2013, joka syrjäytti edellisen G3-raportin. Yleispiirteiltään G4 sisältää samat suositukset ja laskentatavat kuin G3. G3:sta saadun palautteen johdosta, G4:tä tehtiin enemmän käyttäjäystävällisempi selkeyttämällä ohjeistuksia. Vaikka GRI:n raporttimallit ovatkin melko laajoja ja yksityiskohtaisia, soveltuvat ne kaikkien käytettäväksi, joten niin pienet yritykset kuin isot organisaatiot ovat täysin tervetulleita käyttämään ohjeita. (Global Reporting Initiative 2015a)

G4 käsittelee yhteiskuntavastuun osa-alueita kolmessa osassa, joista sosiaalinen vastuu on jaettu pienempiin alueisiin. G4 raportointiohje on jaettu kahteen osioon. Ensimmäisessä osiossa käsitellään raportoinnin periaatteita, tilinpäätöksen standardeja ja yleisesti kuinka informaatiota tulisi kerätä raporttia varten. Toinen osio käsittelee kuinka ensimmäisen osion periaatteet ja kerätty informaatio tulee esittää raportissa. Ensimmäinen osio käy vaihe vaiheelta läpi erilaiset vastuualueet ja kuinka GRI haluaa niitä huomioida sekä laskea. Jokaiselle suuntaviivalle on olemassa kaksi raportointimahdollisuutta: ydininformaatio tai kattavampi informaatio. Ydininformaatiolla kerrotaan perustasolla osa-alueen tiedot. Kattavammalla vaihtoehdolla tarkennetaan osa-alueesta saatuja tietoja. (Global Reporting Initiative 2013, 7, 9, 11)

Toisen osion ohjeistusta tulee käyttää vasta sitten, kun yritys on valmiina kirjoittamaan tulokistaan raporttia. GRI vaatii vielä yritykseltä kahta periaatetta ennen varsinaista raportointia. Ensiksi yrityksen tulee selvittää omat periaatteet sisällön määrittämiseksi. Tämä vaihe käsittelee prosesseja, joita yritys tarvitsee määrittäessään oikeanlaista raportoitavaa sisältöä. Toiseksi yrityksen tulee selvittää raportoitavan informaation laatu. Tässä vaiheessa määritellään sisällön esillepano, niin että tieto olisi laadukasta, selkeää, ymmärrettävää sekä yrityksen toiminta ilmenisi mahdollisimman läpinäkyvänä. (Global Reporting Initiative 2013, 16)

Suomessa yhteiskuntavastuuraportoinnin viestinnästä vastaa FIBS (Finnish Business and Society). FIBS on perustettu vuodesta 2000 alkaen Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin sekä 13 yhteistyöyrityksen kanssa. FIBS tukee suomalaisia työmarkkinoita, työhyvinvointia ja kestävä kehitystä. FIBS toimii GRI:n Suomen tiedotuskumppanina. Suomessa toimivat yritykset ja järjestöt voivat vapaasti viestiä FIBS:lle Suomessa tapahtuvasta yhteiskuntavastuusta. FIBS raportoi tätä kerättyä dataa eri yhteiskuntavastuun sidosjärjestöille ja GRI:lle. (FIBS 2015a)

2.3.2 ISO 26000

ISO (International Organization for Standardization) luo kansainvälisille markkinoille erilaisia standardisäädöksiä, joiden avulla pyritään saamaan yritysten toiminnot säädösten kautta turvalliseksi ja reiluksi. ISO on itsenäinen voittoa tavoittelematon organisaatio, kuten myös GRI ja se on luonut jo noin 20 000 erilaista sertifikaattia. Vuonna 1946 25 maan delegaatio osallistui yhteiseen kokoukseen, jonka tarkoituksena oli luoda yhteiset standardit kansainväliselle teollisuudelle. Seuraavana vuonna, 1947, luotiin ISO:n organisaatio johtamaan kansainvälistä standardikehitystä (ISO 2015a). Nykyisin ISO:n pääkonttori sijaitsee Itävallan Genevessä ja sen jäsenistö koostuu 162 jäsenvaltiosta. Jäsenvaltiot tapaavat yleisistunnossa kerran vuodessa, joka on ylin päätäntäelin ISO:n organisaatiossa. Muina aikoina ISO:n kanslia ja muut pienemmät toimielimet käsittelevät standardeihin liittyviä kysymyksiä ja parannusehdotuksia. (ISO 2015b)

ISO 26000 on nimenomaan yhteiskuntavastuuseen liitettävä standardi. ISO-organisaatio kuvaa standardiaan ohjeistukseksi erilaisille ja erikokoisille yrityksille, toimiakseen vastuullisesti yhä vaativammassa yhteiskunnan oloissa. Standardi julkaistiin ensimmäisen kerran 2010, mutta sitä on täydennetty vielä lisää vuosien aikana. ISO 26000 -standardi tarjoaa opastusta eri yhteiskuntavastuun alueisiin, kuten esimerkiksi käsitteiden ja määritelmien kuvailemisesta, taustoja ja käytäntöjä vastuullisuudesta sekä kuinka standardi voidaan yhdistää yrityksen omaan toimintaan. Se on jaettu seitsemään, holistiseen osa-alueeseen: organisaation hallintotapa, ihmisoikeudet, työelämän käytännöt, ympäristö, oikeudenmukaiset toimintatavat, kuluttaja-asiat sekä yhteisön toimintaan osallistuminen ja yhteisön kehittäminen. (ISO 26000 2015, 2-3)

ISO 26000 mukaan on vuonna 2013 liitetty <IR> (International Framework), jonka avulla ISO 26000 ohjeistuksia pyritään sisäistämään yrityksen toimintoihin ja henkilöstön ajatusmaailmaan. Tausta-ajatuksena on, että yrityksen strateginen johto pystyy IR:n kautta suunnittelemaan toimintaansa eri aikaväleillä mahdollisimman vastuullisesti ja kustannustehokkaasti. IR painottaa eri pääomien strategista jakautumista ja kuinka sitä kautta yritys pystyy parhaiten saavuttamaan hyötyä ja arvoa. IR:llä halutaan ohjata ISO 26000 toimintamalleja yrityksen tavoitteisiin, niin että pitkällä aikavälillä oikein jaetut pääomaresurssit tuottaisivat yritykselle taloudellista hyötyä, mutta samalla yhteiskuntavastuun kriteerit täytyisivät. (ISO 26000 2015, 6-9)

2.3.3 ISO 14000

ISO 14000 on SFS:n mukaan maailman tunnetuin viitekehys ympäristöasioiden raportoinnille. Se soveltuu monen muun standardin ja ohjeistuksen kanssa niin pienille kuin isollekin yrityk-

sille (SFS 2015b). ISO 14000 tuoteperhe on kehitetty organisaation ympäristöasioiden ymmärtämiseen ja hallintaan, mutta pääpaino standardilla on olla johdon työkaluna yrityksen ympäristöasioiden hallitsemisessa ja mittaamisessa. Tuoteperheen käytetyin ja tunnetuin standardi, 14001, on käytössä lähes kaikissa ISO:n jäsenvaltioissa. (ISO 14000 2009, 5-6)

ISO 14000 on suunniteltu toteutettavaksi yleisesti käytetyllä PDCA (Plan-Do-Check-Act) -kaavalla. Standardi käsittelee nimenomaan johdon hallinnoinnin työkaluja, mutta se sisältää myös muun muassa seuraavia aiheita: ympäristön tehokkuuden mittaamista, ympäristönäkökulmia tuote/palvelukehityksessä sekä termistöä ja käsitteitä. ISO 14001 on ydinstandardi ja muut tuoteperheeseen liittyvät osat ovat vain tukemassa perustaa. Esimerkiksi ISO 14069 avulla lasketaan ja valvotaan kansainvälisten mittareiden tasolla hiilijalanjäljen määrää yrityksen tuotteissa tai palveluissa. Vaikka tuoteperhe on jaettu moneen eri osaan, niitä voidaan silti käyttää joko yhdessä tai erikseen, kuten yritys itse haluaa. Suositeltavaa on tietenkin käyttää kaikkia yhdessä maksimaalisen hyödyn saavuttamiseksi. (ISO 14000 2009, 5-8)

Suomessa standardien valvontaa, laadintaa, myymistä ja tiedottamista päätoiminnakseen käsittelee Suomen Standarditoimistoliitto ry (SFS). Yhdistys on perustettu jo 1924 ja sen toiminta on myös voittoa tavoittelematonta. Yhdistyksen yhteistyökumppaneita ovat monet elinkeinoelämän järjestöt ja Suomen valtio. SFS edustaa Suomea jäsenenä ISO:n organisaatiossa sekä CEN:ssä (European Committee for Standardization) (SFS 2015a). Vaikka ISO 14000 on sertifioitava standardi, niin Suomessa SFS ei valvo sen käyttöä tai pidä sen käytöstä rekisteriä. Sen sijaan erilliset organisaatiot, kuten esimerkiksi FINAS (Finnish Accreditation Service), toteavat yritykset suoritustensa perusteella tarpeeksi päteviksi samaan ISO 14000 sertifikaatin. Samalla nämä tahot myös pitävät rekisteriä ja valvovat lisenssien oikeanlaista käyttöä. (SFS 2015b)

2.3.4 AA1000

AA -nimitys tulee globaalin organisaation AccountAbility alkukirjaimista. AccountAbility on perustettu vuonna 1995 ja sen toimintaa on löydettävissä ympäri maailmaa. Organisaatio tuottaa ratkaisuja yhteiskuntavastuun sekä kestävän kehityksen aihepiireihin. Järjestö keskittyy tuottamaan standardeja, standardien aihepiireihin liittyviä tutkimuksia sekä opastamaan asiakkaitaan erilaisilla konsultointipalveluillaan (AccountAbility 2015). AA1000 standardi, kuten monien muidenkin organisaatioiden standardit, on laadittu useiden sidosryhmien yhteistyön kautta. Standardi on ensimmäisen kerran julkaistu vuonna 1999 ja sitä on kehitetty siitä eteenpäin hyvinkin runsaasti. (AccountAbility 2008a, 4-5)

AA1000 standardin avulla yritykset pystyvät edistämään yhteiskuntavastuullista toimintaansa ja oppivat raportoimaan sekä mittaamaan sitä. Raportti on jaettu kolmeen osa-alueeseen. Ensimmäinen osa, AA1000APS (Assurance Principles Standards), käsittelee standardin periaatteita. Periaatteiden avulla yritys voi mitata ja kehittää omaa toimintaa vastuullisempaan ja kestävämpään suuntaan. AccountAbility määrittelee raportissaan että organisaation vastuullisen toiminnan edellytyksinä on kolme tärkeää periaatetta: osallistumisen peruseriaate, merkittävyyden periaate sekä reagoinnin periaate. Ilman osallistumista mikään näistä muista periaatteista ei toimi ja sama pätee koko yhteiskuntavastuulliseen toimintaan. Olennaisuudella määritellään tärkeimmät huomioitavat asiat yritykselle sekä myös yrityksen sidosryhmälle. Viimeinen periaate määrittää kuinka huomioitavat seikat lopulta toteutetaan. (AccountAbility 2008a, 8-16)

Toinen osio, AA1000AS (Assurance Standard), käsittelee kuinka yritys pystyy arvioimaan ja sen pohjalta esittämään vastuualueidensa toimintaa. Ensimmäisessä osassa, AA1000APS, luotiin käsitepohja määrittelyä varten ja nyt toisessa osassa hyödynnetään tämä teoriaa käytäntöön. Ensiksi yritys etsii toiminnot tai tekijät, jotka eivät ole taloudellisesti mitattavissa. Nämä toiminnot tai tekijät pyritään sitten saattamaan mitattavaan tilaan hyödyntäen tietoperustaa ja ohjeistusta. AccountAbilityn ohjeen mukaan standardin valvoja ja/tai luovuttaja ovat vastuussa siitä, että yritys tai organisaatio sitoutuu noudattamaan AA1000 ohjeistuksia. (AccountAbility 2008b, 6, 9-12)

Kolmas osio, AA1000SES (Stakeholder Engagement Standard), määrittää työkalut, joilla sidosryhmät voivat osallistua yrityksen yhteiskuntavastuullisuuden valvontaan. Kuten myös edellisessä osiossa, AA1000SES vaatii pohjamateriaaliksi AA1000APS:n, jotta perustiedot ovat yrityksellä hallussa. Osallistumalla mukaan yhteiskuntavastuullisen toiminnan kehittämiseen, niin sidosryhmät kuin myös yritys saavat paljon yhteisiä hyötyjä, joilla voi hyvinkin parantaa suorituskykyä. Osio jakaantuu neljään alakohtaan, joissa määritellään yrityksen tehtävät, vastuut, seuranta sekä sitoutuminen sidosryhmien kanssa kommunikoimiseen yhteiskuntavastuusta. (AccountAbility 2015, 4, 7-9)

2.3.5 Sosiaalinen auditointi

Sosiaalinen auditointi on menetelmätyökalu, jonka avulla organisaatio tai viranomainen tarkistaa, hallitsee sekä mittaa yrityksen muita kuin taloudellisia tekijöitä. Sosiaalinen auditointi auttaa ymmärtämään hallinnollisia toimielimiä yleisestä näkökulmasta siinä valtiossa, organisaatiossa tai yhteisössä, jossa sitä käytetään. Työkalua voidaan käyttää oman organisaation sisäisten käytäntöjen kuin myös ulkopuolisten organisaatioiden vastuullisen toiminnan seurantaan ja arviointiin. Tulosten perusteella voidaan mitata noudattaako organisaatio annettuja määräyksiä ja omia vastuullisia lupauksiaan. (United Nations 2005, 9)

Sosiaalisella auditoinnilla pyritään jatkuvasti parantamaan toiminnan tuloksia ja seuraamaan että toiminta on ohjeiden mukaista sosiaaliselta näkökannalta. Valvontaa ei suoriteta vain rutiininomaisen tarkastuksen vuoksi, vaan seurannalla pyritään oikeasti parantamaan sekä organisaation ja tämän sidosryhmien hyvinvointia tai tehokkuutta. Hyvin hoidettu auditointi mahdollistaa yhteiskuntavastuun etujen toteutumista. Jotta auditointi olisi laadukasta, siinä pitää huomioida monia laatukriteerejä. Kommunikointi suuntaan ja toiseen sidosryhmien kanssa sekä usean eri näkökulman huomioiminen mahdollistaa laaja-alaisen tarkastelun. Raportointi pitää olla vertailukelpoista, tarkistettavissa olevaa sekä kaikki huomiotekijät tulee kirjata ylös ja ennen pitkää raportoida julkisesti, vähintään suurissa pörssiyrityksissä. (United Nations, 2005. 17-19)

Sosiaalista auditointia varten tarjotaan erilaisia opastuksia, kuinka valvonta ja tiedonkeruuta kannattaa hoitaa. Muun muassa YK:lla on oma ohjeistuksensa laadukkaan auditoinnin tekemiseen. Kuka vain voi tehdä sosiaalisen auditoinnin: valtio, organisaatio tai pieni kyläyhteiskunta, koosta riippumatta. Tiedonkeruu on tärkein työvaihe ja se vaatii suurimmat suunnittelut. Auditoinnin tulee tarkkaan suunnitella mitä halutaan saada selville, haastattelukysymykset, haastattelun tai tarkistuksen paikka jne. Eettisyys on tärkein opastaja auditoinnin tekemisessä ja valvojan toimijan tulee aidosti haluta ylläpitää ja kehittää seurattavan organisaation sosiaalista vastuullisuutta. (United Nations 2005, 25-27)

2.4 Yhteiskuntavastuun haasteet

Yhteiskuntavastuun kokonaisvaltainen toimiminen on monesta tekijästä kiinni. Ei riitä että seurataan omia ympäristöllisiä, taloudellisia, sosiaalisia ja eettisiä toimia, vaan niitä pitäisi myös hallita ja kehittää. Samalla tulee huomioida sidosryhmät, pitkäaikaiset vaikutukset ja suunnitelmat ja ovatko sijoittajat tyytyväisiä näihin päätöksiin - näin muutama tekijä mainitakseni. Näin valtavan kokonaisuuden hallinta voi olla hyvinkin vaativaa, jolloin virheitä sattuu, epätietoisuus voi lisääntyä ja pahimmillaan ei välitetä ollenkaan. Haasteita ja ongelmia on paljon, ettei kaikkia vielä edes tiedetä ja pystytä mainitsemaan.

Yksi suurimmista kritiikeistä yhteiskuntavastuuta kohtaan kohdistuu yrityksen toiminnan tarkoitukseen. Muun muassa osakeyhtiölaki ja rahoitusteoria korostavat kuinka yrityksen toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajilleen. Tämä on koko yhtiön liiketoiminnan tärkein perusvastuu. Rahoitusteorioiden shareholder value -aatteen pohjalta yrityksen tulisi ainoastaan tuottaa voittoa osakkeenomistajilleen lakien puitteissa, kaikki muu toiminta on turhaa. Varsinkin taloustieteilijä Milton Friedman oli vahvasti tämän näkemyksen kannalla. (Knuutinen, 2014. 58-59)

Yrityksen tavoite on tuottaa voittoa osakkeenomistajille. Tämä on liiketoiminnan perusidea ja olennaisin yhteiskuntavastuun haaste liittyy juuri taloudelliseen vastuuseen. Jotta organisaatio, voittoa tavoitteleva tai tavoittelematon, voi toimia kiristyville markkinoilla, sen pitää olla liiketaloudellisesti kannattava. Kannattamaton yritys ei pysy kauaa toiminnassa. Kannattamaton yritys aiheuttaa ennen pitkää vaikeuksia itsellensä, työntekijöilleen, osakkailleen sekä myös oman toimintaympäristönsä sidosryhmiin. Yhteiskuntavastuuta ajatellen kannattamattomalla yrityksellä ei ole rahaa jaettavaksi eteenpäin, joten taloudellinen hyöty ei edes pääse jakaantumaan sidosryhmille tuottamaan hyvinvointia ja kehitystä. (Järvinen 2004, 131 Kari Neilimo)

Yksi olennaisimpia haasteita eettisyyden ja talouden ohella yhteiskuntavastuun toimimiselle riippuu yhteisistä pelisäännöistä sekä määrätietoisesta linjan ylläpidosta. Malcom McIntosh ilmaisee tämän huolenaiheen kirjassaan näin: ”On olemassa paljon ihmisiä, jotka väittävät että tämä on vuosisata, jolloin tämän planeetan ihmisten tulee löytää jaetut arvot, kehittää yhteiset periaatteet ja hyväksyä monimuotoiset sivilisaatiot, jos haluamme hallita resursseja yhteistä hyvää varten” (McIntosh 2003, 14). Ei pelkästään riitä että toimitaan vastuullisesti omassa ympäristössään, koska nykyään ollaan globaalisti vuorovaikutuksessa hyvinkin paljon. Kauppa käydään eri mantereiden välillä hyvinkin paljon ja se vain kasvaa entisestään. Jotta maapallon resursseja ei tuhlataisi liikaa, aiheutettaisi haittaa ihmisten hyvinvoinnille ja hyvät kumppanuussiteet säilyisivät, pitäisi olla tiukkoja yhteisesti noudatettavia sääntöjä.

Maailmalla on lukuisia ohjeistuksia aloitteita, kampanjoita, järjestöjä ynnä muita tekijöitä, jotka toteuttavat tai niillä voidaan toteuttaa yhteiskuntavastuuta. Laajasta massasta huolimatta kaikki järjestöt ja ohjeistukset eivät kommunikoi keskenään, jolloin moni organisaatio pelaa tavallaan omilla yhteiskuntavastuun säännöillä (McIntosh 2003, 14-15). Yhteiskuntavastuun raportointi on vielä niin uutta, etteivät sen raportointiohjeistukset ole vielä kovin vakiintuneita. Tämä voi johtaa helposti siihen, että yritykset raportoivat mitä sattuvat omiin raportteihinsa; ja kaikki eivät edes kirjoita omia raporttejaan. Yhteiskuntavastuun raportteja ei vielä tarvitsi tarkastaa ulkopuolisen toimesta, mikä vain hankaloittaa entisestään tiedon luotettavuuden arviointia. (Rohweder 2004, 233-234)

Usein myös unohdetaan raportoinnissa yksi tärkeä seikka. Raportit eivät ole välttämättä keskenään vertailukelpoisia, koska toimialat vaikuttavat suuresti yhteiskuntavastuulliseen toimintaan. Raskaan teollisuuden yritykset toimivat ihan eri luokassa kuin pieni palveluyritys, joten näiden kahden vastuullisuuden vertaaminen on vaikeaa. Moni toimiala on lisäksi kehittänyt omia seuranta- ja raportointimalleja vain oman toimintansa mittaamiseen. Mutta mittaristorsakin on eroja ja hyvin suuri vaikutus on sillä, minkälaisia mittaristomenetelmiä ja mittayksiköitä käytetään. Onko paino mitattu paunoissa vai kilogrammoissa, nestemäärä litroissa vai gallonissa ja niin edelleen. (Rohweder 2004, 234)

Globalissa markkinataloudessa yhteisenä haasteena on edelleen toiminnan läpinäkyvyys ja yhteisten pelisääntöjen luominen. Ohjeistuksilla ja valvonnalla pyritään saavuttamaan samantyyppiset käytännöt maanosasta riippumatta. Tästä huolimatta globaali yritys, jolla saattaa olla useita alihankkijoita ja näillä vielä satoja omia alihankkijoita, ei varmasti pysty seuraamaan miten ja mistä sen kaikki ostetut tuotteet tulevat. Voi olla että yhden linkin päässä on epäeettisissä oloissa valmistettu kankaita yrityksen myöhempään käyttöön. Haasteeksi muodostuikin yhteisten sääntöjen tuominen jokaisen käytäntöön ja läpinäkyvä seuranta toiminnassa. (Järvinen 2004, 133-134 Kari Neilimo)

Hyvänä esimerkkinä läpinäkyvyyden puutteesta, yhteisten pelisääntöjen puutteesta tai ”puolivalheellisesta” toiminnasta on syksyn 2015 Volkswagen -skandaali, kun Volkswagen jäi kiinni autojensa päästötulosten manipuloinnista. Volkswagen kannattaa yhteiskuntavastuuta ja sen raporteista ja tiedotteista löytyy mainintaa hyväntekeväisyyslahjoituksista ja kehityksestä kohti vihreämpää autoteollisuutta. VW on vielä palkittu sen vastuullisesta toiminnasta ja oli 2014-2015 vuosien aikaan viidentoista parhaimman yhteiskuntavastuullisen yrityksen joukossa. Jos valvontaa ei suoriteta tarpeeksi tai yritys itse ei olekaan niin eettinen kuin antaa ymmärtää, niin tällaista toimintaa voi helposti tapahtua. Kuinka monta yritystä mahtaa tälläkin hetkellä olla toiminnassa, jotka toteuttavat yhteiskuntavastuuta hyvin muutamalla osa-alueella, mutta toimivat röyhkeästi taas toisissa? (The Telegraph 2015)

Ohjeistuksien kanssa sosiaalinen auditointi tuottaa suuria haasteita muun muassa oikeanlaisen informaation esittämisessä. Sosiaalisella auditoinnilla pyritään parantamaan enimmäkseen sosiaalisen vastuun tekijöitä, mutta jos auditointia ei suoriteta eettisesti ja teknisesti oikein, seurauksena voi olla suuriakin ongelmia. Esimerkiksi työolojen seurannan laiminlyönti yrityksen tehtaissa ei kerro itse yritykselle tai julkisesti muille ihmisille onko työolot tehtaissa kuinka hyvät. Klassisia esimerkkejä löytyy Kiinasta ja Intiasta, joissa on välillä vähät välitetty työntekijöiden oikeuksista ja turvallisuudesta.

Samaan haasteeseen liittyen auditoinnin tulee olla pätevä sekä objektiivinen ja kuunnella eri tahoja saadakseen laajemman kokonaiskuvan tilanteesta. Suvi Sajaniemen toimittamassa kirjassa *Mitä On Yritysten Yhteiskuntavastuu?* (2012, 53-54) kerrotaan esimerkkejä, kuinka epäpätevät auditoinnit eivät näe katsoa syvemmälle. Vieraillessaan ulkomaisissa tehtaissa tarkastuskierroksilla on mahdollisesti pyritty esittelemään kuinka hyvin asiat sujuvat ja työmoraaali on huipussaan. Todellisuudessa tehtaan johto on voinut peitellä todellisen tilanteen ja työntekijät on painostettu keuhmaan oloja ja puutteellisia tiloja ei päästetä tarkastamaan. Tällaisen ennaltaehkäisemiseksi tarvitaan laadukasta koulutusta ja ohjeistusta auditointiin, jottei kukaan joutuisi kärsimään virheellisen toiminnan takia.

Haasteita on lukuisia ja siksi kaikkia ei tässä pystytä käymään läpi. Kaikki kolme vastuualuetta sisältävät omia suuria kuin myös pieniä haasteita ja hyvinkin monet haasteet taas pystytään linkittämään myös toisiin vastuualueisiin. Kannattavan liiketoiminnan ylläpitäminen, sidosryhmätoiminta sekä vaaditut eettiset arvot, muiden yhteiskuntavastuullisten toimintojen lisäksi, on jo muutenkin haastavaa mille tahansa yritykselle. Koko yhteiskuntavastuun käsitettä ajatella kannattaakin muistaa sen olevan hyvinkin moniulotteista, eli ei kannata välttämättä tuomita aiheen kanssa kamppailevaa yritystä ensikäteen. Yhteiskuntavastuu vaatii strategisesti paljon koko yhtiöltä, mutta yhtä lailla se palkitsee, kun toiminnot on saatu hoidettua mallikkaasti.

3 Pk-yritykset

Tässä osiossa käydään läpi mitkä kriteerit määrittävät pienet ja keskisuuret yritykset, miten pk-yritys vaikuttaa yhteiskuntaan ja kuinka yhteiskuntavastuu voidaan linkittää pk-yrityksiin. Pk-yritykset käydään lyhyesti perustasolla läpi ja esitetään kuinka näiden toiminta, yhteistyö ja olemassaolo vaikuttavat yhteiskunnan eri osiin. Yhteiskuntavastuun osiossa käydään läpi miten yhteiskuntavastuu on alkanut näkymään yrityksissä ja kuinka se on mahdollisesti vaikuttanut toimintaan. Tämän lisäksi käsitellään vielä yhteiskuntavastuun tuomia etuja ja haasteita nimenomaan pk-yritysten näkökulmasta.

Pk-yrityksillä tarkoitetaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Pk-yrityksen määrittelyyn Suomessa vaikuttaa kolme kriteeriä: yritys työllistää vähemmän kuin 250 työntekijää, liikevaihto on alle 50 miljoonaa euroa ja taseen loppusumma on alle 43 miljoonaa euroa. Jos kaksi kolmesta tekijästä ylittyy, niin yritys luokitellaan suureksi yritykseksi (Taipalinen, Toivio 2004, 19). Pienille ja mikrokokoisille yrityksille kriteerien rajat ovat pienemmät. Yritys on kooltaan pieni, jos se työllistää alle 50 työntekijää, vuosiliikevaihto jää alle 10 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma jää alle 10 miljoonaa euroa. Kuten edellisessä kohdassa mainittiin, jos näistä kolmesta kriteeristä kaksi täyttyy, luokitellaan pieni yritys keskisuureksi yritykseksi (Tilastokeskus 2016). Nämä kriteerit ovat käytössä Suomessa. Muualla maailmalla rajat hieman vaihtelevat, mutta ovat vaatimuksiltaan suunnilleen samaa tasoa.

3.1 Pk-yritysten osuus yhteiskunnassa

Pk-yrityksillä on suuria vaikutuksia yhteiskuntansa taloudellisessa kasvussa. Pk-yritykset edesauttavat kehitystä ja tuottavat elantoa lähialueelleen. Arvioiden ja saatujen tietojen mukaan maailmalla selvä valtaosa yrityksistä on pk-kokoluokan yrityksiä ja nämä työllistävät lähes kaksi kolmasosaa työvoimasta. Maailmalla kuten myös Suomessakin lähes 60 % yritysten liikevaihdosta syntyy pienistä ja keskisuurista yrityksistä (Yrittäjät 2015, ILO 2015, 12, 16, 26). Varsinkin kehittyvissä maissa pienten ja keskisuurten yritysten osuus on merkittävä, sillä ne

toimivat yhteiskunnan edelläkävijöinä kehityksessä ja vaurauden luomisessa. Yrittäminen pienimuotoisenakin luo työpaikkoja alueelle, antaa merkittävän panoksen BKT:hen ja usein pk-yritykset tuottavat tai vähintäänkin levittävät innovaatioita yhteiskuntaansa. Monet henkilöt yrittäjien itsensä lisäksi ovat hyvinkin riippuvaisia näiden toiminnasta. (WBI Conference Proceedings 2013, 4)

Yhteiskunnalle pk-yritykset tarjoavat runsaasti etuja. Edellä mainitut työllistäminen ja kansantalouden BKT:n kasvu ovat ne tunnetuimmat hyödyt. Yritysten liikevaihdon kautta valtiot pystyvät keräämään veroja yrityksiltä. Mitä enemmän on menestyviä pk-yrityksiä, sitä enemmän saadaan valtiolle verotuloja. Pienistä yrityksistä ovat usein lähtöisin useat suuret innovaatiot ja näin taitaa olla yhä tänäkin päivänä. Siksi monet pk-yritykset toimivatkin innovaatioiden kehittäjinä ja/tai tuovat esiin kehityskohteita tai teknologiaa, mitä muissa maissa on jo otettu käyttöön. (WBI Conference Proceedings 2013, 4-7)

Työllistäminen, tuottavuus ja innovatiivisuus ovat suurimmat hyödyt pk-yrityksille ja valtioille. Kuitenkin pk-yrityksiin kohdistuu monia ongelmakohtia, jotka haittaavat tuottavuutta ja mahdollisesti vaikeuttavat työntekijöiden elämää. Oli kyseessä lisääntynyt verotus tai vaikkapa kehittyvän valtion huonot olot ja politiikat, huonot lainsäädännöt haittaavat pk-yrittäjien toimintaa. Näille pienikin haitta kilpailussa vaikuttaa toimintaan pahemmin kuin suurella yrityksellä. (ILO 2015, 30-32)

Kiinnostus myös pk-yritysten tilanteesta ja erityisesti yhteiskuntavastuusta on kasvamassa jatkuvasti. Yksi selittävä tekijä on siinä, että pk-yritykset toimivat isojen yritysten alihankkijoina ja yhteistyökumppaneina. Vastuullisessa yritystoiminnassa läpinäkyvyys on yksi keskeisiä eettisiä tekijöitä, joten isojen yritysten tulee tietää yhteistyöyritystensä toiminnasta (Taipalinen, Toivio 2004, 9-10). Toinen selittävä tekijä johtuu pk-yritysten merkittävästä vaikutuksesta Suomen yhteiskuntaan. Suomessa on vajaa 300 000 yritystä, joista pieniä tai keskisuuria yrityksiä on yli 6 prosenttia (mikroyritykset käsittävät yli 93 prosenttia kaikista Suomessa toimivista yrityksistä). Pk-yritykset työllistävät merkittävän määrän yhteiskunnan työvoimasta ja niiden liikevaihto tuottaa yli puolet Suomen BKT:stä (Yrittäjät 2015). Vastuu yhteisistä globaaleista ongelmista on levinnyt ympäri maailmaa ja vaatimukset vastuullisuudesta koskevat pikku hiljaa myös pieniäkin yrityksiä.

3.2 Yhteiskuntavastuu pk-yrityksissä

Merja Lähdesmäen yritystutkimuksen mukaan (2005) pienille ja keskisuurille yrityksille tällä hetkellä tärkeimpinä toiminnallisina tekijöinä on vaadittujen yhteiskunnallisten lakien puitteissa toimiminen ja taloudellisen kannattavuuden ylläpitäminen. Nämä ovat monelle pk-yritykselle ne ainoat pakolliset yhteiskuntavastuulliset toimet, joita pystytään noudattamaan.

Yhteiskuntavastuu luo osalle mielikuvia, että yrityksen vastuullisuutta on maksaa veronsa, edistää toiminnallaan valtion toimintaa ja toimia lakien puitteissa, mikä pitää kyllä paikansa. Kuitenkin termi yhteiskuntavastuu voi olla monelle vielä tuntematon tai sen sisältö epämääräinen. Vakiintuneita käytäntöjä yhteiskuntavastuullisiin toimiin ei välttämättä ole ja monelle pelkkä lakien puitteissa toimiminen saattaa olla jo tarpeeksi vastuullista liiketoimintaa.

Resurssien tuhlaaminen ylimääräisiin yhteiskuntavastuullisiin toimiin mielletään toisinaan hyvin kielteisiksi pienissä yrityksissä. Yhteiskuntavastuullisen toiminnan katsotaan olevan liian vaivalloista yritykselle, jolla saattaa jo muutenkin olla kilpailullisesti vaikeaa. Sidosryhmien huomioiminen esimerkiksi nopealla toimitusvarmuudella, asiakastyytyväisyydellä ja hyvillä työoloilla ovat ehdottomasti tärkeitä sidosryhmävastuullisuuden toimintatekijöinä, mutta näissäkin taustalla vaikuttaa lähinnä taloudellinen hyöty. Pärjääminen markkinoilla usein tulee kaiken muun ylimääräisen toiminnan edelle. Pienyrittäjille se ei tarkoita voiton maksimointia, vaan että yritys pystyy toimimaan markkinoilla vielä pitkälläkin tähtäimellä vuosien päästä. (Lähdesmäki 2005, 41-47)

Hyväntekeväisyys on Lähdesmäen tulosten mukaan hyvinkin aktiivista pk-yrityksillä Suomessa, vähintään paikallistasolla. Osa yrittäjistä vapaaehtoisesti säästää varoja tai ylimääräisiä tuotteitaan joka vuosi, jakaakseen ne eteenpäin esimerkiksi paikalliselle urheiluseuralle. Toiset taas hyvää hyvyttään jakavat ylimääräisiä tulojaan paikallisyhteisöille; osalle tietenkin se toimii pienenä markkinointitempauksena. Valtakunnallisia hyväntekeväisyyskeräyksiä kuitenkin vierastetaan, sillä osa yrittäjistä kokee sen tungettelevaksi ja melko tehottomaksi paikalliseen hyväntekeväisyyteen verrattuna. Hyväntekeväisyyden lisäksi paikallinen vaikuttaminen on monelle pk-yritykselle aktiivista toimintaa. Osallistamalla kaupungin tai kyläyhteisön paikallisiin tapahtumiin tuo paremmin esiin yritystä, luo kontakteja uusiin ja vanhoihin asiakkaisiin ja on usein yleishyödyllistä jokaiselle osapuolelle. Kaikkiin näihin toimiin vaikuttaa vahvasti yrityksen sijainti, asiakaskunta, henkilöstö ja sen arvot sekä taloudellinen tila. Keski-suuri yritys suurkaupungissa ei Lähdesmäen tutkimusten mukaan osallistu paikallistoimintaan yhtä helposti, kuin pieni yritys maaseudulta. (Lähdesmäki 2005, 74-78)

Askel kohti yritysvastuuta voi olla kamppailevalle pk-yritykselle todella iso eikä siksi kovin houkutteleva. Vastuulliset toimet voivat alkaa kuitenkin aivan pienistä tekijöistä. Se voi lähteä liikkeelle yritysjohdon aloitteesta ja vankasta halusta muuttaa yrityksen toimintatapoja tai sitten se alkaa hiljalleen yrityksen sisältä pieninä tekoina ja muutoksina. Nykyään uudet aloittelevat pk-yritykset pyrkivät ottamaan vastuullisuutta ainakin osaksi yrityksen toimintaa kokonaisvaltaisesti. Vastuullisuuden teemoja ei siis oteta käsittelyyn yksittäisinä aspekteina, vaan yritysvastuun kaikkia osa-alueita pyritään kehittämään samanaikaisesti yrityksen toiminnassa. Näin vastuullisuus saadaan osaksi yrityksen toimintaa alusta lähtien. Pienillä yrityksillä

vastuullisuuden sisäistäminen osaksi yrityskulttuuria on helpompaa pienemmän koon vuoksi ja yritykset voivat tehdä sen ihan omalla tahdilla. (Työ ja elinkeinoministeriö 2009a, 6-7)

3.3 Yhteiskuntavastuuraportoinnin edut ja haasteet pk-yrityksille

Yhteiskuntavastuun edut ja haasteet pk-yrityksille ovat käytännössä samoja mitä edellä on jo mainittu, mutta jotka kohdistuvat enemmän suuremmille yrityksille. Pitää kuitenkin muistaa että aivan kaikki edut tai haasteet eivät koske ihan jokaista yritystä, vaan koko, toimiala ja strateginen johtaminen vaikuttavat näiden syntymiseen. Pääasiassa uhat ja mahdollisuudet voivat toteutua mille vain yritykselle, jos tilanne siltä vaikuttaa. Siirtämällä toimintaa pois melko yksipuolisesta, taloudellisen liiketoiminnan näkökulmasta kohti laajempaa yritys vastuullisuutta tuo pk-yrityksille paljon etuja sekä mahdollisuuksia. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä kilpailu on markkinoilla saattaa olla haastavampaa isoihin yrityksiin verrattuna, joten kaikenlaiset edut ovat tervetulleita parantamaan markkina-asemaa. Yritysvastuullinen toiminta voi parantaa pk-yritysten kilpailukykyä muun muassa seuraavilla tavoilla:

- Uusien liiketoimintaideoiden lisääntyminen ja laajemmat markkinat
- Resurssien oikeanlainen ja inhimillinen käyttö pystyy johtamaan suuriin kustannussäästöihin ja kannattavuuteen.
- Yrityksen työntekijöiden sitoutumisen ja motivaation lisääntyminen, joiden ansiosta yritykseen saadaan enemmän muun muassa luovuutta ja innovatiivisuutta.
- Tuotteita ja tuotantoprosesseja pystytään parantelemaan, joiden kautta asiakastytyväisyyttä ja -uskollisuutta pystytään kohentamaan.
- Positiivinen julkisuus ja näkyvyys tarjoavat paremman aseman liiketoiminta- ja työmarkkinoilla.
- Kohentuneen imagon ansiosta yrityksellä on paremmat mahdollisuudet saada esimerkiksi rahoitusta ja verkostoitumismahdollisuuksia.
- Liikevaihdon kasvu johtuen yllämainituista tekijöistä. (Työ ja elinkeinoministeriö 2009a, 5)

Lappeenrannan Yliopiston tekemän tutkimuksen mukaan (Lappeenranta University of Technology 2016) suomalaisille pk-yrityksille yhteiskuntavastuullisuus on tarjonnut paremmat mahdollisuudet päästä mukaan kansainvälisille markkinoille. Globaaleilla markkinoilla yritys vastuullisuus nähdään jo eräänlaisena vaatimuksena ja markkina-arvon lisääjänä. Siksi yritys vastuuseen panostaneet yritykset olivat tutkimuksen mukaan houkuttelevampia kauppakumppaneita, kuin vähemmän eettiset kilpailijat.

Haasteet pk-yrityksille ovat myös käytännössä samoja kuin isoimmilla yrityksillä. Ensimmäinen ja suurin uhka on omistautumisen puuttuminen ja väärä viestintä. Yhteiskuntavastuu vaatii

johdon ja työntekijöiden sitoutumisen, sillä ilman sitä vastuullinen toiminta ei voi onnistua. Samaan kategoriaan voidaan luokitella myös yhteiskuntavastuun korostamista johtokunnassa, mutta mitään konkreettista ei saada aikaiseksi. Isoja puheita, mutta vähän näyttöä, joka voi johtaa resurssien tuhlaamiseen vääränlaisiin asioihin. Pienemmissä yrityksissä hallintorakenne on mahdollisesti tasaisempi ja kommunikointi eri työntekijöiden ja tasojen välillä on helpompaa. Yhteiskuntavastuun seuranta ja sitoutuminen yrityksen sisällä on siten siis helpompaa kuin suuremmissa yrityksissä, mutta haastavaa se on silti pienellekin organisaatiolle.

Ulkoinen ja sisäinen viestintä voi olla myös huonoa. Jos yritysjohto on haluton sitoutumaan yhteiskuntavastuulliseen toimintaan, siltä tuskin saa selviä ohjeistuksia miten tulisi edetä tai missä mennään. Yhtä lailla jos johto tai viestintäosasto on liian innokas kertomaan vastuullisuuden tilastaan, saattaa tulla kerroituksia asioita, jotka eivät ole vielä tapahtuneet tai vastaa ollenkaan todellisuutta. Vääränlainen viestintä hankaloittaa yrityksen yhteiskuntavastuullista liiketoimintaa ja pahimmillaan pilaa oman maineensa vääristelemällä totuutta sidosryhmille. Pk-yrityksille tällainen on kuolinisku liiketoiminnan kannattavuutta ajatellen, joten vääränlaista viestintää yritetään parhaimman mukaan välttää. (Talvio, Välimaa 2004, 135-136)

Yksi yleinen haaste, joka vaikuttaa yrityksiin kaikkialla maailmalla, on pätevien mittareiden ja kehittämistyökalujen puuttuminen. Nykyiset ohjeistukset on suunniteltu enimmäkseen suurten yritysten käyttöön, vaikka niiden sanotaan soveltuvan myös pienemmillekin yrityksille. Pk-yritykset ovat kaikki hyvin erilaisia toimialaltaan ja rakenteeltaan, että kaikkia yhteiskuntavastuun tarkastelukohteita ei voida millään mitata yrityksessä. Suurempi ongelma on enemmänkin yrityksen epä tietoisuus miten yhteiskuntavastuusta pitäisi raportoida ja miten mittaamisen voi soveltaa omaan toimintaansa. (Taipalinen, Toivio 2004, 22-23)

Yhteistyö suurten yritysten kanssa aiheuttaa myös vaikeuksia seuranta ja resurssienkäyttöä ajatellen. Yhteiskuntavastuun lisääntyminen ja kehittyminen yritystoiminnassa on johtanut myös sidosryhmien läpinäkyvyyden seurantaan. Käytännössä, jos esimerkiksi pk-yritys toimii ison yrityksen alihankkijan, sen tulee kertoa mistä hankinnat tilataan, miten toiminta hoidetaan ja miten vastuullinen toiminta näkyy pk-yrityksen jokapäiväisessä toiminnassa. Tällaiset vaatimukset voivat olla hyvinkin työläitä seurata ja raportoida pienelle yritykselle, joka yleensä aiheuttaakin negatiivisia mielipiteitä pk-yrityksen johtokunnassa. Pk-yrityksillä ei välttämättä ole tarpeeksi aikaa valvoa ja raportoida toimintaansa täyttääkseen yhteistyökumpaneiden tiukentuneet laatukriteerit. (Taipalinen, Toivio 2004, 10, 22-23)

Sosiaalisen vastuun osalta haasteeksi muodostuu työoikeuksien ja työn laadun toteutuminen. Maailmalla pk-yrityksiä on tuhansia erilaisia ja niiden koko sekä toimiala vaihtelevat suuresti. Kehittyvissä maissa työolot ja oikeudet ovat edelleen suuri ongelma, mutta kehittyneissä valtioissa pk-yrittäjien työoikeudet ja työn laatu on myös haasteellista. Tiukentunut kilpailu

markkinoilla ja maakohtaiset lainsäädäntö- ja työoikeuserot usein hankaloittavat sosiaalisen vastuun toteutumista. Pk-yrittäjät saattavat joutua tinkimään sosiaalieduistaan pysyäkseen vain kilpailussa mukana. Yrityksen taloudellinen tila on usein se suurin vaikuttava tekijä muiden yhteiskuntavastuun osa-alueiden toteutumisessa, ja pienillä yrityksillä se voi olla erittäin haastava paikka, jolloin sosiaalisia vastuita ei pystytä huomioimaan välttämättä kovin hyvin. (ILO 2015, 6, 32-36)

4 Tutkimus

Tämä osio käy läpi tutkimuksellisuutta. Osana opinnäytetyötä kuuluu tehdä laadullinen tutkimus opinnäytetyön yhteistyökumppanille, josta mieluiten olisi molemmille konkreettista hyötyä. Yritysvastuuraporttia varten tarvitaan materiaalia yhteistyöyritykseltä, joten sitä varten laadullinen tutkimus on hyvinkin tarpeellinen. Aiheen ja raporttia varten tarvittavien tietojen takia pohdin, että haastattelu olisi paras vaihtoehto tutkimusmuodolle. Osiossa käydään siis läpi haastattelun teoriaa yleisellä tasolla. Jotta yritysraportista tulisi mahdollisimman kattava, päätin lisäksi vertailuanalysoida kahta suurta Suomalaista yritystä, jotka ovat tehneet yritysraportin. Vertailukehittämisen avulla ja teoriapohjan ja teoriapohjan tuella saisi seurattua, kuinka eri yritykset toteuttavat oman yhteiskuntavastuuraporttinsa ja miten ne mahdollisesti eroavat sisällöltään toisistaan. Ensin käydään läpi vertailukehittämistä, josta siirrytään haastattelun teoriaan ja kuinka se käytännössä lopulta toteutettiin.

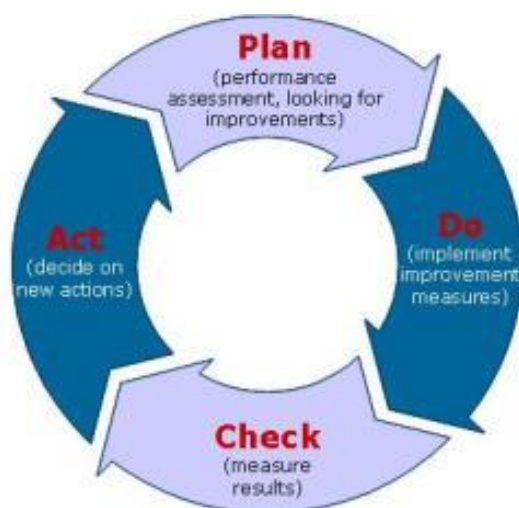
Tässä opinnäytetyössä tutkimusosio ei ole yhtä olennainen, kuin ehkä monen muun opiskelijan työssä. Painotus on vahvasti teoriassa, mutta vertailuanalyysillä ja haastattelulla on omat roolinsa. Vertailuanalyysillä aikomuksena on tutkia Suomen parhaimpia yhteiskuntavastuuraportteja, jotta saataisiin kokonaiskuvaa miltä laadukas raportti näyttää rakenteellisesti ja sisällöllisesti. Vertailu tukee lisäksi uuden teorian oppimista. Haastattelun avulla saadaan paremmin selville, mitä yhteiskuntavastuullisia toimia yhteistyöyritys tekee. Suhteellisen avoimella haastattelulla voi saada paremmin esille asioita, kuin pelkällä lomakekyselyllä. Tärkeintä raporttipohjan luomisessa on enemmän laadukas sisältö, kuin pelkät tilastoidut luvut, vaikka molemmat ovat lähes yhtä tärkeitä. Dokumentit yrityksen toiminnasta ovat olennaisesti myös tarpeellisia raportin luomisessa.

4.1 Vertailuanalyysi (Benchmarking)

Vertailuanalyysi, tunnetaan paremmin nimellä benchmarkkaus, on vertailevaa tutkimusta, jossa omaa toimintaa verrataan parhaimpana pidettyyn toimijaan. Yleisesti benchmarkkausta on käytetty liiketoiminnassa yritysten toimintamallien, prosessien ja laatuvaatimusten kehittämiseen, mutta sen peruseriaatteita pystyy soveltamaan lähes mihin tahansa muuhun toi-

mintaan myös liike-elämän ulkopuolelta. Parhaiten vertailuanalyysi toimii, jos vertailua tehdään samalla toiminta-alueella kilpailevien yritysten kanssa, joilla on etulyöntiasema tietyillä mittareilla. Myös erilaiset tiedonhaun menetelmät ovat hyviä kehittämistyökaluja. Oppimalla uusia menetelmiä ja tapoja vaikkapa tutkimuksista ja artikkeleista voi tuoda etuja, joita yksikään kilpailija ei vielä ole hyödyntänyt.

Vertailuanalyysi on jatkuva syklinä pyörivä prosessi. Sen sijaan että kerran tutkitaan kilpailijoiden toimintaa ja pyritään muokkaamaan saatujen havaintojen pohjalta omia puutteita, vertailuanalyysiä tulisi tehdä jatkuvasti. Itselle tärkeät asiat olisi syytä kirjata ylös mittareiksi, esimerkiksi lähetysten kuljetusnopeus, ja näitä mittareita verrataan parhaiten suoriutuvien omiin suorituksiin. Huomatut puutteet pyritään korjaamaan tai hiomaan kunnes taso lähestyy parhaimpien toimijoiden tasoa; tai parhaimmillaan ohittaa ne. Jotta taso myös pysyisi ajantasaisena, mittareita tulee vähän väliä seurata ja verrata muihin, jolloin ollaan benchmarkauksen toimivuuden ytimessä. (E-conomic 2016)

Kuva 3: Benchmarking-sykli (Benchmarking-sykli 2016)

Kehitystä pitäisi toteuttaa kuvan 2 esittämän mallin mukaan. Plan-Do-Check-Act -malli on hyvin yleisesti käytetty kehitysmenetelmä, mitä hyödynnetään muun muassa aiemmin esitetyissä ISO:n sertifiikaateissa. Ensimmäiseksi yritys kartoittaa nykytilan, missä on puutteita, mitä on parannettava, mitä halutaan saavuttaa ja mahdollisesti miten tähän on päästy. Tästä lähdetään luomaan alustavaa tutkimus- tai kehityssuunnitelmaa. Vasta kun kerätty teoria-pohja ja strategiset tavoitteet ovat vahvasti selvillä, voidaan luoda varsinainen toimintasuunnitelma, jonka avulla haluttuihin tuloksiin pyritään pääsemään. Seuraavaksi on vuorossa itse toimintavaihe, jolloin yritys kerää tuloksia ulkopuolisilta tahoilta ja omasta toimintaympäristöstään. Sinä aikana uudet toimintatavat kerätään ulkopuolisilta vaikuttajilta ja vähitellen

aletaan liittämään tai vaihtamaan osaksi yrityksen toimintaa. Toimintavaiheen aikana ja erityisesti sen jälkeen seuraa tarkistusvaihe, jolloin saadut tulokset, uudistetut toimintamallit yms. uudistukset kirjataan ylös. Tarkistuksen pohjalta seuraa viimeinen vaihe, jossa johto päättää lopullisesti onko saadut tulokset uusista toimintamalleista, teorioista yms. kelpollisia käytettäväksi yrityksen toiminnassa. Näin sykliä tulisi jatkossa jatkaa, sillä toimintamalleja täytyy jatkuvasti päivittää ja kaikki uudistukset eivät välttämättä toteudu toivotulla tavalla.

Seuraavaksi vertaillaan kahden suuren suomalaisen yrityksen yritysraportteja. Kohdeyrityksiksi valittiin Kone Oyj ja Kesko Oyj, sillä molemmilla yrityksillä on jo useiden vuosien tausta yritysraporttien kirjoittamisesta. Varsinkin Keskon yritysraportit ovat olleet Suomen parhaimpia jo kymmenen vuoden ajan, joten laadullisesti raportti on myös hyvä tutkimuskohde. Raporteista tarkkaillaan nimenomaan rakennetta ja mitä sisällössä on mainittu. Koska yritykset ovat erilaisia, pyritään vertailussa ottamaan huomioon rakenteelliset ja sisällölliset erot. Raportteja verrataan GRI:n ohjeistukseen, sillä molemmat ovat sen pohjalta raportit rakentaneet, ja selvitetään onko yhteiskuntavastuulliset teemat kuinka hyvin ja monipuolisesti tuotu esille tekstissä. Tutkittujen raporttien avulla tässä tutkimuksessa esitettävä raporttimalli saadaan kattavammaksi.

4.1.1 Kone Oyj

Rakenne

Raportti on rakenteeltaan jaoteltu GRI:n ohjeistuksen mukaan, mutta vapaalla muotoilulla. Alussa sisällysluettelon jälkeen esitellään johdon esipuheet, yrityksen avainlukuja ja mikä on yrityksen tulevaisuuden suunta. Lyhyiden taustatietojen jälkeen siirrytään selkeästi yritysvas- tuun puolelle. Kone jakaa raportissa vastuualueet GRI:n triple bottom linen -mukaisesti, ensin kertoen taloudellisesta puolesta, seuraavaksi ympäristöstä ja lopuksi sosiaalisista tekijöistä (Kone 2015, 1-15). Raportin reunoilta löytyy paljon pientä lisätietoa muun muassa erilaisista yrityksen käytössä olevista sertifikaateista ja aihepiiriin liittyviä taustatietoja. Kaavioita, kuvia ja taulukkoja käytetään sopivasti visuaalisesti tukemaan tekstiä ja tarjoamaan taustatie- toa yrityksen toiminnan historiasta. Raportin loppupuolella kerrotaan vielä rajauksista ja ulko- puolisen auditoijan kommentit. Lopussa on vielä listattuna sisällysluettelomaiseen tapaan mitkä GRI:n yhteiskuntavastuun tekijät Kone huomioi toiminnassaan. (Kone 2015, 46-49)

Sisältö

Raportin sisältö alkaa ohjeistuksien tapaan johdon vuosikertomuksella ja kuinka Kone on pääs- syt tavoitteisiinsa ja aikoo edetä tästä yhteiskuntavastuun puolella. Alkupuheista siirrytään sidosryhmien huomioimiseen. Asiasta mainitaan melko kattavasti. Kone esittää miten se ottaa

sidosryhmänsä huomioon. Pääasiallisena keinona on erilaiset kokous- ja asiakasvuoropuhelut. (Kone 2015, 13-14)

Taloudellinen vastuu kertoo lähinnä tavallisen vuosiraportin tapaan taloudelliset muutokset yrityksessä vuoden aikana. Ensimmäisellä sivulla kerrotaan strategisista suunnitelmista ja mahdollisista muutoshankkeista. Tämän jälkeen ei ole mitään mainintaa kuinka taloudelliset toiminnot voivat vaikuttaa yhteiskuntavastuun saralla, esimerkiksi kuinka sidosryhmät hyötyvät saaduista voitoista. Tämä on raportin tarkoitusta pohtien erittäin huono näköistä työtä (Kone 2015, 16-19). Ympäristövastuun osiosta Koneella on paljon esitettävää materiaalia. Kone selittää hyvinkin tarkasti, kuinka se on vähentänyt tai aikoo vähentää hissi ja liukuportaidensa energiankulutusta ja mitä käytännöllisiä ympäristöystävällisiä ratkaisuja se kehittää toimintaansa. Asiaa pohjustetaan hyvin ja tuetaan erilaisilla kaavioilla. Päästöistä ja ympäristövaikutuksista Kone selittää Scope-analyysiä hyödyntäen, käyttäen taas kaavioita tukemassa muuta dataa. (Kone 2015, 25-31)

Toimitusketjun Kone on jakanut omaksi käsiteltäväksi aiheeksi ja käy sitä yhtä laadukkaasti ja monipuolisesti läpi kuin edellisissäkin kohdissa. Hyvänä mainintana on yrityksen aktiivinen toimitusketjun seuranta ja ketjun työntekijöiden kouluttaminen. Seuranta ja eettinen koulutus ovat tärkeitä kehitystoimia, joita monet yritykset eivät välttämättä viitsi tehdä yhteiskuntavastuussaan (Kone 2015, 32-35). Turvallisuus on myös jaettu omaksi kategoriakseen, mikä on erittäin hyvä ratkaisu. Turvallisuusaiheet liittyvät yleensä osaksi sosiaalista vastuuta GRI:n ohjeistuksen mukaan, mutta niiden erillinen läpikäynti on merkittävää (Kone 2015, 36-39). Sosiaalinen vastuu on jätetty melko pieneksi. Sosiaalisessa vastuussa käydään läpi henkilöstön työhyvinvointiin liittyviä tekijöitä ja yrityksen eettisiä ohjeistuksia. Sosiaalinen vastuu on kuitenkin hyvin laaja alue ja vaikka Kone sanookin toimivansa useiden eri standardien ja ohjeistuksien mukaan, niin kaikista aihealueista ei ollut riittävää mainintaa. (Kone 2015, 40-45)

4.1.2 Kesko Oyj

Rakenne

Keskon vastuullisuusraportti huomioi jokaisessa alueessa GRI:n ohjeistuksen ja kuinka yhteiskuntavastuu näkyy toiminnassa. Koneen raporttiin verrattuna Keskon raportointi on paljon kattavampaa ja syvällisemmin avattu lukijalle, mutta rakenne on melko sekava. Koneen raporttipohja oli paljon miellyttävämpi rakenteeltaan ja välillä osa-alueisiin oli sisällöllisesti panostettu paremmin. Keskon raportin ensimmäinen osio käsittelee johtamista ja rakennetta. Siitä siirrytään tarkastelemaan kolmen vastuualueen tunnuslukuja ja sisältöä.

Yhteiskuntavastuun raportti linkittää usein Keskon omille verkkosivuille, joissa tarjotaan lisäinformaatiota tukemaan raportin tekstiä. Raportti pohjaa suurimmaksi osaksi samoihin tietoihin, mitä verkkosivuillakin on esillä. Linkittäminen on hyvä asia tiedonjanoisille, sillä sivuilla voi mahdollisesti löytää tarkennettua tietoa. Huonona puolena asiassa on raportin hajanaisuus, jolloin lukija ei saa kaikkia tietoja yhdestä raportista, vaan joutuu hyppelemään raportin ja nettilinkkien välillä. (Kesko 2015)

Sisältö

Yritysvastuuraportti sisältää koko Keskon konsernin toiminnassa tapahtuvat tekijät. Suomen lisäksi siis ulkomaiset Keskon myymälät, henkilöt ja muut toimijat huomioidaan. Raportti koostuu pääasiassa tunnusluvuista, joita aina tarpeen tullen täydennetään selityksillä tai linkeillä muihin lähteisiin. Yhteiskuntavastuuraportin tunnusluvut ovat selkeästi esitetty kaavioissa ja tarjoavat numeroiden avulla verrattavia mittareita eri tekijöistä.

Keskon yritysvastuuraportti alkaa hyvin tiiviillä organisaatiokuvauksella, pienemmällä kuin Koneella. Johdon ja vastuullisuustekijöiden esittelystä siirrytään heti Keskon vastuullisuusohjelmaan. Hankkeissa esitellään kaikki nykyiset ja tulevat tavoitteet sekä niiden aikataulut, jotka Kesko pyrkii toteuttamaan. Vastuutavoitteet liittyvät pääsääntöisesti sosiaalisen vastuun piiriin, mutta ekologisia tavoitteita löytyy myös. (Kesko 2015, 1-14)

Vastuullisuusohjelmaa tarkennetaan jokaisen viiden alakategorian osalta raportin edetessä. Kohtia avataan lukijalle selvästi, mutta vain yleisellä tasolla, mahdollisesti liian pitkien kuvausten vuoksi. Jotkut osiot on kuvailtu paremmin kuin toiset. Valitettavasti myöhemmin raportissa ei myöskään tarkemmin kuvailla miten vastuualueita hoidetaan käytännössä, muutamia tärkeämpiä kohtia lukuun ottamatta (Kesko 2015, 15-24). Vastuualueiden merkitys ja olennaisuus Keskolle ja sen sidosryhmille on esitetty matriisikaaviossa. Matriisikaavio, kuten koko Keskon yhteiskuntavastuulliset näkökohdat, pohjautuvat GRI-ohjesääntöihin GRI:n näkökohtien käytöstä kuvaillaan muutamalla lauseella lisää ja miten eri tapaukset lasketaan. Laskentarajat ja GRI:n ohjeiden käytetyt alakategoriat on esitelty heti näiden tietojen jälkeen omana listana, ja mitä osioita Kesko toteuttaa tai mitä poikkeuksia on tehty. (Kesko 2015, 25-40)

Taloudellisesta vastuusta kerrotaan mikä on sen suhde sidosryhmiin ja miten se huomioidaan GRI:n kannalta. Taloudelliset luvut on otettu Keskon tilinpäätösraporteista. Kaavioissa esitetään rahavirtojen siirtymiset, muun muassa erilaisiin hyväntekeväisyyksiin, mutta siitä huolimatta yhteiskunnan kannalta taloudellisista vaikutuksista ei selitetä sen tarkemmin. Ilmastonmuutoksen taloudellisista seuraamuksista (EC2 GRI:ssä) pohjustetaan todella hyvin lukijalle.

Samoin epäsuorista taloudellisista vaikutuksista sekä ostokäytännöistä (EC8 ja EC9) pohjustetaan hyvin ja avataan tarkennettuja lukuja (Kesko 2015, 41-52).

Ympäristövastuun osiossa lukijalle esitetään taloudellisten tunnuslukujen tapaan energian- ja vedenkulutus selkeillä mittareilla, niin kuin vastuuraporteissa kuulokin esittää. Energian- ja vedenkulutuksesta on hyvin esitetty informaatiota aina monimuotoisesta kulutuksesta järkeviin kehityskohteisiin. Kesko huomioi raportissaan luonnon monimuotoisuuden. Kesko kuitenkin rakentaa uusia myymälöitä vaikuttaen näin ympäristöönsä, jolloin aihetta pitääkin käsitellä raportissa. Päästöt raportoidaan Keskolla myös Greenhouse Gas -protokolan mukaan. Koneen sijaan Kesko huomioi myös mahdollisimman hyvin Scope 3 -päästöt, vaikka niistä ei saada täysin tarkkoja lukuja. Jätevesistä ja kierrätyksestä on esitetty hyvin taulukoita. (Kesko 2015, 53-68)

Sosiaalisen vastuu alkaa työntekijöiden määrällä ja henkilöstöetuuksilla. Työntekijöiden määrä ilmoitetaan lukumäärinä ja työntekijöiden etuuksista mainitaan sanallisesti hyvin kattavasti. Työturvallisuudesta sekä työterveydestä on kanssa riittävästi aineistoa. Henkilöstön koulutuksesta ja monimuotoisuudesta kerrotaan hyvinkin monipuolisesti ja kuinka Kesko koulutuksen järjestää. Ihmisoikeuksista on riittävän tarkat selosteet ja Kesko mainitsee toimivansa tavarantoimittajien arvioinnissa ja huomioimisessa standardien vaatimusten mukaan. Yhteiskuntaan liittyviä vastuutekijöitä seurataan jatkuvasti ja ohjeistetaan työntekijöille säännöllisesti. Tuotevastuussa Kesko myös mainitsee olevansa tiukkana, jonka ansiosta mitään vakavia tuotevahinkoja tai kuluttajien huijaustapauksia ei juuri tapahtunut. (Kesko 2015, 69-89)

Eroavaisuudet

Yhteenvetona ja arviona voidaan sanoa Koneen raportin olleen selkeämpi ja miellyttävämpi rakenteeltaan. Olennaiset vastuualueet käytiin läpi ja näkökohdat huomioitiin Koneen toimialan kannalta. Isoimmat puutteet kohdistuivat raportin suppeaan sisältöön. Esimerkiksi sosiaalisessa vastuussa käytiin läpi ainoastaan työntekijöiden työhyvinvointia, muttei ollenkaan sosiaalista hyvinvointia ja sidosryhmäajattelua. Sidosryhmäajattelu on kaikista tärkeintä nimenomaan sosiaalisessa vastuussa.

Kesko taas oli sisällöllisesti hyvinkin runsas ja koko Keskon toiminta kattoi lähes jokaisen GRI:n tarkasteluosion. Tunnusluvuilla pystyttiin helposti mittaamaan ja vertailemaan eri teki-
jöiden määrää taikka vaikutuksia ja sanallisesti pohjustettiin tärkeimpiä vastuukategorioita. Puutteina raportissa oli sen hieman epäselvä rakenne ja suuret sisällölliset vaihtelut. Monissa

kohdissa raportti suositteli ohjaamaan eri linkkien taakse, jos alueita halusi tarkastella paremmin. Verkossa lukiessa ajatus on vielä hyvä, mutta raporttia ei tämän vuoksi kannata enää tulostaa, jos monet lisämateriaalit ovat erillisten sivustojen takana.

4.2 Haastattelun teoriaa

Haastattelu on yksi tunnetuimmista ja eniten käytetyistä laadullisista tutkimusmenetelmistä. Haastattelussa tutkija(t) ja haastateltava(t) keskustelevat yhdessä tutkimusaiheeseen liittyvistä aiheista. Haastattelusta on olemassa monta erilaista rakenteellista muotoa, joilla voidaan vaikuttaa keskustelun tyyliin ja mahdollisesti saatuihin tuloksiin, joten kaikki haastattelut eivät välttämättä ole keskustelunomaisia. Haastattelun päämääränä on kerätä laadukasta ja analysoitavissa olevaa aineistoa, jota ei määrällisillä tutkimusmuodoilla pystytä keräämään. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3)

Karkeasti jaoteltuna haastattelun rakenteellisia muotoja on kaksi: strukturoitu haastattelu ja avoin haastattelu. Strukturoidussa haastattelussa pyritään saamaan vastauksia jo ennalta suunniteltuihin ja muotoiltuihin kysymyksiin. Näissä haastatteluissa kysymykset esitetään usein ohjatusti lomakkeella ja samassa muodossa sekä järjestyksessä jokaiselle haastateltavalle, joista haastateltavat sitten valitsevat itselle sopivimmat vaihtoehdot. Strukturoitu haastattelu on sen rakenteen vuoksi paremmin kvantifioitavissa, eli aineistoa voidaan listata ja luokitella paremmin tilastollista analysointia varten, minkä takia strukturoitu haastattelu ei ole paras vaihtoehto laadukkaan aineiston keräämiseksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3.3)

Avoimessa haastattelussa ei ole strukturoidun haastattelun tapaan muotoiluun sidottua rakennetta, vaan haastattelu kulkee keskustelunomaisesti aiheen piirissä. Haastateltavalle annetaan liikkumatilaa esittää omia mielipiteitä, tunteita, kokemuksia yms., aihepiirien pysyen kuitenkin haastattelijan hallinnassa. Haastattelijan rooli on enemmänkin toimia keskustelun ohjaajana, viedä asiaa eteenpäin, esittää tarkempia kysymyksiä ja saada omalla osallistumisellaan mahdollisimman kattavaa aineistoa haastateltavalta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3.1)

Näiden ääripäiden lisäksi on olemassa muutama muu erikseen luokiteltu haastattelumuoto. Teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin, sillä siinä ei edetä valmiiksi muotoiltujen kysymysten pohjalta, vaan haastattelu liikkuu ennalta valmisteltujen teemojen piirissä. Teemahaastattelu muistuttaa aika paljon avointa haastattelua muodollisesti, mutta ennalta määritetyissä teemoissa pysyminen tuo strukturoitua rakennetta ja raameja itse haastatteluun. Puolistrukturoitu haastattelu on muo-

dollisesti lähes täysin samanlainen haastattelumuoto kuin teemahaastattelu, ja joillekin ihmisille se on vain oma nimitys teemahaastattelusta. Puolistrukturoidussa haastattelussa on strukturoidun haastattelun mukaisia rajauksia kysymysten, muotoilun ja tutkimuksen päämäärän kanssa, mutta hyvin paljon avoimen haastattelun tapaista vapautta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6.3.2, 6.3.3)

Avoin haastattelu on erinomainen vaihtoehto, kun haetaan syvällisempiä tuloksia. Haastattelavasta voidaan saada esille paljonkin tarpeellista aineistoa. Tämä vaatii haastattelijalta kyllä hyvää valmistelua, sujuvia sosiaalisia taitoja, avoimuutta sekä kiinnostusta ja kykyä hallita tilannetta. Strukturoitu haastattelu ei välttämättä tarjoa syvällisiä tuloksia, mutta sen avulla kerättyä aineistoa on helpompi analysoida ja luokitella, kuin avoimen haastattelun. Usein strukturoitua lomakehaastattelua kannattaa käyttää ensisijaisesti kvantifioitavan aineiston keräämiseen ja/tai avoimen haastattelun tueksi. Puolistrukturoidut haastattelut tarjoavat sekä molempien ääripäiden hyvät ja huonot puolet. Haastattelun valmistelu ja muoto, esimerkiksi haastattelun toteuttaminen ryhmähaastatteluna, voivat kuitenkin tarjota huomattavasti enemmän, kuin perinteiset keskustelu tai lomakehaastattelut.

4.3 Case-yrityksen haastattelu

Opinnäytetyön tutkimuksellista osiota varten tarvitsi suorittaa kvalitatiivinen tutkimus yhteistyökumppanille, joka hyödyntäisi molempia, sekä opiskelijaa että yhteistyökumppania. Tutkimuksen muodolla ei juurikaan ole suurta muotovaatimusta, kunhan se täyttää laadullisen tutkimuksen kriteerit. Tutkimustapa kannattaa suunnitella halutun tiedon ja opinnäytetyön ohjaajan mukaan, jotta kerätty informaatio olisi luotettavaa, kattavaa ja merkityksellistä.

Laadulliseksi tutkimustavaksi päätin valita puolistrukturoidun haastattelun. Tällä muodolla pystyisin esittämään ennalta suunniteltujen aiheiden pohjalta kysymyksiä, joilla saisin tarvittuja tietoja esitettyihin kysymyksiini, mutta samalla kuitenkin haastattelu pysyisi avoimena ja saisin mahdollisesti aihetta laajempia vastauksia. Yhteiskuntavastuun laaja aihepiiri ja haastattelun tietojen pohjalta luomani raporttimalli vaatii aika lailla materiaalia, joten ensisijaisesti näiden tekijöiden vuoksi päädyin puolistrukturoituun haastattelumuotoon.

Opinnäytetyön aihettani ajatellen yhteistyökumppaniksi piti löytää joku, joka täyttäisi muutamman vaaditun kriteerin. Ensinnäkin yhteistyökumppanin tulisi olla jokin toiminnassa oleva pk-yritys. Toiseksi jotta saatu tutkimusmateriaali olisi jollain tasolla tietorikasta ja hyödynnettävissä yritysraportissa, yrityksen tulisi tehdä jotain konkreettista ja monipuolista, eli pieni tilitoimisto ei vastaisi opinnäytetyöni aiheen kriteereihin. Onnistuin saamaan tutkimus-

tani varten yhteistyöyrityksen nimeltään Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy (YML). YML on suomalainen keskuslaboratorioanalytiikkaan keskittyvä terveydenhuoltoalan yritys, joka tarjoaa laboratoriotuotteita ja -palveluita pääasiassa muille suomalaisille yritysasiakkaille.

Case-yrityksen haastattelua varten piti määritellä, mitä tietoja tarvitsee saada selville yrityksestä ja heidän toiminnastaan tätä opinnäytetyötä ajatellen. Tutkimusongelma ja opinnäytetyön tavoite tarjosi vastauksen ongelmaan, jonka kautta haastattelua voisi lähteä toteuttamaan. Tarkoituksena oli luoda tai määritellä luonnos pk-yritykselle sopivasta yritysraportista, joten tämän avulla melko pian sain tutkimusosuuden aloitettua. Haastattelun avulla pitäisi saada tietoja yrityksen vastuullisesta toiminnasta. Näiden tietojen pohjalta pystyisin luomaan itse oikean reaali maailmaan sijoittuvan yritysraporttimallin, käyttäen yhteistyöyritystä siinä apuna. Päätin toteuttaa kysymykset yleisten yhteiskuntavastuuraporttien vaatimusten pohjalta, eli kysyisin haastattelussa asioista, joita yrityksen tulisi raportoida omassa mahdollisessa yritysraportissa. Kysymykset koskivat kolmea vastuualueen teemoja, mutta kysymykset karsittiin vastaamaan pk-yrityksen toimintaluokkaa ja yhteistyöyrityksen toimialaa.

Case-yrityksen haastattelu toteutettiin marraskuun puolessavälissä 2015. Haastattelu pidettiin yrityksen omissa kokoustiloissa ja aikaa oli varattu noin tunti. Haastattelussa oli mukana toimitusjohtajan lisäksi henkilöstöpäällikkö ja kaupallinen johtaja. Haastattelu oli muodoltaan vapaa kulkien haastattelukysymyksiäni mukaan, mutta mielipiteitä, kommentteja ja kysymyksiä sai esittää aina haastattelun välissä. Kysymyksiä käytiin läpi yritysraporttia varten vaadittavia oleellisia tietoja, kuten työhyvinvoinnin toteutumista ja ympäristöasioiden käsittelemistä. Tunnissa ehdittiin käydä läpi kaikki kysymykset ja olennaiset tiedot, mutta puuttumaan jäi varmasti paljon. Tärkeintä oli kuitenkin saada haastattelusta oleellinen pohjatieto, jonka avulla voi työstää alustavan malliraportin, jota yritys itse voi myöhemmin halutessaan käsitellä lisää.

5 Tulokset ja raporttipohja

Tässä osiossa esitellään kuinka itse tutkimusosio suoritettiin, mitä saatiin selville ja miltä yhteistyöyritykselle suunniteltu pk-yrityksen yritysraportti lopulta näytti. Ensin käydään läpi haastattelusta saatuja tuloksia. Siinä arvioin olivatko kysymykset miten hyvin suunniteltu ja laadittu, oliko saadut vastaukset tarpeellisia ja miten ne lopulta hyödyttivät yritysraportin laatimisessa. Tämän jälkeen esittelen itse pk-yrityksen yritysraportin, mistä se rakenteellisesti koostuu ja mitä asioita se kaiken kaikkiaan käsittää.

5.1 Haastattelun tulokset

Tulokset haastatteluista olivat hyödyllisiä. Sain vastaukset kaikkiin kysymysalueisiin, toisiin enemmän ja toisiin vähemmän. Kysymykseni pohjasivat GRI:n omiin kansainvälisiin ohjeistuksiin, jotka olivat kuitenkin karsittu vastaamaan yhteistyöyrityksen toimialaa ja rakennetta. Raporttipohjaa luodessa ongelmaksi tulikin vastausten riittävyys. Raporttipohjan rakennetta ei tehty GRI:n mukaiseksi, vaikka kaikki käsiteltävät aihepiirit löytyvät GRI:n säädöksistä. Saamani vastaukset eivät olleet aina tarpeeksi riittäviä omalle raportilleni ja joitakin aihealueita en ollut käynyt läpi lainkaan. Pk-yritysvastuuraportin ei tietenkään tarvitse olla kovinkaan laaja, mutta mitä kattavampi, selkeämpi ja hyvin perusteltu se on, sitä laadukkaampi raportista tulee ja vähemmän työtä sen parantamiseksi tarvitsee tulevaisuudessa enää tehdä. Puuttuvia kohtia tarvitsi täydentää vielä lisämateriaalilla ja osa aiheista tarvitsi tarkennusta.

Palautteen perusteella yrityksen edustajat olivat tyytyväisiä mallipohjaan. He eivät välttämättä näin ensi alkuun käytä raporttia julkiseksi dokumentiksi sidosryhmien luettavaksi, vaan enemmänkin omaan sisäiseen tarkastelukäyttöön. Monet aiheet tarvitsevat vielä läpikäyntiä kuinka ne tullaan mittaamaan ja esittämään raportissa, mutta käyttövälineeksi se on hyvinkin tarpeellinen.

5.2 Case-yrityksen yritysvastuuraportti

Tässä esittelen varsinaisen case-yrityksen raporttimallin, jota on täydennetty ja hiottu haastattelusta saatujen tietojen pohjalta. Kerron kuinka se on rakennettu sekä mitä se tulee tai tulisi sisältämään. Arvioin samalla miten omasta mielestä raportti onnistui, jäikö jotain puuttumaan ja olisiko asioita voinut tehdä toisin.

Pk-yritysten malliraportti pohjaa Työ ja Elinkeinoministeriön julkaisemaan dokumenttiin, jossa esitellään yhteiskuntavastusta ja sen raportoimisesta pk-yrityksissä. Dokumentin lopussa on esitetty kolme eri raportoinnin indikaattoria, joiden alakategorioissa käsitellään vaaditut raportointitekijät. Tämän ohjemallin rakenne perustuu perinteiseen yritysvastuuraportin pohjaan, jossa yrityksen taustatiedot ja kaikki kolme vastuualuetta on otettu huomioon. TEM on muokannut oman raporttipohjan vaatimuksiaan vastaamaan pk-yritysten kokoluokkaa ja raportointikohteetkin on karsittu koskemaan lähinnä Suomen toimintaympäristöä ja lainsäädäntöä yleisellä tasolla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009b)

Raporttipohjat rakennettiin MS Officen Wordilla, johtuen sen helposta käytettävyydestä ja muokattavuudesta. Malliraportit (Liite 1 & 2) mukailevat lähes täysin TEM:in mallipohjaa, mutta niitä on karsittu sekä laajennettu vastaamaan hieman yhteistyöyrityksen toimialaa. Raportti koostuu viidestä otsikosta. Uusina lisättyinä kohtina, joita ei TEM:in ohjeesta löytynyt,

on muun muassa verojalanjälki ja sosiaalisen vastuun tekijöitä. Raportin rakenne alkaa etusivulla ja sisällysluettelolla, joissa kerrotaan hieman raportista ja sisällysluettelo tuo vielä esille kaikki otsikot raportissa. Tästä raporttia lähdetään käymään läpi osa-alue kerrallaan. Ensimmäinen osio käsittelee yrityksen perustietoja, kuten nimi, sijainti, toiminnan tarkoitus, osakkaat yms. Toinen osio siirtyy käsittelemään perustietoja laajempia tekijöitä. Toisessa osassa esitetään yrityksen yhteiskuntavastuulliset toimet ja strategiat, eli tässä osiossa tuodaan enemmän esille raportin kannalta olennaisia taustatietoja yrityksen toiminnan vastuullisuudesta. Alkutietojen jälkeen vuorossa on kolme vastuualuetta, järjestyksessä taloudellinen-, sosiaalinen- ja ympäristövastuu viimeisenä.

Sisällöllisesti jokainen aihe on jaettu omaksi käsiteltäväksi otsikoksi. Esimerkiksi kun puhutaan yrityksen taloudellisen tuloksen sijaan miten taloudellinen tulos on jaettu sidosryhmille, nämä kaksi on erillisiä aihepiirejä ja käsitellään omina kohtinaan. Jokaisen otsikon vieressä on ohjeistus, mitä kyseinen kohta nyt käsittelee ja mitä tietoa siinä tulisi mielellään mainita. Tällä haettiin yksinkertaisuutta ja ohjeistamista, että aiheelle täysin uusi käyttäjä ymmärtäisi mitä jokaiseen kohtaan tulisi suurin piirtein täydentää. Jokaisen alaotsikon tekstikenttään voi lisätä niin tekstiä, taulukoita, kuvia jne., eli erillisiä liitteitä ei välttämättä täydy viitata raportin lopusta, vaikka ne voi lähdeluetteloonkin sijoittaa.

Malliraportti onnistui omasta mielestäni oikein hyvin. Mallipohja on rakenteeltaan melko selkeä, siinä on käyty läpi kaikki olennaiset raportointikohdat ja sitä on hieman muokattu vastaamaan osittain omaa visioitani. Raportti annettiin Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy:lle tarkistettavaksi ja he poistivat heidän toiminnalleen tarpeettomat kohdat ja täydensivät sekä hioivat sisältöä vielä lisää. Aivan aluksi oli vaikeuksia suunnitella, millainen lopullinen raportti voisi olla. Tietoperustalla ja eri yhteiskuntavastuuraportteja benchmarkaamalla sai kuitenkin hyvin käsitystä, mitä tietoja tulee mainita ja miltä se rakenteellisesti tulisi suurin piirtein näyttää. Harkitsin GRI:n ohjeiden perusteella tekeväni hyvin karsitun ja mukautetun pohjan, kunnes löysin TEM:in mallin. Se oli ohjeistukseltaan ja käyttötarkoitukseltaan juuri sellainen mitä tarvitsinkin pohjaksi, joten työlästä ja täysin tyhjästä luotua raporttipohjaa ei tarvinnut rakentaa.

Vaikka malliraportti onkin suunnattu pk-luokan yrityksille ja ennen kaikkea yhteistyöyritykselleni käytettäväksi, sitä olisi voinut tarkentaa ja karsia vielä enemmän. Yhteistyökumppani tietenkin tapauksessani hoiti sen oma-aloitteisesti, kuten kuuluikin, mutta mahdollisia tulevia käyttäjiä varten raporttia voi vielä hioa. Ylimääräiset kohdat voi sivuuttaa tai poistaa kokonaan tarpeen vaatiessa ja yritys voi muokata raporttia tyyliltään mieleisekseen. Mutta ohjeistuksiin olisi voinut antaa lisävinkejä, miten tämän toimialan yritys voisi nyt tästä kertoa mahdollista lisätietoa, sillä täysin aiheeseen tutustumattomille on aluksi hankalaa ymmärtää

mitä asioita kannattaisi esittää. Tyylillisesti raporttipohjani on MS Officen Wordilla tehty luonnos.

Tässä opinnäytetyössä liitteenä on kaksi raporttipohjan versiota. Ensimmäinen liite (Liite 1) on mallipohjan tyhjä versio, joka on yleispätevä pohja yleiseen käyttöön. Se ei sisällä mitään tietoja, vaan on valmis luonnos, miltä raportti voisi näyttää ja mukaan liitetyt ohjeet opastavat mitä asioita kannattaa käydä läpi. Toinen versio (Liite 2) on yhteistyöyritykseni pohjaluonnos heidän käyttöönsä tulevasta yritysvastuuraportista. Se pohjaa täysin alkuperäiseen malliraporttiin, mutta kuten aiemmin on mainittu, ylimääräiset kohdat on poistettu ja tietoja on täydennetty heidän materiaaliensa perusteella. Kaikkea ei ole mainittuna raportissa, sillä yritys ei vielä osaa tarkemmin vielä kuvailla heidän toimintoja eri osa-alueissa ja liikaa epävarmaa tietoa ei haluttu tuoda julki. Malliraportti toimii nyt kuitenkin pohjana tulevaa käyttöä ja kehittelyä varten.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Yhteiskuntavastuu on aiheena hyvin laaja kokonaisuus, kuten jo aiemmin on todettu. On eri näkökulmia ja tekijöitä, jotka kaikki omalta osaltaan ovat tärkeitä vaikuttajia tässä kokonaisuudessa. Pienetkin seikat ovat taustalla vaikuttamassa kokonaisuuteen, myös niinkin pieni tekijä kuin työpisteiden ergonomia työpaikalla. Hyvän yritysvastuun voi kiteyttää koostuvan muutamasta peruspilarista: toiminnan avoimuudesta, aidosta eettisestä asenteesta, sidosryhmävuorovaikutuksesta sekä pitkän tähtäimen strategiasta.

Pk-yrityksille yhteiskuntavastuu tarjoaa paljon hyötyä, mutta vaatii samalla pientä panostusta. Riippuen yrityksen koosta ja avoimuudesta, yritysvastuuraportointi voi tuoda lisää turhia työkustannuksia tai sitten se parantaa mainetta ja kannattavuutta sekä toimii raportointi- ja mittarityökaluna. Pakollista raportointia ei ole vielä pk-yrityksille, mutta globaalia maailmankauppaa ja hyvinvointia ajatellen, yritysvastuuraportointi kannattaa pitkällä tähtäimellä yrityksiä ja osoittaa muille kuinka yhteistä hyvää pyritään myös bisnesmaailmassa käsittelemään.

Opinnäytetyö pohjaa vahvasti teoriaan. Ykv-raporttia luodessa taustatieto ja ohjeet ovat tärkeysjärjestyksessä ensimmäisenä ja vasta sisällön keräämisessä tutkimuksellisuus tulee olennaiseksi. Teoriapohjan kerääminen oli samaan aikaan helppoa ja työlästä. Materiaalia aihetta varten oli runsaasti, mutta rajauksissa pysyminen toi haasteita. Nykyistä työtä voisi edelleen laajentaa tai karsia, riippuen siitä, miten haluaisi eri alueita painottaa.

Tutkimuksellisuus jää tässä työssä hieman tavallista opinnäytetyötä vähäisemmäksi. Opinnäytetyön puolivälissä huomasin, kuinka laaja aihe oikeasti on ja kuinka raskasta olisi oikeasti

tehdä täysin valmis, laadukas ja pätevä yritysraportti. Yhdeltä ihmiseltä se on kuukausia kestävä työsuorite, jonka vuoksi alkuperäinen tavoite luoda käyttövalmis ykv-raportti yhteistyöyritykselleni joutui muuttumaan olosuhteiden vuoksi. Siksi haastattelusta ei tullut niin laajaa ja kattavaa, kuin alun perin suunniteltiin. Yhteistyöyritykselle yhteiskuntavastuu oli käsitteenä myös hieman vieras, joten kaikkiin kysymyksiin ei olisi voinut edes saada vastausta näin lyhyessä ajassa. Myös kaikkea yritystoimintoja ja liiketoimintasalaisuuksia ei haluttu paljastaa, jolloin tutkimuksen kattavuus myös luonnollisesti kärsii.

Opinnäytetyön tutkimusongelmaan, millainen pk-yrityksen malliraportti voisi olla, saatiin työn aikana vastaus. Teorialähteiden ja tutkimusten kautta saatiin luotua käytäntöön soveltuva raporttipohja kenen tahansa käyttöön. Tutkimusongelman kysymykseen ei pysty vastaamaan yhdellä oikealla johtopäätöksellä, vaan se vaihtelee toteutuksen ja tulosten perusteella. Tässä opinnäytetyössä saatiin yhdenlainen malliraportti luotua, joka vastaa tavoitteita ja on opinnäytetyöntekijästäkin onnistunut saavutus.

Lähteet

Kirjalähteet

Hawkins D., E. 2006. Corporate Social Responsibility - Balancing Tomorrow's Sustainability and Today's Profitability. China: Palgrave Macmillan.

Husted B., W., Allen D., B. 2011 Corporate Social Strategy - Stakeholder Engagement and Competitive Advantage. United Kingdom: Cambridge University Press.

Jussila, M. 2010. Yhteiskuntavastuu. Nyt. Vantaa: Infor Oy. (Hansaprint)

Järvinen, R. (toim.). 2004. Yhteiskuntavastuu - Näkökulmia yritysten ja julkisyhteisöjen yhteiskunnalliseen vastuuseen. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy (Tampere University Press)

Knuutinen, R. 2014. Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Vantaa: Lakimiesliiton kustannus.

McIntosh, M. 2003. Raising A Ladder To The Moon. Wales: Creative Print & Design.

Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu - kestävä kehitys organisaatiotasolla. Porvoo: WSOY.

Sajaniemi, S. (toim.). 2012. Mitä On Yritysten Yhteiskuntavastuu - Opas ay-aktiiveille. Riika: Into.

Taipalinen J., Toivio T. 2004. Vastuullinen yritystoiminta pk-yritysten voimavarana. Helsinki: Kauppa- ja Teollisuusministeriö. Edita Publishing Oy.

Talvio C., Välimä M. 2004. Yhteiskuntavastuu ja johtaminen. Helsinki: Edita.

Sähköiset lähteet

Academia.edu. 2015. A history of corporate social responsibility: concepts and practices. Viitattu 16.10.2015. http://www.academia.edu/860777/A_history_of_corporate_social_responsibility_concepts_and_practices

AccountAbility. 2008a. AA1000 Accountability Principles Standards 2008. Viitattu 13.10.2015. <http://www.accountability.org/images/content/0/7/074/AA1000APS%202008.pdf>

AccountAbility. 2008b. AA1000 Assurance Standard 2008. Viitattu 13.10.2015. <http://www.accountability.org/images/content/0/5/056/AA1000AS%202008.pdf>

AccountAbility. 2015. Stakeholder Engagement Standard - Revision for public comment 2015. Viitattu 13.10.2015 <http://www.accountability.org/images/content/7/9/792/AA1000SES%20Revision%20for%20Public%20Comment-%20June%202015.pdf>

AccountAbility. 2015. About Us. Viitattu 13.10.2015. <http://www.accountability.org/about-us/index.html>

Benchmarking-sykli. 2016. Viitattu 20.3.2016 <http://w.waterbenchmark.org/content/benchmarking.html>

E-economic. 2016. Benchmarking - Mitä tarkoittaa Benchmarking? Viitattu 22.2.2016. <https://www.e-economic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/benchmarking>

The Encyclopedia of Greater Philadelphia. 2013. Sullivan Principles. Viitattu 16.10.2015. <http://philadelphiaencyclopedia.org/archive/sullivan-principles/>

FIBS. 2015a. FIBS Historia. Viitattu 9.10.2015. <http://www.fibsry.fi/fi/fibs/historia>

Finnpartnership. 2015. Yhteiskuntavastuu. Viitattu 24.9.2015. http://www.finnpartnership.fi/www/fi/advisory_services/Vastuullinen_liiketoiminta/

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Vastuullinen yritystoiminta - käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä. Viitattu 26.1.2016. http://pda.ek.fi/ek_suomeksi/ajankohtaista/tutkimukset_ja_julkaisut/ek_julkaisuarkisto/2006/Vastuullinen_yritystoim.pdf

Forbes. 2015. How Corporate Social Responsibility Is Moving From Optional To Mandatory. Viitattu 23.10.2015. <http://www.forbes.com/sites/robashghar/2015/05/07/how-corporate-social-responsibility-is-moving-from-optional-to-mandatory/>

Global Compact Network Nordic Countries. 2010. Global Compact in Finnish. Viitattu 16.10.2015. <http://www.gcnordic.net/index.php?r=cPage/show&cTopicId=51>

Global Reporting Initiative. 2013. G4 Guidelines. Viitattu 8.10.2015. <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRIG4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf>

Global Reporting Initiative. 2015a. GRI's History. Viitattu 29.9.2015. <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/gri-history/Pages/GRI's%20history.aspx>

Global Reporting Initiative. 2015b. GRI: Empowering sustainable decisions. Viitattu 8.10.2015. <https://www.globalreporting.org/information/news-and-press-center/Documents/GRI-Five-year-focus-2015.pdf>

Global Reporting Initiative. 2015c. Sustainability and Reporting trends in 2025. Viitattu 23.10.2015. <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Sustainability-and-Reporting-Trends-in-2025-1.pdf>

Greenhouse Gas Protocol. 2004. A Corporate Accounting and Reporting Standard. Viitattu 25.1.2016. <http://www.ghgprotocol.org/files/ghgp/public/ghg-protocol-revised.pdf>

Greenhouse Gas Protocol. 2015. Viitattu 21.10.2015
<http://www2.gov.bc.ca/assets/gov/environment/climate-change/policy-legislation-and-responses/carbon-neutral-government/-images/ghgprotocol.jpg>

ILO. 2015. Small and medium-sized enterprises and decent and productive employment creation. Viitattu 25.1.2016. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@rel-conf/documents/meetingdocument/wcms_358294.pdf

ISO. 2015a. About ISO. Viitattu 8.10.2015. <http://www.iso.org/iso/home/about.htm>

ISO. 2015b. Structure and Governance. Viitattu 8.10.2015.
http://www.iso.org/iso/home/about/about_governance.htm

ISO 14000. 2009. Environmental management The ISO 14000 family of International Standards. Viitattu 12.10.2015. http://www.iso.org/iso/theiso14000family_2009.pdf

ISO 26000. 2015. ISO 26000 and the International Integrated Reporting <IR> Framework briefing summary. Viitattu 8.10.2015. http://www.iso.org/iso/iso_26000_and_ir_international_integrated_reporting_en_-_lr.pdf

Kesko. 2015. Kesko - Vastuullisuus lukuina 2014. Viitattu 29.10.2015.
http://kesko2014.kesko.fi/filebank/2495-Kesko_Vastuullisuus_Lukuina_2014.pdf

Kone. 2015. Yritysvastuuraportti 2014. Viitattu 29.10.2015. https://www.laurea.fi/dokumentit/Documents/Kone_yritysvastuuraportti.pdf

Lappeenranta University of Technology. 2016. Yritysvastuu edistää pk-yritysten kansainvälistymistä. Viitattu 22.1.2016. http://www.lut.fi/uutiset/-/asset_publisher/h33vOeufOQWn/content/yritysvastuu-edistaa-pk-yritysten-kansainvalistymista

Lähdesmäki M. 2005. Yrityksen yhteiskuntavastuun käsite pienyrityksissä - kilpailuvaltti vai kilpailun este? Viitattu 22.2.2016. <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/raportteja7.pdf>

OECD. 2015. What do we do and how. Viitattu 22.10.2015. <http://www.oecd.org/about/whatwedoandhow/>

PWC. 2015. Verojalanjälki. Viitattu 30.11.2015. <http://www.pwc.fi/fi/veroneuvonta/verojalanjalki.html>

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006. Menetelmäopetuksen tietovaranto - 6.3 Haastattelu. Viitattu 30.10.2015. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html

SFS. 2015a. Mikä SFS on? Viitattu 12.10.2015. http://www.sfs.fi/sfs_ry

SFS. 2015b. ISO 14001 - maailman tunnetuin ympäristöjärjestelmämalli. Viitattu 12.10.2015. http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_14000_ymparistojohtamisen/ymparistojarjestelma

The Telegraph. 2015. Corporate Social Responsibility has become a racket - and a dangerous one. Viitattu 23.10.2015. <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/industry/11896546/Corporate-Social-Responsibility-has-become-a-racket-and-a-dangerous-one.html>

Tilastokeskus. 2016. Pienet ja keskisuuret yritykset. Viitattu 22.1.2016. http://www.stat.fi/meta/kas/pienet_ja_keski.html

Triple Bottom Line. 2015. Viitattu 19.11.2015 <http://newleaf-llc.com/2013/07/defining-sustainability-triple-bottom-line/>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2009a. Vastuullinen yrittäjyys pk-yrityksissä. Viitattu 21.1.2016. https://www.tem.fi/files/32542/Vastuullinen_yrittajyys_pkyrityksissa.pdf

Työ ja elinkeinoministeriö. 2009b. Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet. Viitattu 3.2.2016. https://www.tem.fi/files/32543/Yritysvastuun_raportoinnin_ensiaskeleet.pdf

United Nations. 2005. Social Audit: A Toolkit - A Guide for Performance Improvement and Outcome Measurement. Viitattu 20.10.2015. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/cgg/unpan023752.pdf>

United Nations. 2015. The Ten Principles of the UN Global Compact. Viitattu 16.10.2015. <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

UNIDO. 2015. What is CSR? Viitattu 16.10.2015. <http://www.unido.org/en/what-we-do/trade/csr/what-is-csr.html>

WBI Conference Proceedings. 2013. Innovation in Small and Medium Enterprises (SME's) and its impact on Economic Development in Pakistan. Viitattu 23.1.2016. <http://wbiworldconpro.com/uploads/dubai-conference-2013/economics/227-Qazi.pdf>

Yrittäjät. 2015. Yrittäjyys Suomessa. Viitattu 27.10.2015. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/yrittajyysuomessa/>

Kuvat

Kuva 1: Tripple Bottom Line (Triple Bottom Line 2015)	14
Kuva 2: Greenhouse Gas Protocol (Greenhouse Gas Protocol 2015)	24
Kuva 3: Benchmarking-sykli (Benchmarking-sykli 2016)	40

Liitteet

Liite 1 Pk-yritysten yhteiskuntavastuun raporttipohja	57
Liite 2 Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy:n malliraportti	76

Liite 1 Pk-yritysten yhteiskuntavastuun raporttipohja

Pk-yritysten yhteiskuntavastuun raporttipohja

Pk-yritysten yhteiskuntavastuun raporttipohja

Tämä raporttimalli on tehty osana opinnäytetyötä. Opinnäytetyön ”Yritysvastuuraportointi pk-yrityksissä” aiheena ovat yhteiskuntavastuulliset teemat, raportoinnin perustiedot ja vaatimukset sekä pk-yritysten yleinen toiminta. Raportin tekeminen kuuluu osaksi laadullista tutkimusta case-yrityksen avustuksella ja sen tekeminen oli opinnäytetyön ohjaajani ehdottama. Raportin tarkoituksena on edistää omaa oppimistani sekä osaamistani opintoja ja tätä aihepiiriä ajatellen. Lisäksi sen on myös tarkoitus auttaa yhteistyöyritystäni, joka voi hyödyntää luotua raporttia omassa toiminnassaan.

Raportin rakenne on jaettu viiteen eri osaan: Perustiedot, Yrityksen toiminnan arviointi yhteiskuntavastuun pohjalta, Taloudellinen-, Sosiaalinen- sekä Ympäristövastuu. Nämä kategoriat löytyvät lähes kaikista yhteiskuntavastuullisista raporteista tai ohjeistuksista. Jako viiteen eri kategoriaan helpottaa jäsentämistä, tietojen tarkempaa luokittelua ja helpompaa luettavuutta. Jokaisessa kategoriassa on useita alaotsikoita, joilla tarkennetaan huomioituja raportoinnin tekijöitä. Esimerkiksi sosiaalisen vastuun alakohta 4.2 käsittelee vain yrityksen työsuhteiden pituuksiin liittyviä seikkoja.

Kaikissa kategorioissa ja niiden alaotsikoissa on mainintana mitä kyseiseen kohtaan halutaan raportoitavan. Aina kun mahdollista kannattaa sisällyttää empiirisesti tutkittua tai saatua informaatiota kyseisestä aiheesta. Taulukot kerätyistä dokumenteista on täysin sallittuja ja helpottaa lukemista, kunhan vain tieto on todenperäistä ja mahdollisesti vielä verrattavissa. Pelkkä statistiikka ei riitä, vaan dokumenttien ja taulukoiden lisäksi kerätyt tulokset olisi hyvä esitellä, avata auki lukijoille ja perustella tapahtuneet ilmiöt ja karsitut tekijät.

Raportin rakenne pohjaa Työ- ja Elinkeinoministeriön mallintamaan yhteiskuntavastuuraportoinnin ohjeistukseen, joka on suunnattu pääosin pk-yrityksille. Ohjeistuksessa on kerrottu perustietoa yhteiskuntavastuun raportointia koskien aloitteleville pienille ja keskisuurille yrityksille. Mukana on tiivis mallinnus, mitä pienempien yritysten kannattaisi mainita omassa yritysraportissaan, jotta suurin osa vaadituista tiedoista tulisi mainittua. Tähän mallipohjaan perustuu tämä kyseinen luomani yritysraporttimalli, mutta sitä on rakenteellisesti sekä sisällöllisesti muokattu hieman erilaiseksi. Mukaan on lisätty pari uutta kohtaa ja satunnaisten alaotsikoiden kohdalle on täydennetty GRI:n ohjeistuksien mukaisia vaatimuksia. Nämä vaatimukset eivät ole liian haastavia pk-yrityksille toteutettavaksi, mutta näin raporttiin saadaan lisää sisältöä ja laatua.

Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2009 ohjeistuksen linkki: https://www.tem.fi/files/32543/Yritysvastuun_raportoinnin_ensiaskleet.pdf

Tomi Pitkänen

22.2.2016

Sisällysluettelo

(Luettelo alkaa tästä. Raporttipohjan liitetiedostosta on poistettu alkuperäinen sisällysluettelo linkitysvirheiden vuoksi.)

1. Perustiedot yrityksestä ja raportista	(Ensimmäinen raportin osio, joka käy läpi aivan perustietoja yrityksestä. Käytännössä tähän tulee samoja tietoja kuin vuosiraportteissakin, mutta pääpaino on tuoda esiin yrityksen yhteiskuntavastuullisuutta. Muutama alaotsikko vaatii pientä yhteiskuntavastuullisen toiminnan täsmentämistä, muuten aloituksessa on yritystoiminnan perustiedot.)
1.1 Yrityksen nimi	(Yrityksen nimi kokonaisuudessaan.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.2 Tärkeimmät tuotteet, palvelut ja tavaramerkit	(Tässä mainitaan kaikki yrityksen tuottamat palvelut ja tuotteet. Palveluista ja tuotteista voi avata tarkentavasti mitä ne ovat, mitä ne sisältävät ja kuinka suuressa osassa ne ovat yrityksen toimintaa ja/tai asiakkaiden käytössä.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.3 Operatiivinen rakenne	(Osiossa mainitaan yrityksen koko operatiivinen rakenne. Mainitaan sen ydinyksikkö sekä muut mahdolliset liiketoimintayksiköt, tytäryhtiöt tms. Tärkeää on myös yhteiskuntavastuun raportointia ajatellen mainita sisältyvätkö mitkä yksikön osat raportin laskentakokonaisuuteen.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.4 Pääkonttorin ja toimipisteiden sijainti	(Tähän mainitaan kaikki toimipisteiden yhteystiedot ja osoitteet.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

1.5 Yhtiömuoto ja merkittävimmät omistajat	(Kerrotaan yrityksen yhtiömuodosta ja ketkä ovat sen merkittävimmät omistajat. Yhtiömuodosta ja/tai omistajarakenteesta voi avata raportissa lisätietoa, jos sillä on jotain olennaista painoarvoa.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.6 Toiminnan laajuus	(Tässä mainitaan yrityksen toiminnan laajuudesta. Kolme olennaista mainittavaa tekijää ovat: <ol style="list-style-type: none">1. Henkilöstön määrä kokonaisuudessaan2. Liikevaihdon suuruus sekä3. Pääomarakenne (vieras sekä oma pääoma) Lisämainintana voi kertoa tarkemmin näistä kolmesta tekijästä ja jos toiminnan laajuudesta löytyy vielä muuta raportoitavaa.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.7 Yrityksen missio, arvot ja/tai toimintaperiaatteet	(Kertomus yrityksen missiosta, visiosta, arvoista sekä toimintaperiaatteista. Tässä osiossa kannattaa myös mainita kaikki eettiset arvot ja toimintatavat, joilla on vaikutusta yhteiskuntavastuullisessa toiminnassa.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.8 Jäsenyydet yhteiskuntavastuun kannalta olennaisissa järjestöissä ja/tai edunvalvontaorganisaatioissa	(Esitellään mahdollisesti osallisuudet erilaisissa yhteiskuntavastuullisissa järjestöissä tai organisaatioissa. Esitetään milloin yhteistyö tai jäsenyys on aloitettu ja mikä on yrityksen keskeinen rooli ja vaikuttavuus näissä organisaatioissa. Mahdollisesti tähän kohtaan voi mainita tulevista yhteiskuntavastuullisista hankkeista, jos esimerkiksi yritys on aloittamassa yhteistyön jonkin järjestön kanssa.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

1.9 Yrityksen hyväksymät tai edistämät ulkopuolisten toimijoiden periaatteet, toimintaohjeet ja aloitteet	(Tässä mainitaan kaikki olennaisesti yrityksen yhteiskuntavastuulliseen toimintaan vaikuttavat periaatteet, toimintaohjeet ja aloitteet, jotka ovat tulleet käyttöön sidosryhmäläisten toimesta. Avataan hieman kuinka periaatteet, toimintaohjeet tai aloitteet ovat osana yrityksen yritys vastuullisia toimintaperiaatteita.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.10 Yritykselle myönnetty palkinnot, laatumerkit, ympäristömerkit ja vastaavat.	(Mainitaan kaikki yritykselle myönnetty laatumerkit, standardit ja merkittävät palkinnot/saavutukset. Mahdollisesti perustellaan mistä ja milloin kyseiset laatumerkinnot on saatu ja miten ovat osana toimintaa.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
Raporttia koskevat tiedot	(Tässä välissä siirrytään kertomaan enemmän itse raportista. Kyseessä on pieni osio, jossa lähinnä tarkennetaan raportin rakennetta, sen sisältöä ja/tai puutteita.)
1.11 Raportin laatijan nimi ja yhteystiedot	(Esitellään raportin laatija(t), josta käy ilmi raportoinnin vastuuhenkilöt, ja jotta sidosryhmät voivat pyytää tarvittaessa lisätietoja.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
1.12 Raportin kattama ajanjakso	(Tässä kohdassa mainitaan mikä on yrityksen käyttämä mittausajanjakso yhteiskuntavastuun raportille. Yleensä se on sama ajanjakso kuin tilinpäätösraporteilla, eli kalenterivuosi, kaksi viimeisintä tilikautta tms., mutta se on yrityksen itse päätettävissä.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

**1.13 Aiempien yhteiskunta-
vastuuraporttien tai muiden
yhteiskuntavastuullisten tie-
dotteiden julkaisuajankoh-
dat**

(Liitteeksi lisätään edellisten vuosien yhteiskuntavastuuraportteja tai julkaisua-
jankohtia, jos /kun niitä on raportoitu. Tähän kohtaan laitetaan raporttien jul-
kaisuajat ja (miehellään) mahdollisesti verkkolinkkejä edellisiin raportteihin mui-
den tutkittavaksi.

Esim. 5/2015 - yml.fi/database/raportit.yhteiskuntavastuu2015)

(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)

**1.14 Raportoimattomat teki-
jät**

(Tähän listataan ne kohdat, joita ei ole raportoitu ohjeistuksen mukaan, sekä
perustelut, miksi tietoja ei ilmoiteta raportissa. Näin ulkopuolisille lukijoille voi-
daan täsmentää, mitä sisälletään raporttiin ja laskelmiin ja mitkä tekijät jäävät
ulkopuolelle mittauksista.

Täydennetään strategisista päätöksistä. Tulevaisuuden linjaukset ja muutokset
olisi hyvä mainita ja myös ovatko ne lähtöisin kerätyistä raportoinnin tuloksista
vai omaa vapaaehtoisuutta.)

(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)

2. Arvio yrityksen toiminnasta	<p>(Toisessa osiossa syvennyttään tutkimaan tarkemmin yrityksen tilannetta ja tulevaisuudennäkymiä. Osio on osittain vuosikertomuksen kaltainen, mutta painopiste on jälleen kerran yhteiskuntavastuullisissa aiheissa.</p> <p>Oman tilanteen lisäksi huomioitavina kohtina ovat yrityksen sidosryhmät. Sidosryhmävuorovaikutus on yhteiskuntavastuussa todella keskeinen käsite. Toiminnan vaikutuksesta sidosryhmiin on siksi erittäin huomionarvoinen tarkastelukohte ja siitä tulisi olla kattavasti tietoa esitettynä. Toiminnan vaikutusten lisäksi yrityksen suhde eri sidosryhmäläisiin pitäisi tuoda esille, jotta lukijalle tulee selväksi yrityksen suhde sidosryhmätyöhön.)</p>
2.1 Riskit ja mahdollisuudet	<p>(Ensimmäisenä kohtana tuodaan esille yrityksen riskit ja mahdollisuudet. Tähän kelpaa yleensä yrityksen riskikaaviot, kunhan se vain käsittelee riskejä myös/ensisijaisesti yhteiskuntavastuun näkökulmasta.</p> <p>Mainittavina kohtina pitäisi olla yrityksen tärkeimmät taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset haasteet ja mahdollisuudet tulevien 3-5 vuoden aikana, mielellään tärkeysjärjestyksessä.</p> <p>Mukana voi myös mainita ilmastonmuutoksesta johtuvat mahdolliset riskit ja/tai kustannukset, jos sellaisia ilmenee sekä miten ne käsitellään.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
2.2 Toimintatavat	<p>(Kerrotaan ne keskeiset toimintatavat, joilla yritys pyrkii vaikuttamaan edellä mainittuihin riskeihin ja mahdollisuuksiin itselle suotuisalla tavalla.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
2.3 Tarkasteltavan raportointijakson kehitys	<p>(Tässä kohdassa esitellään arvio raportointijaksolla tapahtuneesta kehityksestä, saavutuksista ja epäonnistumisista. Vertaukset tehdään aiemmin asetettuihin tavoitteisiin ja tulkitaan onko suunta ollut halutun mukainen.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	

2.4 Sidosryhmät	(Esitetään luettelomaisesti yrityksen sidosryhmät, joilla on vaikutusta yritykseen tai joihin yritys voi toiminnallaan vaikuttaa. Mahdollisesti lyhyet esittelyt tärkeimmistä sidosryhmäläisistä ja millä lailla ovat tärkeitä yhteistyölle. Esimerkkeinä sidosryhmäläisistä: henkilöstö, asiakkaat, osakkeenomistajat, alihankkijat ja yhteiskunta.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
2.5 Sidosryhmien odotukset ja tarpeet	(Jatkoa luettelolle kohdassa 2.4. Esitellään mainittujen sidosryhmien tärkeimmät tarpeet ja odotukset yrityksen toimintaan liittyen.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
2.6 Vaikutukset sidosryhmiin	(Kohdassa listataan yrityksen myönteisistä sekä kielteisistä taloudellisista, sosiaalisista ja ekologisista vaikutuksista sen omiin eri sidosryhmiin. Vaikutuksista voi mainita vaikkapa, miten sidosryhmäläiset ovat reagoineet näihin tapahtumiin tai toimintoihin, onko heillä konkreettisia tuloksia vaikutuksista.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
2.7 Sidosryhmätoiminnan periaatteet	(Tässä osiossa kerrotaan yrityksen strategisista johtamistavoista ja menettelytavoista sekä yhteistyö- ja tiedottamistavoista sidosryhmien tarpeiden huomioonottamiseksi. Ajatuksena on selventää lukijalle, kuinka yritys hoitaa sidosryhmätoimintaansa periaatteista aina vuorovaikutukseen.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

3. Taloudellisen vastuun indikaattorit	<p>(Kolmannessa osiossa siirrytään jo keskeisimpiin yhteiskuntavastuun tekijöihin. Ensimmäisenä vuorossa on lähes aina kolmesta vastuuosasta taloudellinen puoli. Taloudellisessa vastuussa kerrotaan hieman vuosiraporttien tapaan taloudellisista tunnusluvuista ja menneen vuoden tuloksesta. Painopiste siirretään kuitenkin heti vastuullisempiin aiheisiin.</p> <p>Taloudellisessa vastuussa on kaksi tärkeää tarkastelukohdetta: yrityksen pitkän tähtäimen taloudellinen kannattavuus sekä yrityksen rahavirtojen liikkuminen sidosryhmille. Pitkän tähtäimen taloudellinen toiminta on yhteiskuntavastuun peruseriaatteita, mutta tässä osiossa tulee osoittaa kuinka se näkyy käytännössä. Samalla kaikki rahavirtojen liike tulee mainita, jotta saadaan avoin kuva yrityksen rahaliikenteestä.)</p>
3.1 Taloudellinen tulos	<p>(Ensimmäisenä listataan yrityksen taloudellisesta tuloksesta viime tilikauden aikana. Mitä tuloja saatiin ja mitä varoja annettiin eteenpäin tai kulutettiin toiminnan ylläpitämiseen. Jaettuihin kuluihin tai ylläpitokustannuksiin kuuluvat tässä tapauksessa muun muassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toimintakustannukset • Maksetut palkat ja työsuhde-edut • Osakeannit ja muut erilliset maksut valtiolle/yhteiskunnalle <p>Veroista ei kannata mainita tässä vaiheessa liikaa tietoa, sillä sitä osiota käsitellään hieman myöhemmin.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
3.2 Taloudelliset suoritteet sidosryhmille	<p>(Toiseksi listataan varat sidosryhmille jaetuista taloudellisista suoritteista, kuten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Henkilöstökulut: palkat, sairaskorvaukset ja muut kulut 2. Muut toimintakulut: maksut tavarantoimittajille, alihankkijoille ja vastaaville 3. Maksut omistajille ja rahoittajille: osingot, korot, lainojen lyhennykset 4. Maksut valtiolle: verot, sosiaaliturvakulut lahjoitukset ja muut yleishyödylliset panokset.)
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	

3.3 Tulospalkkioiden kattavuus	<p>(Tässä listataan tulospalkkioita saavan henkilöstön osuus.</p> <p>Laskentatapana voi olla: (Palkitsemisjärjestelmään kuuluvat henkilöt / Henkilöstön määrä yhteensä) x 100. Kerrotaan myös maksettujen palkkioiden kokonaissumma (tulos-, bonus- ja muut kannustepalkkiot.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
3.4 Valtionapu	<p>(Kohdassa mainitaan kaikki valtiolta mahdollisesti saadut taloudelliset avustukset, esimerkiksi verohelpotukset tukipalkkiot, investointituet sekä tutkimus ja kehitystoiminnan avustukset, rahalliset palkinnot ja rahallinen tuki vientitakuulaitoksilta.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
3.5 Paikallishankintaperiaatteet	<p>(Osiossa esitetään paikallisten hankintamäärien suhteellinen osuus, eli kuinka paljon hankitaan Suomen ja kotikunnan alueelta verrattuna ulkomaisiin hankintoihin. Kaikissa raportointipohjissa ei löydy välttämättä tällaista raportointiosiota. Paikallishankintaperiaatteella osoitetaan kuinka aktiivinen yritys on tukemaan paikallista tai kotimaista tuotantoa.</p> <p>Laskentatapana voi hyvinkin toimia: (Paikalliset hankinnat / Ostobudjetti yhteensä) x 100.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
3.6 Verojalanjälki	<p>(Verojalanjälki ei ole aina monessa raporttipohjassa vaatimuksena, mutta verotietojen mainitseminen tuo suuren plussan yrityksen vastuutoiminnasta. Verojalanjäljessä mainitaan kaikki yrityksen toiminnasta kertyneet verotulot, aina välillisistä ja välittömistä veroista henkilöstöverotukseen ja muihin lisäveroihin. Lukijalle tulee näin paremmin selväksi yrityksen rahavirtojen liike ja mistä yritys ylipäättään maksaa veroja.</p> <p>Ensimmäisessä taloudellisen vastuun osiossa 3.1 pyydettiin kanssa mainitsemaan veronmaksusta valtiolle, mutta tässä osiossa aihetta voisi tarkentaa syvemmin.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

<p>4. Sosiaalisen vastuun indikaattorit</p>	<p>(Neljäs osio siirtyy seuraavaan osioon kolmesta vastuosa-alueesta. Tämän kohdan voi aloittaa myös ympäristövastuun osiolla, mutta päätin aloittaa mieluummin sosiaalisella vastuulla. Sosiaalisessa vastuussa huomioidaan ihmisten henkinen hyvinvointi työ- ja ihmisoikeuksien sekä turvallisuuden kautta. Aiheet ovat välillä hyvinkin yksityiskohtaisia.</p> <p>Tässä ja monessa muussa raporttipohjassa sosiaalisen vastuun aihepiirit on jaettu kahteen osioon: henkilöstöön sekä yhteiskuntaan. Henkilöstövastuu käsittelee työhyvinvointia ja työoikeuksia sekä miten ihmisten oikeudet ja hyvinvointi hoidetaan yrityksessä tai sen kumppaneilla. Sosiaalisen vastuun yhteiskunnallinen osio käsittelee yrityksen toiminnan vaikutuksia yhteiskunnan näkökulmasta.)</p>
<p>Henkilöstö</p>	
<p>4.1 Henkilöstön kuvaus</p>	<p>(Ensimmäinen osio kuvailee yrityksen henkilöstöä. Listataan jopa hyvinkin tarkasti miten henkilöstö on jakautunut yrityksessä, minkälaisia ihmisiä on töissä (esim. tausta, sukupuolijakauma etc.) ja muita pieniä tarkentavia tietoja, kuten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Työsuhteen tyyppi (kokoaikainen – osa-aikainen) 2. Työsopimuksen tyyppi (vakituinen – määräaikainen) 3. Toiminta-alue (maa tai kaupunki) 4. Ikä- ja sukupuolijakaumat (esim. 20-30; 31-40; 41-50; 51-60; yli 61) <p>Luvut voivat olla absoluuttisia (esim. 10 työntekijää, joista 2 osa-aikaisia ja 8 kokoaikaisia) tai suhteellisia (esim. 10 työntekijää, joista 20 % osa-aikaisia ja 80 % kokoaikaisia). Kuvataan kuitenkin mahdollisimman tarkasti ja todenmukaisesti henkilöstön rakenne.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
<p>4.2 Henkilöstön vaihtuvuus</p>	<p>(Henkilöstörakenteen kuvausta täydennetään henkilöstön vaihtuvuuden määrällä. Vaihtuvuuden määrässä huomioidaan ikäryhmät, sukupuoli ja organisaation toiminta-alueet (kaikki palvelukseen tulleet ja palveluksesta lähteneet).</p> <p>Mukaan kannattaa lisätä myös vaihtuvuusprosentti, joka voidaan laskea vaikka näin: (Palveluksesta raportointiajanjaksolla lähteneet henkilöt / Työntekijöiden lukumäärä raportointiajanjakson lopussa) x 100.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	

4.3 Työsuhteiden pituus	(Mainitaan keskimääräinen työsuhteen pituus (kaikkien työsuhteiden pituudet yhteensä / työntekijöiden lukumäärä).)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.4 Poissaolot, tapaturmat ja ammattitaudit	(Listataan tapaturmien, ammattitautien ja poissaolojen määrät sekä myös mahdolliset työhön liittyvien kuolemantapausten lukumäärä toimialueittain. <ol style="list-style-type: none">1. Tapaturmataajuus, laskentakaavana esimerkiksi: (Poissaoloon johtaneiden tapaturmien ja ammattitautitapausten lukumäärä / Tehdyt työtunnit yhteensä) x 200 000.2. Poissaoloprosentti, laskentakaavana esimerkiksi: (Tapaturmista, sairauksista ja lapsen sairaudesta aiheutuneet poissaolopäivät / Teoreettinen säännöllinen työaika päivinä) x 100.3. Kuolemantapaukset (absoluuttinen lukumäärä).
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.5 Koulutus	(Esitellään sanallisesti henkilöstölle järjestetyistä koulutustilaisuuksista ja osaamisen kehittämisohjelmista. Lisäksi kannattaa lisätä koulutustuntien vuosikeskiarvo työntekijää kohden henkilöstöryhmittäin (Koulutustunnit yhteensä / Työntekijöiden lukumäärä).)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.6 Irtisanomiset	(Osiossa kuvaillaan sanallisesti kaikki selvitykset lakien määräykset ylittävistä toimista, joilla irtisanottuja tuetaan. Lisäksi tulee mainita työnantajan lopettamien työsuhteiden lukumäärä.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

4.7 Kehityskeskustelut	<p>(Kuvaillaan selkeästi ja sanallisesti kehityskeskusteluista ja millä aikavälillä niitä käydään. Statiistikana kannattaa kanssa esittää kehityskeskustelujen piirissä olevien työntekijöiden osuus koko työväestä:</p> <p>(Kehityskeskustelujen piirissä olevat työntekijät / Työntekijöiden lukumäärä) x 100.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.8 Hallintoelinten kokoonpano	<p>(Tässä esitetään hallintoelinten henkilökäuma. Miten hallituksissa työntekijöiden osuus jakaantuu, mikä on sukupuolijakauma ja/tai ikäjäkauma.</p> <p>Esim. (Naispuoliset hallintoelinten työntekijät / Hallintoelinten työntekijät yhteensä) x 100.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.9 Yhdenvertaisuus ja syrjinnän ehkäisy	<p>(Kuvaillaan yrityksen tavat varmistaa työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu ja mahdolliset konkreettiset esimerkitapaukset. Lisäksi tulee mainita organisaatioiden tasa-arvosuunnitelman pääkohdat ja tavoitteet, mikäli henkilöstömäärä ylittää 30 henkilön rajan.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
Yhteiskunta	
4.10 Paikallisyhteisö	<p>(Kuvataan sanallisesti yrityksen positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista paikallisyhteisöön, eli kuinka siis toiminta on vaikuttanut lähialueen asukkaiden elämään. Lisänä voi käyttää konkreettisia esimerkkejä.)</p>
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

4.11 Poliittinen vaikuttaminen	(Mainitaan listanomaisesti, jos poliittisille puolueille ja organisaatioille sekä poliitikoille on annettu raha- ja/tai muita lahjoituksia, mistä syystä ja mahdollisesti kuinka paljon.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.12 Lahjonta	(Sanallinen kuvaus yrityksen keinoista estää lahjonta ja muu korruptio. Lisänä kannattaa mainita toimenpiteet tapausten käsittelemiseksi, mikäli lahjontaa tai korruptiota esiintyy.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.13 Asiakastyytyväisyys	(Kuvaillaan asiakastyytyväisyyteen liittyvistä käytännöistä ja tutkimusten tuloksista.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.14 Lahjoitukset	(Lahjoitusten rahallinen arvo ja kohteet, joista lahjoitukset on saatu tai kenelle lahjoituksia on jaettu. Avataan myös lukijalle eri lahjoituskohteiden valintaperusteet.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	
4.15 Määräystenmukaisuus	(Listataan kaikki lakien ja määräysten noudattamatta jättämisestä määrättyjen sakkojen rahallinen arvo, mikäli näitä yritykselle on tapahtunut. Mainitaan lisäksi muiden rangaistusten lukumäärä sekä niiden määrätymisperusteet, mikäli näitä on ilmennyt. Kerrotaan sanallisesti kuvaten myös yrityksen korjaustoimenpiteistä vastaavien rikkomusten estämiseksi nykyhetkellä ja tulevaisuudessa.)
(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)	

4.16 Tuotevastuu

(Listataan ja kuvaillaan kaikki ne toimet ja periaatteet kuinka tuote- ja palveluvastuuta toteutetaan. Kuinka asiakkaiden turvallisuus on huomioitu tuotteissa tai palveluissa ja miten käyttöä ohjeistetaan ja ehkä valvotaan.

Mahdollisesti voidaan esitellä erillisiä tapauksia, joissa tarkat tuotevastuun ohjeistukset ovat ennaltaehkäisseet onnettomuuksia tai kuinka huolimattomuus tuotevastuussa on aiheuttanut ongelmia, mutta miten asia selvitettiin kuntoon.)

(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)

5. Ympäristövastuun indikaattorit	<p>(Viidentenä, ja yleensä myös viimeisenä, osiona käsitellään ympäristövastuuta, jossa huomioidaan yrityksen toiminnan vaikutuksia ympäristölle. Ympäristön seurannassa huomioidaan vesistöt, maaperä, ilmasto, luonnonvarat ja niiden käyttö sekä päästöt. Yrityksen toiminnan ympäristövaikutuksia seurataan sekä yrityksen omista suorista vaikutuksista että myös välillisesti yhteistyökumppaneiden, alihankkijoiden sekä tuotteiden tai palvelujen käytön kautta. Materiaalien ja energian kulutusta seurataan ensisijaisesti, mutta osioissa kannattaa ehdottomasti mainita uusista keinoista vähentää kulutusta tai karsia turhia jätteitä.)</p>
5.1 Energia	<p>(Ensimmäisenä esitetään energian kokonaiskulutus gigajouleina (GJ) (kuten esimerkiksi polttoaineet ja sähkö). Kuvailaan sanallisesti yrityksen strategisista toimista energian kulutuksen vähentämiseksi tai uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi. Lisänä kannattaa esittää onko kyseisiin strategisiin tavoitteisiin päästy.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
5.2 Materiaalit	<p>(Listataan uusiutumattomien, lopputuotteen tekoon käytettävien materiaalien kokonaismäärä tonneina (t). Kuvataan sanallisesti yrityksen strategisista toimista kierrätettävien materiaalien käytön lisäämiseksi. Lisänä kannattaa esittää onko kyseisiin strategisiin tavoitteisiin päästy.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
5.3 Vesi	<p>(Veden kokonaiskulutus kuutiometreinä (m³). Sanallisesti kuvataan kierrätetyn tai uudelleenkäytetyn veden osuuden lisäämismahdollisuuksista. Lisänä kannattaa esittää onko kyseisiin strategisiin tavoitteisiin päästy.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
5.4 Luonnon monimuotoisuus	<p>(Tähän osioon mainitaan toiminnan, tuotteiden ja palveluiden keskeiset vaikutukset suojeltuihin tai luonto-ominaisuuksiltaan monimuotoisiin alueisiin, mikäli yritys omistaa tai toimii kyseisillä alueilla (omistaako, vuokraako tai hallitsee yritys maata suojelluilla alueilla tai onko sillä vaikutusta tällaisiin alueisiin).)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	

5.5 Päästöt ilmaan	<p>(Esitetään kasvihuonekaasu-, typpi- ja rikkidioksidipäästöt mm. hiilidioksidi, metaani, typpioksiduuli. Otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöt ilmaistaan tonneina (t) (mm. fluoratut hiilivedyt CFC, HCFCaineet, halonit).</p> <p>Jos mahdollista niin mittauksessa voi myös käyttää Greenhouse Gas Protocolin Scope-analyysejä tarkempiin ilmanpäästömittauksiin.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
5.6 Jätevedet	<p>(Mainitaan jäteveden kokonaismäärä kuutiometreinä (m³).)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
5.7 Jätteet	<p>(Jätteiden kokonaistonnimäärä (t) jätetyypeittäin ja loppusijoituspaikoittain.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	
5.8 Ympäristökustannukset	<p>(Listataan ympäristönsuojelusta aiheutuneet kokonaiskustannukset ja – investoinnit. Mukaan luetaan myös ympäristölakien ja -määräysten noudattamatta jättämisestä määrättyjen merkittävien sakkojen rahalliset arvot.)</p>
<p>(Osion tekstiä, taulukoita, kuvia, diagrammeja yms. tähän)</p>	

Liitteet, lähteet ja linkit

(Tänne liitetään erilliset liitteet, lähteet ja linkit, joita ei tekstikenttään voinut sijoittaa. Lähdeluettelo voi täydentää tarpeen mukaan muilla välilehdillä ja viittauksilla, esimerkiksi taulukoille voi olla oma lähdeviite tarpeen mukaan.)

Liite 2 Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy:n malliraportti

Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy:n raporttipohja

Sisällysluettelo

(Luettelo alkaa tästä. Raporttipohjan liitetiedostosta on poistettu alkuperäinen sisällysluettelo linkitysvirheiden vuoksi.)

1. Perustiedot yrityksestä ja raportista	
1.1 Yrityksen nimi	(Yrityksen nimi kokonaisuudessaan.)
Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy	
1.2 Tärkeimmät tuotteet, palvelut ja tavaramerkit	(Tässä mainitaan kaikki yrityksen tuottamat palvelut ja tuotteet. Palveluista ja tuotteista voi avata tarkentavasti mitä ne ovat, mitä ne sisältävät ja kuinka suuressa osassa ne ovat yrityksen toimintaa ja/tai asiakkaiden käytössä.)
Yrityksen tuote- ja palvelutarjonta sisältää erilaisia laboratoriotuotteita ja tutkimuksia. Yritys tarjoaa keskuslaboratoriopalveluita kliinisen kemian ja mikrobiologian, patologian, mikrobiologian, immunologian ja genetiikan aloille sekä lääkeaine-, huume- ja dopinganalytiikkaan. Edellisten lisäksi yhtiö tarjoaa lähilaboratorio- ja etättestauspalveluja sekä alihankintatutkimuksia asiakkaille.	
1.3 Operatiivinen rakenne	(Osiossa mainitaan yrityksen koko operatiivinen rakenne. Mainitaan sen ydinyksikkö sekä muut mahdolliset liiketoimintayksiköt, tytäryhtiöt tms. Tärkeää on myös yhteiskuntavastuun raportointia ajatellen mainita sisältyvätkö mitkä yksikön osat raportin laskentakokonaisuuteen.)
Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy on yksityisessä omistuksessa oleva suomalainen, laajan laboratoriovalikoiman palveluyritys. Yritys tarjoaa kattavasti keskuslaboratoriopalveluita kliinisen kemian ja mikrobiologian, patologian ja genetiikan aloille sekä lääkeaine-, huume- ja dopinganalytiikkaan. Yritys toimii lisäksi asiakkaidemme tukena lähilaboratorioissa, kattaen vierianalytiikan ja näytteenoton palvelut asiakkaan toimipisteissä.	
1.4 Pääkonttorin ja toimipisteiden sijainti	(Tähän mainitaan kaikki toimipisteiden yhteystiedot ja osoitteet.)
Yritys toimii osoitteessa Kivihaantie 7, 00310 Helsinki. Lisäksi yrityksellä on toimipiste Raumantiellä (Helsinki), jossa se tarjoaa asiakkaalleen lähilaboratoriopalveluita. Tytäryhtiö Tammer-Tutkan maljat toimii Tampereella.	

1.5 Yhtiömuoto ja merkittävimmät omistajat	(Kerrotaan yrityksen yhtiömuodosta ja ketkä ovat sen merkittävimmät omistajat. Yhtiömuodosta ja/tai omistajarakenteesta voi avata raportissa lisätietoa, jos sillä on jotain olennaista painoarvoa.)
<p>Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy on keskisuuri suomalainen osakeyhtiö, jonka omistajia ovat Medix Laboratoriot Oy sekä Yhtyneet Laboratoriot Oy.</p> <p>Medix Laboratoriot Oy:n merkittävin omistaja on Medix Oy, jonka pääomistaja on Minervasäätiö. Yhtyneet Laboratoriot Oy:n pääomistaja on Aho Group -konserni.</p>	
1.6 Toiminnan laajuus	<p>(Tässä mainitaan yrityksen toiminnan laajuudesta. Kolme olennaista mainittavaa tekijää ovat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Henkilöstön määrä kokonaisuudessaan 5. Liikevaihdon suuruus sekä 6. Pääomarakenne (vieras sekä oma pääoma) <p>Lisämainintana voi kertoa tarkemmin näistä kolmesta tekijästä ja jos toiminnan laajuudesta löytyy vielä muuta raportoitavaa.)</p>
<p>Yritys työllistää noin 160 laboratorioalan ammattilaista toimipisteissään Helsingissä.</p> <p>Yrityksen liikevaihto 2015 oli n. 22 Meur</p>	
1.7 Yrityksen missio, arvot ja/tai toimintaperiaatteet	(Kertomus yrityksen missiosta, visiosta, arvoista sekä toimintaperiaatteista. Tässä osiossa kannattaa myös mainita kaikki eettiset arvot ja toimintatavat, joilla on vaikutusta yhteiskuntavastuullisessa toiminnassa.)
<p>Visio on "Paras kumppani ja edelläkävijä diagnostiikka- ja tietopalveluissa". Yrityksen arvot ovat Edelläkävijäisyys, Asiantuntijuus sekä Vastuullisuus. Toiminta-ajatuksena on "Vaikuttavaa terveystalveta".</p>	
1.8 Yritykselle myönnetyt palkinnot, laatumerkit, ympäristömerkit ja vastaavat.	(Mainitaan kaikki yritykselle myönnetyt laatumerkit, standardit ja merkittävät palkinnot/saavutukset. Mahdollisesti perustellaan mistä ja milloin kyseiset laatumerkinnät on saatu ja miten ovat osana toimintaa.)
<p>Toiminta on akkreditoitu SFS EN ISO/IEC 17025, SFS-EN ISO 22870 sekä SFS EN ISO 15189 mukaisesti. Dopinganalytiikassa on voimassa WADA:n akkreditointi sekä testauslaboratoriot ovat osoittaneet pätevyytensä FINAS'ille erikokoisaloittain.</p>	

Raporttia koskevat tiedot	
1.11 Raportin laatijan nimi ja yhteystiedot	(Esitellään raportin laatija(t), josta käy ilmi raportoinnin vastuuhenkilöt, ja jotta sidosryhmät voivat pyytää tarvittaessa lisätietoja.)
Raportin on laatinut Tomi Pitkänen keskusteltuaan yrityksen toimitusjohtajan Pauliina Postin, henkilöstöpäällikkö Maarit Oravan sekä kaupallisen johtajan Tom Albäckin kanssa.	
1.10 Raportin kattama ajanjakso	(Tässä kohdassa mainitaan mikä on yrityksen käyttämä mittausajanjakso yhteiskuntavastuun raportille. Yleensä se on sama ajanjakso kuin tilinpäätösraporteilla, eli kalenterivuosi, kaksi viimeisintä tilikautta tms., mutta se on yrityksen itse päätettävissä.)
Raportin tiedot koskevat vuotta 2015 sekä alkuvuotta 2016.	
1.11 Aiempien yhteiskuntavastuuraporttien tai muiden yhteiskuntavastuullisten tiedotteiden julkaisuajankohdat	(Liitteeksi lisätään edellisten vuosien yhteiskuntavastuuraportteja tai julkaisuajankohtia, jos /kun niitä on raportoitu. Tähän kohtaan laitetaan raporttien julkaisuajat ja (miehellään) mahdollisesti verkkolinkkejä edellisiin raportteihin muiden tutkittavaksi. Esim. 5/2015 - yml.fi/database/raportit.yhteiskuntavastuu2015)
Yritys ei ole aiemmin tehnyt ko. raporttia, joten viittauksia edellisiin teoksiin ei vielä löydy.	

2. Arvio yrityksen toiminnasta	
2.1 Riskit ja mahdollisuudet	<p>(Ensimmäisenä kohtana tuodaan esille yrityksen riskit ja mahdollisuudet. Tähän kelpaa yleensä yrityksen riskikaaviot, kunhan se vain käsittelee riskejä myös/ensisijaisesti yhteiskuntavastuun näkökulmasta.</p> <p>Mainittavina kohtina pitäisi olla yrityksen tärkeimmät taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset haasteet ja mahdollisuudet tulevien 3-5 vuoden aikana, mielellään tärkeysjärjestyksessä. Mukana voi myös mainita ilmastonmuutoksesta johtuvat mahdolliset riskit ja/tai kustannukset, jos sellaisia ilmenee sekä miten ne käsitellään.)</p>
<p>Riskikartoituksessa on huomioitu taloudellisen vastuun riskit ja kuinka taloudellinen epävakaus tai taloudelliset ongelmat voivat ilmetä ja miten niihin tulee valmistautua ja reagoida. Laatuysikkö vastaa riskienhallinta ja -kartoitustaprosesseista.</p> <p>Riskien hallinta ja turvallisuusjohtaminen tarkoittaa yrityksen kokonaisvaltaisia, tavoitteellisia ja ennakoivia toimenpiteitä työn, työolojen ja työympäristön turvallisuuden ja terveellisyyden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi sekä katkeamattoman toiminnan turvaamiseksi. Turvallisuusasiat pyritään viemään yritystoiminnan kaikille tasoille osaksi normaalia päivittäistä toimintaa. Jokaisen työntekijän velvollisuus on perehtyä ja noudattaa annettuja toiminta-, turvallisuus- ja työsuojeluohjeita.</p>	
2.2 Toimintatavat	(Kerrotaan ne keskeiset toimintatavat, joilla yritys pyrkii vaikuttamaan edellä mainittuihin riskeihin ja mahdollisuuksiin itselle suotuisalla tavalla.)
<p>Yritys pyrkii korkeilla ja tarkasti määritellyillä toimintastandardeilla, asiantuntijuudella ja laadukkaalla toiminnalla pitämään toimintansa yhteiskuntavastuullisesti kannattavana ja turvallisina sekä välttämään pahimmat mahdollisesti uhat ja riskit.</p>	
2.3 Sidosryhmät	(Esitetään luettelomaisesti yrityksen sidosryhmät, joilla on vaikutusta yritykseen tai joihin yritys voi toiminnallaan vaikuttaa. Mahdollisesti lyhyet esittelyt tärkeimmistä sidosryhmäläisistä ja millä lailla ovat tärkeitä yhteistyölle. Esimerkkeinä sidosryhmäläisistä: henkilöstö, asiakkaat, osakkeenomistajat, alihankkijat ja yhteiskunta.)
<ul style="list-style-type: none"> • Työntekijät • Sisäiset ja ulkoiset verkostot: koulutustilaisuudet, neuvottelut • Asiakkaat: kontaktien ja asiakaspalautejärjestelmien kautta säännöllinen yhteydenpito, palaverit, neuvottelut ja kehityshankkeet. Koulutustilaisuudet. • Toimittajat: säännöllisesti yhteydessä. Kehittämishankkeet, huoltotoimenpiteet ja koulutustilaisuudet. • Erilaiset järjestöt • Lääketieteelliset-, laatu- ja laboratorioalan tapahtumat kotimaassa ja ulkomailla 	

3. Taloudellisen vastuun indikaattorit	
3.1 Taloudellinen tulos	<p>(Ensimmäisenä listataan yrityksen taloudellisesta tuloksesta viime tilikauden aikana. Mitä tuloja saatiin ja mitä varoja annettiin eteenpäin tai kulutettiin toiminnan ylläpitämiseen. Jaettuihin kuluihin tai ylläpitokustannuksiin kuuluvat tässä tapauksessa muun muassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toimintakustannukset • Maksetut palkat ja työsuhte-edut • Osakeannit ja muut erilliset maksut valtiolle/yhteiskunnalle <p>Veroista ei kannata mainita tässä vaiheessa liikaa tietoa, sillä sitä osiota käsitellään hieman myöhemmin.)</p>
Toimintakustannukset budjetoidun mukaiset.	
3.2 Taloudelliset suoritteet sidosryhmille	<p>(Toiseksi listataan varat sidosryhmille jaetuista taloudellisista suoritteista, kuten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Henkilöstökulut: palkat, sairaskorvaukset ja muut kulut 6. Muut toimintakulut: maksut tavarantoimittajille, alihankkijoille ja vastaaville 7. Maksut omistajille ja rahoittajille: osingot, korot, lainojen lyhennykset 8. Maksut valtiolle: verot, sosiaaliturvakulut lahjoitukset ja muut yleishyödylliset panokset.)
Ei taloudellisia tukia sidosryhmille.	
3.3 Tulospalkkioiden kattavuus	<p>(Tässä listataan tulospalkkioita saavan henkilöstön osuus.</p> <p>Laskentatapana voi olla: (Palkitsemisjärjestelmään kuuluvat henkilöt / Henkilöstön määrä yhteensä) x 100. Kerrotaan myös maksettujen palkkioiden kokonaissumma (tulos-, bonus- ja muut kannustepalkkiot).)</p>
Yrityksen henkilöstö kuuluu tulospalkkion piiriin tulostavoitteiden toteutuessa.	

3.4 Valtionapu	(Kohdassa mainitaan kaikki valtiolta mahdollisesti saadut taloudelliset avustukset, esimerkiksi verohelpotukset tukipalkkiot, investointituet sekä tutkimus ja kehitystoiminnan avustukset, rahalliset palkinnot ja rahallinen tuki vientitakuulaitoksilta.)
Tällä hetkellä yritys ei saa minkäänlaista valtionapua. Ei enempää tietoja toistaiseksi.	
3.5 Paikallishankintaperiaatteet	(Osiossa esitetään paikallisten hankintamäärien suhteellinen osuus, eli kuinka paljon hankitaan Suomen ja kotikunnan alueelta verrattuna ulkomaisiin hankintoihin. Kaikissa raportointipohjissa ei löydy välttämättä tällaista raportointiosiota. Paikallishankintaperiaatteella osoitetaan kuinka aktiivinen yritys on tukemaan paikallista tai kotimaista tuotantoa. Laskentatapana voi hyvinkin toimia: (Paikalliset hankinnat / Ostobudjetti yhteensä) x 100.)
Yrityksen kotimaisuusaste on yli 95 %	
3.6 Verojalanjälki	(Verojalanjälki ei ole aina monessa raporttipohjassa vaatimuksena, mutta verotietojen mainitseminen tuo suuren plussan yrityksen vastuutoiminnasta. Verojalanjäljessä mainitaan kaikki yrityksen toiminnasta kertyneet verotulot, aina välillisistä ja välittömistä veroista henkilöstöverotukseen ja muihin lisäveroihin. Lukijalle tulee näin paremmin selväksi yrityksen rahavirtojen liike ja mistä yritys ylipäätään maksaa veroja. Ensimmäisessä taloudellisen vastuun osiossa 3.1 pyydettiin kanssa mainitsemaan veronmaksusta valtiolle, mutta tässä osiossa aihetta voisi tarkentaa syvemmin.)
Yritys maksaa tulojen mukaiset verot Suomeen.	

4. Sosiaalisen vastuun indikaattorit	
Henkilöstö	
4.1 Henkilöstön kuvaus	<p>(Ensimmäinen osio kuvailee yrityksen henkilöstöä. Listataan jopa hyvinkin tarkasti miten henkilöstö on jakautunut yrityksessä, minkälaisia ihmisiä on töissä (esim. tausta, sukupuolijakauma etc.) ja muita pieniä tarkentavia tietoja, kuten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Työsuhteen tyyppi (kokoaikainen – osa-aikainen) 6. Työsopimuksen tyyppi (vakituinen – määräaikainen) 7. Toiminta-alue (maa tai kaupunki) 8. Ikä- ja sukupuolijakaumat (esim. 20-30; 31-40; 41-50; 51-60; yli 61) <p>Luvut voivat olla absoluuttisia (esim. 10 työntekijää, joista 2 osa-aikaisia ja 8 kokoaikaisia) tai suhteellisia (esim. 10 työntekijää, joista 20 % osa-aikaisia ja 80 % kokoaikaisia). Kuvataan kuitenkin mahdollisimman tarkasti ja todenmukaisesti henkilöstön rakenne.)</p>
<p>Suomalaistaustaiset työntekijät ovat enemmistö henkilöstöstä, mutta yrityksen palveluksessa on myös ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä. Naisten osuus työntekijöistä on merkittävä. Naisia työskentelee kaikilla yrityksen tasoilla.</p>	
4.2 Henkilöstön vaihtuvuus	<p>(Henkilöstörakenteen kuvausta täydennetään henkilöstön vaihtuvuuden määrällä. Vaihtuvuuden määrässä huomioidaan ikäryhmät, sukupuoli ja organisaation toiminta-alueet (kaikki palvelukseen tulleet ja palveluksesta lähteneet).</p> <p>Mukaan kannattaa lisätä myös vaihtuvuusprosentti, joka voidaan laskea vaikka näin: (Palveluksesta raportointiajanjaksolla lähteneet henkilöt / Työntekijöiden lukumäärä raportointiajanjakson lopussa) x 100.)</p>
<p>Henkilöstön pysyvyys yrityksessä on ollut poikkeuksellisen pitkää ja erittäin pitkiä työsuhteita on yrityksessä paljon. Henkilöstön vaihtuvuus on pientä eikä se ole ollut ongelman yrityksen toiminnan kannalta.</p> <p>Yrityksellä on hyvät äitiys- ja vuorotteluvapaakäytännöt. Äitiys- ja hoitovapaalla vapaalla olleet pääsevät helposti takaisin töihin. Yritys pyrkii pitämään käytännöt myös jatkossa sujuvina. Sujuvat perhevapaan käytännöt säästävät turhilta käytännön ongelmilta.</p> <p>Äitiysvapaalla ollessa henkilön paikalle palkataan sijaisiksi esim. työttömiä. Työttömien on helppo työllistyä sijaiseksi määräaikaiseen työsuhteeseen äitiys- ja/tai hoitovapaan ajaksi.</p>	

4.3 Työsuhteiden pituus	(Mainitaan keskimääräinen työsuhteen pituus (kaikkien työsuhteiden pituudet yhteensä / työntekijöiden lukumäärä).)
<p>Ei enempää tietoja toistaiseksi.</p>	
4.4 Poissaolot, tapaturmat ja ammattitaudit	<p>(Listataan tapaturmien, ammattitautien ja poissaolojen määrät sekä myös mahdolliset työhön liittyvien kuolemantapausten lukumäärä toimialueittain.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Tapaturmataajuus, laskentakaavana esimerkiksi: (Poissaoloon johtaneiden tapaturmien ja ammattitautitapausten lukumäärä / Tehdyt työtunnit yhteensä) x 200 000. 5. Poissaoloprosentti, laskentakaavana esimerkiksi: (Tapaturmista, sairauksista ja lapsen sairaudesta aiheutuneet poissaolopäivät / Teoreettinen säännöllinen työaika päivinä) x 100. 6. Kuolemantapaukset (absoluuttinen lukumäärä).
<p>Tapaturmien ennaltaehkäisemiseksi yhtiöllä on varautumissuunnitelma erilaisten vaaratilanteiden varalta.</p>	
4.5 Koulutus	(Esitellään sanallisesti henkilöstölle järjestetyistä koulutustilaisuuksista ja osaamisen kehittämishelmistä. Lisäksi kannattaa lisätä koulutustuntien vuosikeskiarvo työntekijää kohden henkilöstöryhmittäin (Koulutustunnit yhteensä / Työntekijöiden lukumäärä).)
<p>Henkilöstöstä suuri enemmistö on laboratorioalan ammattilaisia, joilla on ammattikorkeakoulutason tutkinto. Asiantuntijoilla on korkeakoulututkinto.</p> <p>Henkilöstöllä on henkilökohtainen koulutussuunnitelma, jota päivitetään vuosittain. Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua säännöllisesti soveltuviin ja tarpeellisiin koulutuksiin. Koulutustarjontaa on esillä mm. yrityksen tiedotuskanavissa (intranet), mikä vaatii työntekijältä hieman oma-aloitteisuutta. Työntekijöiltä oletetaan omaa aktiivisuutta tarpeellisten, strategian mukaisten koulutusten löytämisessä. Henkilöstöjohto (esim. esimiehet) voi suosittelaa työntekijöille tarpeellisia koulutuksia, mutta vastuu koulutuksiin osallistumisista on pääosin henkilöllä itsellä.</p> <p>Tarjolla on niin osaamista täydentävää koulutusta, kuin myös erikoiskoulutuksia. Erikoiskoulutukset on suunnattu aiheen piirissä työskenteleville. Lisäksi ulkoisille toimijoille, kuten asiakkaille, on tarjolla heille suunnattuja koulutuksia.</p> <p>Henkilökunnalle järjestetään säännöllisesti sisäisiä koulutuksia (osastokohtaisia sekä yleisiä) ja ulkopuolisiin koulutuksiin voi hakeutua tarpeen mukaan. Sisäisistä koulutuksista tehdään kahdesti vuodessa koulutussuunnitelmat ja jokainen osasto räätälöi heille pätevimmät koulutuksien sisällöt ja rakenteet. Kerran kuussa seurataan tulevia että myös jo toteutuneita koulutuksia ja arvioidaan niiden tasoa. Yritystasolla tehdään koulutussuunnitelma strategiaan pohjautuen kerran vuodessa. Sen toteutumista seurataan säännöllisesti.</p> <p>Yhteiskuntavastuullisia arvoja käydään läpi myös näissä koulutuksissa. Osa asiakaskoulutuksista on samoja mitä henkilökunnalle, mutta tarpeen vaatiessa asiakkaille räätälöidään omia koulutuksia.</p>	

4.6 Irtisanomiset	(Osiossa kuvaillaan sanallisesti kaikki selvitykset lakien määräykset ylittävistä toimista, joilla irtisanottuja tuetaan. Lisäksi tulee mainita työnantajan lopettamien työsuhteiden lukumäärä.)
Irtisanotuille tarjotaan mahdollisuuksien mukaan uudelleen työllistymiseen liittyviä tuki- ja koulutuspalveluja.	
4.7 Kehityskeskustelut	(Kuvaillaan selkeästi ja sanallisesti kehityskeskusteluista ja millä aikavälillä niitä käydään. Statiikkana kannattaa kanssa esittää kehityskeskustelujen piirissä olevien työntekijöiden osuus koko työväestä: (Kehityskeskustelujen piirissä olevat työntekijät / Työntekijöiden lukumäärä) x 100.)
Kehityskeskustelut käydään jokaisen työntekijän kanssa vähintään kerran vuodessa. Keskusteluja varten on olemassa ohjeistus ja ne kirjataan luottamuksellisesti yrityksen henkilöstöhallinnon järjestelmään.	
4.8 Hallintoelinten kokoonpano	(Tässä esitetään hallintoelinten henkilöjakauma. Miten hallituksissa työntekijöiden osuus jakaantuu, mikä on sukupuolijakauma ja/tai ikäjakauma. Esim. (Naispuoliset hallintoelinten työntekijät / Hallintoelinten työntekijät yhteensä) x 100.)
Hallintotoimissa naisten ja miesten osuus on tasan.	
4.9 Yhdenvertaisuus ja syrjinnän ehkäisy	(Kuvaillaan yrityksen tavat varmistaa työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu ja mahdolliset konkreettiset esimerkitapaukset. Lisäksi tulee mainita organisaatioiden tasa-arvosuunnitelman pääkohdat ja tavoitteet, mikäli henkilöstömäärä ylittää 30 henkilön rajan.)
Yritys on ylittänyt vaaditut rajat kokoluokassaan, joten yrityksen tulee tehdä oma tasa-arvosuunnitelma. Tasa-arvosuunnitelman pohjalta yrityksessä seurataan seuraavia neljää tekijää:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Naisten ja miesten osuus työsuhteiden laadun mukaan 2. Naisten ja miesten osuus ikäjakauman mukaan 3. Naisten ja miesten osuus tehtävien mukaan 	
Tasa-arvosuunnitelmalla pyritään edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa työn, työehtojen ja kehittymismahdollisuuksien suhteen. Tavoitteet on määritelty seuraavasti:	

1. Edistää yhtäläillä naisten ja miesten hakeutumista avoimena oleviin tehtäviin.
2. Edistää tasapuolisesti naisten ja miesten mahdollisuuksia kehittymiseen, koulutukseen ja uralla etenemiseen.
3. Edistää naisten ja miesten tasapuolista sijoittumista organisaation eri tasoille.
4. Edistää naisten ja miesten samanarvoisuutta työsuhteen ehdoissa.
5. Lisätä tiedottamista miesten mahdollisuuksista käyttää perhepoliittisia oikeuksia.
6. Poistaa tasa-arvon toteutumista vaikeuttavia asenteita.
7. Edistää yrityksessä yhteiset arvot (kannustava työyhteisö) huomioon ottaen erilaisuuden arvostusta ja tasa-arvoista kohtelua niin sukupuolesta, iästä, kulttuurista kuin muistakin henkilöön liittyvistä ominaisuuksista riippumatta

Tasa-arvoisiin tuloksiin päästäkseen yritys pyrkii henkilöstöhallinnon ja johdon ohjeistuksilla edistämään naisten sekä miesten tasa-arvoista kohtelua.

Yhteiskunta

4.10 Paikallisyhteisö

(Kuvataan sanallisesti yrityksen positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista paikallisyhteisöön, eli kuinka siis toiminta on vaikuttanut lähialueen asukkaiden elämään. Lisänä voi käyttää konkreettisia esimerkkejä.)

Yritys on mukana tukemassa huumeiden vastaisissa kampanjoissa. Merkittävimpiä ovat olleet 12 - 14-vuotiaille koululaisille suunnatut huumeiden vastaiset tiedotekampanjat.

4.11 Poliittinen vaikuttaminen

(Mainitaan listanomaisesti, jos poliittisille puolueille ja organisaatioille sekä poliitikoille on annettu raha- ja/tai muita lahjoituksia, mistä syystä ja mahdollisesti kuinka paljon.)

Järjestötoiminnan ja kehitystyön kautta eri poliittisille tahoille tuodaan asioita ilmi ja keskustellaan saaduista tuloksista tai tämänhetkisestä tilanteesta. Rahallista vaikuttamista ei yrityksellä ole.

4.12 Lahjonta

(Sanallinen kuvaus yrityksen keinoista estää lahjonta ja muu korruptio. Lisänä kannattaa mainita toimenpiteet tapausten käsittelemiseksi, mikäli lahjontaa tai korruptiota esiintyy.)

Lahjonta ja muu vastaavan kaltainen toiminta on yrityksessä kielletty. Toiminnan tulee olla läpinäkyvää. Myös muu epärehelliseen vaikuttamiseen liittyvä toiminta on kielletty. Hankinnoissa, kilpailutuksissa ja muissa toiminnoissa noudatetaan selkeästi määriteltyä hyväksyntäohjetta, ettei väärinkäytöksiä tapahtuisi. Hyväksyntäohje ohjaa toimijoita noudattamaan etukäteishyväksyntää ja hyväksyntää vaativat asiat on jaettu aihealueittain. Kunkin asian kohdalle on merkitty hyväksyjä perustuen henkilön organisatoriseen asemaan.

4.13 Asiakastyytyväisyys

(Kuvaillaan asiakastyytyväisyyteen liittyvistä käytännöistä ja tutkimusten tuloksista.)

Yrityksellä on olemassa oma asiakaspalautejärjestelmä, johon asiakkaat voivat jättää omat palautteensa yrityksen toiminnasta tai muista erillisistä asioista. Tuote- ja palveluvastuusta on olemassa ohjeistuksia ja yritys pyrkiikin pitämään laadukkaan tason asiakkailleen. Erilaisiin asiakaspalautteisiin ja tuote/palveluvastuuseen liittyvissä tapauksissa pyritään ohjeistamaan asiakasta parhaimman mukaan. Lisäksi yritys kerää aktiivisesti vuosittain palautetta asiakkailtaan ja sidosryhmiltään.

Myös tietoturva on erittäin korkea, sillä yritys käsittelee henkilökohtaisia asiakastietoja toiminnassaan.

4.14 Lahjoitukset

(Lahjoitusten rahallinen arvo ja kohteet, joista lahjoitukset on saatu tai kenelle lahjoituksia on jaettu. Avataan myös lukijalle eri lahjoituskohteiden valintaperusteet.)

Yritys antaa vuosittain rahallista tukea hyväntekeväisyyteen. Summa ja kohde vaihtelevat vuosittain, lopullisen päätöksen asiasta tekee yrityksen johtoryhmä.

5. Ympäristövastuun indikaattorit	
5.1 Energia	(Ensimmäisenä esitetään energian kokonaiskulutus gigajouleina (GJ) (kuten esimerkiksi polttoaineet ja sähkö). Kuvailaan sanallisesti yrityksen strategisista toimista energian kulutuksen vähentämiseksi tai uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi. Lisänä kannattaa esittää onko kyseisiin strategisiin tavoitteisiin päästy.)
Toimintaan liittyvien laboratoriolaitteiden käytön vuoksi energiankulutus on yritykselle ja sen kokoluokalle melko korkea verrattuna tavallisiin yrityksiin, jossa ei ole tuotantolaitteita käytössä. Yritys on muuttanut v 2016 kahdesta toimipisteestä yhteen ja sen yhteydessä uusintu osaa laitekantaa. Toimintojen keskittyessä yhteen paikkaan energiankulutus tulee vähenemään aikaisemmasta. Tarkkoja tietoja tai lukuja muuton tuomasta energiansäästöstä ei ole vielä saatavilla.	
5.2 Materiaalit	(Listataan uusiutumattomien, lopputuotteen tekoon käytettävien materiaalien kokonaismäärä tonneina (t). Kuvataan sanallisesti yrityksen strategisista toimista kierrätettävien materiaalien käytön lisäämiseksi. Lisänä kannattaa esittää onko kyseisiin strategisiin tavoitteisiin päästy.)
Paperin kulutusta on vähennetty ja pyritään vähentämään entisestään. Uudet laitteistot ja mukautuvat toimintatavat auttavat vähentämään ylimääräistä paperinkulutusta ja yrityksessä on siirrytty tavoittelemaan paperitonta toimistoa. Muuton ja uusien laitteistojen käyttöönoton yhteydessä dokumentit pyritään keskittämään entistä enemmän yhteiseen dokumenttien hallintajärjestelmään, josta kuka vain työntekijä pystyy pääsemään niihin käsiksi asianmukaisilla perusteilla. Lisäksi dokumenttien sähköinen arkistointi tulee lisääntymään. Samassa yhteydessä luotamukselliset tiedot pyritään tallentamaan vastaavaan järjestelmään. Nämä tiedot tietosuojataan niin, että niitä pääsee lukemaan vain henkilöt, joilla oikeus ko. dokumentteihin.	
5.3 Vesi	(Veden kokonaiskulutus kuutiometreinä (m ³). Sanallisesti kuvataan kierrätetyn tai uudelleenikäytetyn veden osuuden lisäämismahdollisuuksista. Lisänä kannattaa esittää onko kyseisiin strategisiin tavoitteisiin päästy.)
Vedenkulutus on melko korkealla tasolla toiminnan luonteen vuoksi. Vedenkäyttö tulee vähenemään muuton yhteydessä kun uusitut laitteet käyttävät vettä aikaisempaa vähemmän ja energiatehokkaammin.	

5.4 Päästöt ilmaan	<p>(Esitetään kasvihuonekaasu-, typpi- ja rikkidioksidipäästöt mm. hiilidioksidi, metaani, typpioksiduuli. Otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöt ilmaistaan tonneina (t) (mm. fluoratut hiilivedyt CFC, HCFCaineet, halonit).</p> <p>Jos mahdollista niin mittauksessa voi myös käyttää Greenhouse Gas Protocolin Scope-analyysijä tarkempiin ilmanpäästömittauksiin.)</p>
<p>Yrityksen oma valmistustoiminta ei tuota juurikaan kasvihuonepäästöjä. Sen sijaan alihankkijat ja kuljetukset tuottavat päästöjä, joita yrityksen tulee huomioida yritystoiminnan yhteisiä päästöjä huomioidessa.</p> <p>Yritys tulee jatkossa pienentämään em. päästöjä toimintaa arvioimalla ja muutamalla. Pienillä muutoksilla on mahdollisuus vähentää ylimääräisiä päästöjä. Yritys on puhunut suunnitelmissaan keskittää erilaisia kuljetuksia (tavara- ja henkilökuljetukset) nykyistä enemmän, jotta turhaa aikaa, resursseja sekä päästöjä ei syntyisi. Työmatkailun yksityisautoilussa pyritään siirtymään julkisen liikenteen käyttöön, kävelyy tai pyöräilyyn, jolloin turhaa päästöä voidaan jälleen minimoida. Henkilöstöä kannustetaan vähentämään yksityisautoilua, mm. tukemalla rahallisesti julkisen liikenteen käyttöä</p>	
5.5 Jätevedet	<p>(Mainitaan jäteveden kokonaismäärä kuutiometreinä (m³).)</p>
<p>Ei enempää tietoja toistaiseksi.</p>	
5.6 Jätteet	<p>(Jätteiden kokonaistonnimäärä (t) jätetyypeittäin ja loppusijoituspaikoittain.)</p>
<p>Laboratoriolaitteistoa uusitaan tarpeen mukaan. Yritys vaihtaa 5-7 vuoden välein laitteistojaan, mikä usein parantaa energiatehokkuutta, mutta toisaalta luovat vaihdon ja poiston yhteydessä lisää jätettä.</p> <p>Muissa laboratoriojäte käsittelyssä on erittäin tarkat säännöt toimintatavoista. Esim. kemialliset aineet voivat aiheuttaa vaaratilanteita, mikäli niitä ei käsittele ja poista turvallisesti. Tämän vuoksi niille on hyvin yksityiskohtaiset käsittelyohjeet.</p> <p>Kemiallisten aineiden lisäksi monet luottamukselliset dokumentit käsitellään ja hävitetään tarkkojen ohjeiden mukaan. Monissa tapauksissa dokumentit sisältävät potilas- tai asiakastietoja, jotka ovat luottamuksellisia ja nämä hävitetään tietosuojasäädösten mukaisesti. Tiedot eivät saa joutua väriin käsiin väärän säilytyksen tai poistamisen seurauksena.</p>	

Liitteet, lähteet ja linkit

(Tänne liitetään erilliset liitteet, lähteet ja linkit, joita ei tekstikenttään voinut sijoittaa. Lähdeluettelo voi täydentää tarpeen mukaan muilla välilehdillä ja viittauksilla, esimerkiksi taulukoille voi olla oma lähdeviite tarpeen mukaan.)